BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XIV-lea, No. 3.

IUNIE.

TABLA MATERIILOR.

BUCUREȘTI.

Tipografia Cărților Bisericescĭ

34. Str. Principatele-Unite, 34.

1890.

DECISIUNEA

Sântuluĭ Sinod al Sânteĭ nóstre Bisericĭ autocefale drept măritóre de rĕsărit.

Privitóre la icónele, architectura, pictura și ornamentațiunea bisericilor din tótă țara, cum are să sĕ urmeze pe viitor.

Sânta nóstra Biserică drept măritóre de rĕsărit, gelósa de învĕțătura Dumnedeescului seŭ fondator, cum și de tradițiunile și așezĕmintele sale, a lucrat în tot chipul la întărirea sentimentuluĭ religios printre popóre și la mântuirea sufletelor lor,

Dorind a ține pironita vederea și simțul fiilor sĕĭ asupra Dumnedeireĭ și Sânților, ea a deschis artelor frumose porțile sale, și a transmis posteritațeĭ icóna vie a tuturor persónelor Sânte, carĭ sunt în adorațiune și venerațiune la popórele creștine.

Sub-semnațiĭ,

Considerând pictura bizantină și împreuna cu dênsa și pe cel-l-alte arte frumóse, ca fiind singurele întru a representa cu splendóre, magnificența și cu-

vioşie persónele cele marĭ şi Sânte ale religiuneĭ creştine, şi a întreţinė în popor adevĕratul sentiment religios;

Avênd în vedere că artele frumóse bizantine aŭ fost întroduse în Biserica nóstră Română încă din cele dintăiŭ timpurĭ ale apariţiuneĭ lor şi prin acésta, deprinderea poporuluĭ nostru cu ele şi apropierea lor de către artiştiĭ şi artisaniĭ noştrĭ românĭ;

Vĕḑênd cu durere góna tacită ce sĕ dă acestor arte spre a le scóte de prin bisericĭ, şi a le înlocui cu altele nuoĭ şi necunoscute poporuluĭ nostru;

Veḑênd marea afluenţă de tot felul de icóne strĕine, carĭ aŭ inundat ţara din tóte părţile;

Vĕḑênd că prin unele biserici sĕ fac zugrăvelĭ şi sĕ întrebuinţéză architectură, iar prin casele românilor creştinĭ să întroduc icóne, carĭ sunt departe de a înfăţişa dupa cum sĕ cade imaginea Dumneḑeireĭ şi chipurile Sânţilor din vechea şi păzita de Dumneḑeŭ Biserică a Românilor;

Véḑênd că ornamentaţiunea bisericeĭ în genere ce sĕ întroduce de cât-va timp. este lipsită aprópe şi de cerinţele artistice şi de cele liturgice ale ritualuluĭ nostru, şi prin urmare departe de a ajuta geniul cultural al poporuluĭ român întru desvoltarea sentimentuluĭ sĕŭ religios şi naţional;

Şi dara, temêndu-ne ca nu cum-va prin introducere de nouĭ arte în Biserică şi prin casele creştinilor să sĕ struncine dreapta credinţă în popor şi în el însuşĭ;

Sântul Sinod ia dispoziţiunile următóre:

1. Prea Sânţiţiĭ Episcopĭ eparhioţĭ să supraveghreze cu dinadinsul în jurisdicţiunea lor, ca pictura

architectura şi ornamentaţiunea, care sé va întroduce de acum înainte, fie prin bisericele cele vechĭ fie prin cele nouĭ saŭ reînoite—să fie conform stiluluĭ bizantin deja în us Biserica nóstră Română autocefală drept maritóre de resarit.

2. Să pună îndatorire preoţilor şi epitropilor tuturor bisericilor ca înainte de a sĕ contracta zugrăvirea uneĭ bisericĭ să sĕ presinte la aprobarea prealabilă a Chiriarchieĭ tablourile ce aŭ a sĕ întroduce în biserica, cu modelurile lor de zugrăvélă.

Aceiaşĭ regulă sĕ va urma şi în ceea-ce priveşte arhitectura şi ornamentaţiune bisericelor.

3. Să oblige pe preoţĭ a nu primi în biserica spre sânţire, de cît numaĭ icóne carĭ sunt aprobate şi recomandate de Chiriarhie saŭ eşite din atelierele pictorilor noştri românĭ cunoscuţĭ şi probaţĭ cel puţin de doĭ saŭ treĭ Chiriarchĭ aĭ ţereĭ.

Icónele cele nesânţite după ritualul sânteĭ nóstre Bisericĭ sĕ vor scóte cu încetul de prin casele creştinilor prin influenţa morală a preoţilor şi in locul lor să li sĕ recomande cele autorisate de Chririarhie.

4. Să céră autorităţilor judeţelor ca sa îndatoreze pe primarĭ a respecta şi eĭ din partele disposiţiunile de maĭ sus şi a nu îngădui vîndarea de icóne şi objecte sacre în cuprinsul administraţiuneĭ lor, remăind ca aceste objecte creştine să li sĕ procure numaĭ prin biserica parochială.

5. Prescurile sĕ vor fabrica de femeĭ creştine pióse saŭ numaĭ de creştinĭ.

6. Abaterea de la disposiţiunea a doua de maĭ sus, va atrage pentru Preoţĭ caterisirea şi pentru E-

pitropĭ distituirea şi darea lor în judecată, spre a despăgubi parochia de suma cheltuită cu pictura, architectura şi ornamentaţiunea contrariă disposiţiunilor Bisericeĭ nóstre Române autocefale drept măritóre de rĕsarit.

7. Biserica a careĭ pictură, architectură şi ornamentaţiune s'a făcut contra acestor disposiţiunĭ este şi rĕmâne închisă.

8. Abaterea de la disposiţiunea a treia se va pedepsi întâĭ cu oprire pe treĭ lunĭ, al doilea cu oprirea pe un an, şi al treilea cu caterisirea.

1889 Noembrie 22.

(Semnaţĭ): *I. P. S. Iosif Mitropolit Primat.*
P. S. Episcop Ghenadie al Rômniculuĭ.
" " " *Inocentie Buzeu.*
" " " *Silvestru al Huşilor.*
" " " *Ghenadie al Argeşuluĭ.*
" " " *Parthenie al Dunăreĭ de-jos.*
" " *Arhiereu Ieremia Galăţénu.*
" " " *Valerian Rômnicénu.*
" " " *Calistrat Bêrlădénu.*
" " " *Innocentie M. Ploeşténu.*
" " " *Gerasim Piteşténu.*
" " " *Dositeiu Botoşanénu.*

AUTOCEFALIA BISERICEI ROMÂNE

ŞI

CESTIUNEA BISERICEI GRECEŞTI DE LA SULINA.

Saŭ cele douĕ interpelărĭ adresate guvernuluĭ la Senat, de D-niĭ Senatorĭ, general. I. Em. Florescu şi D. A. Sturdza, împreună cu rĕspunsul Miniştrilor.

ŞI REPLICA

P. S. PARTENIE

Episcop al Dunărei-de-jos.

(Urmare. Vedĭ No 2, anul XIV-le, pag. 168 .

De aicĭ s'a nascut organisarea în Parohiĭ, Protopresbiteriĭ, Episcopiĭ, Mitropoliĭ, şi în fine, din Bisericĭ autocefale, tóte de sine statatóre, independinte unele de altele. Fiecare din aceste despărţirĭ bisericescĭ funcţionéza în cercul lor într'un mod independinte, adică nu numaĭ cu o deplină putere în tóte atribuţiunile pe carĭ ele le aŭ, dar tot-de o-dată într'un neamestec complect din partea celor-l-alte despărţirĭ egal îndreptaţite. Ast-fel, Biserica, cu o înţelepcĭune rara, a regulat traiul eĭ, ca să nu pótă fi cérta între dênşiĭ ; căcĭ Biserica nu se ocupă de certurĭ lumescĭ, ci de sufletele ómenilor şi mântuirea lor.

In acéstă idee, pe aceste principiĭ se rézimă Biserica, şi pe dênsa e cladita independenţa Episcopilor şi independinţa Bisericelor autocefale.

Nicĭ un preot nu se póte amesteca în biserica altuia, nicĭ un Episcop în Eparhia altuĭ Episcop, nicĭ un Mitropolit în

Mitropolia altuĭ Mitropolit, nicĭ o Biserică autocefală în cercul autocefalieĭ alteĭ Bisericĭ. Intre toțĭ aceștĭ membri aĭ clerulnĭ însă, există o relațiune canonică, frățéscă. De aceea Episcopii se și numesc între dênșiĭ *conliturgisitorĭ*. Pe toți 'ĭ unesce unitatea credințeĭ, basată și ea pe observarea scriptureĭ și a canónelor, cărora trebue sa fie supușĭ toțĭ : Biserică, Episcopĭ, Preoțĭ și credincioșĭ.

Acéstă organisare este stabilită în modul cel maĭ clar și cel maĭ precis, nu numaĭ prin tóte câte le ḑice Evangelia, legea supremă creștinésca, ci și prin diferite Sinóde ecumenice. Sinodul al dŭoilea ḑice : „Episcopiĭ să nu bântu„ĭască bisericele cele peste hotarul lor", și Sinodul al treilea „ḑice : „Dreptățile ce se cuvin Episcopilor din vechime să „se pazéscă nevătamate ;"

Aceste regulĭ aŭ fost observate de tóte bisericile ortodoxe, și în acésta consista chiar una din deosebirile cele maĭ de căpetenie dintre Biserica ortodoxa a rĕsăritului și Biserica papala de la Roma.

Biserica apusană are un cap vizibil, pe Papa ; capul Bisericei nóstre ortodoxe de rĕsarit este invizibil, cacĭ el e Christos. In Biserica de la Roma, Papa este representantul pipăit al lui Christos pe pamênt ; și de aceea cu drept cuvênt papalitatea a mers până la dogma infailibilitățeı papale ; în Biserica resăriténa fie-care Episcop represintă pe Apostoliĭ, pe discipoliĭ pe învĕțaceiĭ luĭ Christos, trimișĭ în lume ca sa învețe și sa rĕspândéscă la noróde învĕțătura Mântuitoruluĭ. La Biserica apusană toțĭ membriĭ bisericeĭ cu credincioșĭ, cu Episcopĭ, cu Archiepiscopĭ, cu Cardinalĭ, sunt supușĭ Papeĭ. Biserica apusană e o biserică centralisatóre. In Biserica rĕsăriténa fie-care grup bisericesc se organiséza de sine, dupe canóne. Aci este o adevĕrata descentralisare. In Biserica de la Roma nu există bisericĭ autocefale, independente dupe state și națiunĭ, ci o singură Biserica, cea de la Roma. In tóte statele carĭ se țin de Biserica catolică, creștiniĭ sunt supușĭ Romeĭ, centruluĭ, care este afară din statul unde trăesc membriĭ eĭ. In Biserica rĕsariténă fundamentul Bisericeĭ sunt bisericele autocefale, carĭ sunt organisate dupĕ statele și națiunile unde funcționéză.

E necesar ca fie-care din noĭ să pricépă în mod clar acest lucru, pentru că aci residă unuĭ din punctele de căpetenie ale organisareĭ Bisericeĭ ortodoxe. Fie-care biserică

autocefală este de sine. Nicĭ una nu este maĭ mare de cat cea-altă. Fie-care este coordonată celeĭ-alte, fie-care recunóşte autoritatea celeĭ-alte; şi acésta ca sa se evite conflicte alt-fel neînlăturabile, carı ar sgudui şi ar periclita unitatea Bisericeĭ.

Vin acum la exercițiul dreptuluĭ de autocefalie.

In țĕrile ortodoxe, nu póte să existe nicĭ o singură biserică ortodoxă, care sa nu fie supusă autorităţeĭ Biseri ceĭ ortodoxe a ţĕreĭ în care ea se afla; pentru ca fie-care biserica ortodoxă autocefala prin însăşı instituirea eĭ trebue sa venereze, să respecteze, să recunósca autoritatea Bisericeĭ surore, una cu dênsa în credință, în dogme, în canóne, în observanțe.

Când o biserică ortodoxă este într'o ţéra, unde nu este biserica ortodoxă Biserică de stat, Biserica dominanta, cum de exemplu la noĭ, în Rusia, în Serbia, în Grecia, acolo acele bisericı saŭ sunt supuse Bisericeı care există în partea loculuĭ, saŭ sunt supuse Chiriarchieĭ aceleea, căreea biserica este închinată.

Voiu cita aci două exemple.

In Austria, unde nu este Biserica ortodoxă Biserica dominanta, bisericele ortodoxe sunt despărțite în treı bisericĭ autocefale, în Biserica sêrba sub Patriarchatul de la Carlovitz, în Biserica românésca sub Mitropolitul de la Sibiŭ, şi în Biserica bucovino-dalmata sub Mitropolitul de la Cernauțı. Alt-fel, în statele unde nu exista bisericĭ ortodoxe autocefale, capela ortodoxă din Baden Baden e într'un stat catolic şi protestant, unde nu este o Chiriarchie ortodoxă autocefală; ea este închinată Mitropolieı din Iaşĭ şi, prin urmare, Mitropolitul de la Iaşĭ este Chiriarchul aceleĭ bisericĭ. Acésta se exprima în diferite modurĭ prin rânduirea parochiilor, prin pomenirea la liturghie a Mitropolituluĭ de Iaşĭ, ş. a.

Acésta este organisarea Bisericeĭ ortodoxe; dintr'ênsa nu putem eşi, pentru că alt-fel saŭ nu maı aparținem Bisericeĭ ortodoxe, sau jignim suveranitatea, independența Bisericeĭ.

Cum stă lucrul cu biserica de la Sulina?

Cu biserica de la Sulina, de la Tulcea, de la Constanța, de la Galaţĭ şi de la Braila, lucrurile stau ast-fel: Nu s'a încumetat nicĭ Patriarhul de la Constantinopol, chiar în timpul acela când Biserica nóstra nu era recunoscută de el ca autocefală şi ca egală cu Biserica ecumenică, ca să ḑică: a-

ceste biserici nu supuse autoritaţeĭ eclesiastice româneseĭ, fiind-că Patriarhul nu putea să nesocotésca canónele şi basele existenţeĭ sale proprii. Epitropiĭ acestor bisericĭ puteaŭ tot-d'a-una aduce preoţi sciutorĭ de limba grecésca ca să faca liturghia în limba grecéscă; căcĭ şi aci ne deosebim de Biserica papala în aceea că noĭ admitem cu toţiĭ că în orĭ-ce loc al Bisericeĭ rĕsăritene ne-am afla, dupe limba poporuluĭ uneĭ bisericĭ se rógă credincioşiĭ luĭ Dumneḑeŭ, ca toţĭ sa înţelégă cuvêntul şi rugăciunea care se adresézā celuĭ de sus.

Preotul grec, când vine la noĭ, caută însă să vină dupe tótă rînduiala canonică; adică: ântaiu, trebue să aibă voia Chiriarchuluĭ sĕŭ de unde se duce pentru a se stabili aiurea în altă Eparchie, în altă ţéră; al duoilea, trebue să se presinte Episcopului local, pentru ca acesta la rândul sĕŭ sa-ĭ dea voe să slujéscă într'o biserică ortodoxa din cuprinsul Eparchieĭ sale, indicându'ĭ şi parochia cea nouĕ ce devine a sa; al treilea, trebuea sa dea o declaraţie de supunere. Acésta declaraţie era întarită de o garanţie data de Epitropiĭ bisericeĭ.

Voiŭ cita aci maĭ multe exemple.

Citesc declaraţia data de preotul Mihail Alvanopulo din 1883:

„Declaraţie"

„Subsemnatul preot Mihail Alvanopulo, declar prin a-„cest act că pe tot timpul cât voiŭ sĕvêrşi datoriĭ preo-„ţeştĭ la biserica ellenă din urbea Constanţa, *nu mĕ voiu* „*bucura de nicĭ o protecţiune streină; şi mĕ voiu supune* „*tutulor legilor ţĕreĭ, eclesiastice şi civile.*

„Constanţa, 17 Maiŭ 1883.

„(Semnat), *Preot Mihail Alvanopulo*".

Citesc declaraţia preotuluĭ Gheorghie Lecaţa din Brăila din 1883:

„Declaraţie"

„Subsemnatul preot, chemat din partea comunitaţeĭ el-„lene din urbea Braila spre a servi la biserica sus ḑiseĭ „comunităţi;

„Declar că pe cât timp voiŭ sta în România, în func-

ţiunea pentru care sunt chemat, *nu mĕ voiŭ bucura de nicĭ „o protecţiune streină, şi voiu fi supus legilor bisericescĭ şi civile ale ţĕreĭ.*

„Pentru care daŭ presenta declaraţiune spre a servi unde va fi trebuinţa.

„(L. S.) (Semnat), *Gheorghe N. Lecaţa Iereu*".

Citesc garanţia Epitropilorĭ comunitaţeĭ ellene din Brăila din 1883 :

„Garanţie"

Noĭ subsemnaţiĭ Epitropĭ comunitaţeĭ ellene din urbea „Brăila, garantam unde trebuinţa va cere că preotul Gheor„ghe Lecaţa, care voim a servi la biserica nóstră, cu pa „tronagiul Buna-Vestire, în tot timpul cât va fi aicĭ *va fi „supus legilor bisericescĭ şi civile*; asemenea garantam şi „pentru buna luĭ conduită, conform statutelor ce avem de „la înaltul guvern.

„(Semnaţi, Epitropiĭ comunitaţii ellene : *Ioan Sechiari, Cleante Pappazoglis*".

(L. S.)

Ast-fel, în privirea acestor biserici Episcopiĭ aŭ luat tot-d'auna şi necurmat precauţiunile indicate de canóne, tocmai ca să nu sa póta nasce nicĭ un fel de conflict eclesiastic, ceea ce este una din datoriile care incumba înalteĭ posiţiunĭ a Episcopilor în biserica nóstra. Ei o făceau, maĭ ales pentru că cunoşteau pretenţiunile Grecilor.

Pentru biserica de la Sulina maĭ este înca alt-ceva.

Când Dobrogea a devenit din ţară turcésca ţéra românésca, atunci Patriarchul din Constantinopol a dat preoţilor din tóte bisericele din cuprinsul Eparhieĭ Dobrogeĭ, care se ţine de Eparchia Constantinopoleĭ, a dat *ordin* ca eĭ sa recunósca *autoritatea Episcopuluĭ Dunareĭ de jos şi autoritatea Bisericeĭ românescĭ, şi să nu maĭ pomenéscă în biserică nicĭ pe Patriarch, nicĭ pe Sultan*, care în bisericele ortodoxe de rĕsarit din Imperiul turcesc este suveranul ce se pomenesce în rugăciune.

Acest *ordin* a fost un ordin canonic, conform si cu sentimentele creştineştĭ înalte, pe carı Patriarchul le-a arĕtat şi maĭ în urmă, când a venit de la sine, fară să fie in-

vitat de noĭ, ca să recunóscă în mod complect şi fără reticenţe autocefalia Bisericeĭ române.

Ast-fel staŭ lucrurile la Sulina, legalminte. Dar Greciĭ dupe cum am spus, nu voesc sa recunósca autoritatea nóstră bisericéscă, fiind-că Greciĭ din regatul Greciei nu vor încă să ne considere ca egalĭ aĭ lor, din causa reminiscenţeĭ timpurilor trecute. Aşa e omul: când este deprins a porunci cu greu se deprinde să nu maĭ poruncéscă. Greciĭ un secol şi jumĕtate au domnit în acéstă ţéra ca deplinĭ stĕpânı; cu greutate sufĕr că ne-am scuturat de eĭ, ca neam rîdicat. Nu ḑic acésta de guvernul grecesc, dar ḑic ca în genere acesta este sentimentul dintre Grecĭ. Am fost în Grecia şi la Constantinopole şi am vĕḑut acésta cu durere, dar am vĕḑut'o. Greciĭ nu pot uita că le-au scăpat din mâna vaca de muls.

Conflictul de astă-ḑĭ de la Sulina nu datéză numaı din ḑilele nóstre, ci de maĭ înainte, dupe cum a spus şi banca ministerială. Dar conflict între Grecĭ şi guvernul ţĕreĭ nu exista numaĭ pe terenul bisericesc ci şi pe acel civil.

Eu am avut, ca ministru al instructiuneĭ publice un conflict scolar; la Tulcea e o scóla grecéscă, considerata de stat ca o scóla particulara. Scolile particulare sunt datóre înainte de examene să trimită programele lor Prefectuluı. Scóla grecéscă din Tulcea a fost unica care s'a împotrivit la acésta mĕsura, a trebuit din causa acésta să o închid, căcĭ nesocotea cu desĕvêşire şi în mod violent şi necuviincios autoritatea ţĕreĭ.

Atuncĭ a venit şi la mine ministrul grecesc şi consulul grecesc de la Tulcea, şi Epitropia grecéscă de acolo a făcut mult svon şi vuet, întrebuinţând tot felul de subterfugiĭ pentru a evita supunerea complectă legilor ţĕreĭ. Eu nu am admis aceste încercărĭ şi am menţinut cu tăriĕ că în ţéra nóstră noĭ suntem stĕpânĭ.

Asemenea a fost şi în Biserică.

S'a citat casul de la 1873. Eŭ aşĭ fi dorit ca d'ântêiŭ D. ministru de externe să nu se fi amestecat, ca ministru de externe, în acéstă cestiune, pentru că ea absolutamente nu e de resortul D-sale.

Ce ne importă pe noĭ să auḑim, cu ocasiunea faptuluĭ de rĕsvrătire a Grecilor de la Sulina în contra autorităţilor eclesiastice şi civile, ce ne importă să auḑim deslușirĭ despre ceea ce sunt note verbale şi note scrise, cum minis-

trul de externe a avut intrevederĭ cu ministrul ellinesc şi cum nu le-aŭ avut? Acestea nu sunt de nicĭ o importanţă pentru cestiunea ce tratăm. Dar dacă D-sa nu s'ar fi amestecat în cestiune, ar fi făcut mult maĭ bine, căcĭ nu avea să maĭ citeze cazul de la 1873, de óre-ce nu e bine să aducem *astă-ḑĭ* casurĭ *din timpurĭ trecute*, cu umilirea din trecut să dovedim bună, că legală e stirbirea unuĭ drept din timpurile nóstre. In timpurile din trecut multe din drepturile ţĕreĭ nóstre eraŭ călcate în piciόre de puternicii vecinĭ şi de alte state maĭ slabe, dar cari profitaŭ. Astă-ḑĭ însă acele timpurĭ, graţie Domnuluĭ, s'aŭ trecut. Şi D. Ministru al Cultelor, în cuvêntarea făcută cu ocasiunea interpelăreĭ onor. D. general Florescu—cuvêntarea care de altmintrele a fost fórte bună în multe din părţile sale —a alunecat şi D-sa în timpurile trecute, când a vorbit despre, „*un drept ab antiquo de suveranitate*". Şi D-sa a făcut o confusiune, aducênd în present reminiscenţe ale trecutuluĭ. Drepturĭ *ab antiquo* se numiaŭ înainte de proclamarea independenţeĭ drepturile resultând din relaţiunile nóstre seculare cu Pórta otomană.

Dreptul de suveranitate e un drept natural, real, capĕtat dupĕ multe lupte, şi nu e bine să 'l amestecăm cu expresiunĭ de altă dată, astă-ḑı impropriĭ. Expresiunile de astaḑı trebue să fie adequate cu timpul de astă-ḑĭ, alt-fel ne încurcăm pe noĭ înşine şi încurcam ţéra şi drepturile eĭ; ast-fel a făcut'o D. ministru de externe cu Biserica. La 1873 s'a întêmplat un conflict la Ismail, pentru ca nu voiaŭ Grecii din Ismail, să pomenéscă în biserica lor pe Dominitorul ţĕreĭ. Atuncı generalul Tell, care era un om competinte în ale Bisericeĭ, a trimis P. S. Episcop al Dunareĭ-de-Jos, de atuncĭ P. S. S. Părintele Melchisedec, o adresa spre regularea nesupunereĭ, iar Episcopul a dat ordinele cuvenite. Bine ar fi fost ca D. ministru de externe să ne fi citit acele acte; s'ar fi lamurit şi D-sa şi ne lămuream şi noĭ.

Iată acele acte:

Adresa D-lui Tell, ministru de culte şi instrucţiune publică, No. 2545, adresata Sânteĭ Episcopiĭ a Dunăreĭ-de-Jos, înregistrata sub No. 110 din 26 Martie 1873

Prea Sfinte,

„Din raportul telegrafic, adresat D-luĭ ministru de res„bel de cătrĕ D. colonel Holban, şeful regimentuluı aflator

„în garnisonă la Ismail, m'am informat că la patru ale cu„rentei lunĭ aŭ venit în Ismail duoĭ Arhimandriţĭ grecĭ, pen„tru a sfinţi terenul pe care este a se cladi o biserică gré„că, şi ca la sfânta liturghie săvêrşita în biserica Sfântul „Nicolae, la care a oficiat şi parintele Ieronim Archiman„dritul de scaun al Episcopiei, aŭ pomenit maĭ ântĕiŭ pe „regele Grecieĭ şi în urma pe M. S. Domnitorul; subsem„natul, comunicând acésta Prea Sfinţieĭ Vóstre, are onóre „a vĕ ruga, ca dupe cercetările ce veţĭ face, încredinţându„vĕ asupra acestuĭ cas. sa bine-voiţĭ a da ordine ca pe vii„tor la tóte serviciile divine de prin bisericile unde se fac „în limba gréca, să se pomenéscă mai ântĕiu numele M. S. „Domnitoruluĭ ţĕreĭ, conform sfintelor canóne şi a usuluĭ „pazit din vechime pentru acésta".

Circulara No. 143 din 26 Martie 1873, trimisă protoereilor de Galaţĭ, Braila şi Ismail, de P. S. Episcop la Dunăreĭ-de-Jos, Melchisedec.

„D. ministru de culte, prin adresa No. 2454, ne încu„nosciinţéza că s'a informat la unele din bisericele ellene din „România, aflatóre în Eparchia nóstra, la serviciile divine, „preoţiĭ liturghisitorĭ la numitele bisericĭ ar fi pomenit mai „ântĕiŭ pe Majestatea Sa Regele Grecieĭ, şi apoĭ pe Dom„nitorul Românieĭ, ceea-ce este contra usuluĭ Bisericei nós„tre ortodoxe şi a demnităţeĭ Capuluĭ Statuluĭ în care se „afla Biserica. In urmare, D-l ministru cu tot dreptul cere „de la noi a face ca sa se restabiléscă ordinea ceruta, atât „de buna orânduiala bisericéscа, cât şi de dreptul necon„testabil al unui stat autonom.

„Noĭ, apreciind justeţa acestei cereri, cacĭ este incontes„tabil că în tóte ţĕrile ortodoxe, ba chiar şi în cele etero„doxe, Biserica recunósce de primul membru al sĕu pe Ca„pul Statuluĭ unde este biserica, şi maĭ ântĕiu pentru dên„sul adreséza lui Dumnedeu rugile sale la tóte ceteniile şi „la alte rugăciunĭ carĭ se ordona a se adresa lui Dumne„deu, rugi pentru Domnitoriĭ ortodoxi: desaprobam maniera „acelor preoţi cari vor fi preferat în rugăciunile bisericeştĭ „numele altuĭ Domnitor din altă ţară Domnitorului ţĕreĭ „nóstre, şi ordonăm ca pe viitor la tóte citeniile şi rugăciu„nile bisericeştĭ sa se pomenéscă mai ântĕiu numele Măriei „Sale Domnitoruluĭ Românieĭ, precum s'a urmat tot-d'auna „în acéstă ţéra şi precum se urméza şi în tóte cele-alte ţerĭ creştine.

„Tot o-dată, apreciind nobilul sentiment al confraţilor „noştri Elleni de simpatie catrĕ Majestatea Sa Regele Elle-„nilor şi cătrĕ tótă naţiunea ellena, noĭ dăm archierésca nós-„tră bine-cuvêntare preoţilor de la bisericile ellene a adăo-„ga la finele ecteniilor o deosebită cerere în care să se „adreseze rugĭ lui Dumnedeŭ pentru sanĕtatea Majestaţeĭ „Sale Regeluĭ Grecieĭ, a Sinoduluĭ Bisericeĭ ellene şi pen-„tru prosperitatea a tótă naţiunea ellenă, înainte de ecfonis, „în modul urmator :

„1) La ectenia mare : „Pentru Prea evseviosul şi de Chris-„tos ĭubitorul rege al Elladeĭ Georgie I şi familia sa ; pen-„tru sfântul Sinod al Bisericeĭ ellene şi pentru tótă ortodoxa „naţiune ellenă, Domnului să ne rugam ;" „*Dómne milueşte*".

„2) La ectenia îndoita" : „Inca ne rugam pentru prea „evseviosul şi de Christos ĭubitorul Rege al Elladeĭ George I „şi familia sa ; pentru sfântul Sinod al Bisericeı ellene şi pen-„tru tótă ortodoxa naţiune ellena ;" „*Dómne milueşte de* „*treĭ orĭ*".

„3) La eşirea cu sfintele darurĭ dupĕ ce se va pomeni „Domnitorul ţĕreĭ, autoritatea bisericéscă a ţĕreĭ, guvernul „ţĕreĭ şi Ctitoriĭ bisericeı, se póte asemenea adăoga :

„Pe prea evseviosul şı de Christos ĭubitorul Rege al El-„ladeĭ, pe sfântul Sinod al Bisericeĭ ellene şi pe tóta naţiunea „ortodoxă ellena să-ĭ pomenésca Domnul Dumnedeŭ întru „împĕraţia Sa". Apoı : „Şi pe totı ortodoxii creştinĭ, etc."

„Se ordona deci prea Cucernicieı vóstre a face cunos-„cuta acésta disposiţiune a nóstră preoţilor de la biserıca „ellena din acel oraş, spre urmare pe viitor, şi să observaţı „dar stricta eĭ pazire, ca sa nu se maı dea motive de de-„nunţarĭ ca nu se respectă de aceĭ preoţı demnitatea Ca-„puluĭ Statuluı român, unde eĭ traesc şi servesc".

Sa nu uităm ca P. S. Episcopul Melchisedec este unul din membrii ceĭ maı învetaţı aĭ cleruluĭ nostru, care scie cum Bıserica lucréza şi carĭ sunt drepturile şi caderile eı, şi care, de sigur, ar fi făcut observaţiunile sale, daca minis-tru Tell îĭ cerea un lucru necanonic.

De asemenea, când a venit ca Episcop al Dunareĭ-de-jos, dupe P. S. Sa Părintele Melchisedec, I. P. S. Mitropolitul Primat actual, şi 'ĭ s'a facut cunoscut ca nu se urméză în mod regulat rînduiala bisericésca de cătrĕ preoţiĭ bisericeĭ ellene, I. P. S. Sa 'şĭ-a facut ıaraşĭ pe deplin datoria.

Iată şi acéstă întêmplare din 1884 : Protoıereul de Tul-

cea, Iconomul Râşcanu, comunică P. S. S. Episcopuluĭ Iosif următórele :

„Am observat în maĭ multe rîndurĭ ca preoţiĭ comuni-„tăţeĭ ellene de la biserica ellenă „Buna Vestire“ din acest „oraş, la sânta liturghie şi la orĭ şi ce oficiare, în tot-d'a-„una pomenesc pe „Gheorgheos“, regele Grecieĭ, şi în „urmă pe Majestatea Sa; ba de multe orĭ pe Majestatea „Sa nu 'l pomenesc de loc“.

„Acest cas am profundul respect a'l supune la cunos-„ciinţa Prea Sfinţieĭ Vóstre, rugându-vĕ sa bine-voiţĭ a'mĭ „da cuvenitul ordin de urmare“.

Pe acésta comunicare Episcopul pune urmatórea reso-luţie sub data de *16 Aprilie* : „Se va rĕspunde protoereu-„luĭ ca să dea ordine preoţilor Comunităţeĭ ellene a pomeni „tot-d'auna, dupĕ datorie, ântĕiŭ pe Majestatea Sa Regele „la sântele servicii, dupĕ regula ce urméză la tóte biseri-„cile din ţéră; căcĭ la din contra, Episcopia va fi pusă în „posiţiune a lua mĕsurĭ în consecinţă“.

Vedeţĭ dar că fie-care din ceĭ doĭ Episcopĭ aĭ Dunăreĭ de Jos, predecesorĭ aĭ actualuluĭ, aŭ facut ceea ce se cu-venea sa facă, şi mie mi-a părut rĕŭ că P. S. Episcopul Partenie nu a cunoscut tóte împrejurarile, credênd că o-biceĭul rĕŭ a rĕmas, fiind-ca Episcopiĭ anteriorĭ nu aŭ luat mĕsurile cuvenite pentru a'l înlătura.

Cu tóte acestea, drept vĕ spun, că rĕu 'mĭ-a parut când D. ministru de externe a căutat citind ordinul Prea Sân-ţitului Partenie, Episcopul Dunareĭ-de-Jos, catrĕ proto-ĭereĭ, sa puna pe membriĭ înalţĭ aĭ autorităţeĭ nóstre bise-riceştĭ în conflict între dînşiĭ. Nu se cuvine acésta. Aşĭ dori să ne ferim de asemenea apucaturĭ. Sa nu ne jucam cu cele sfinte şi sânţiţe. Sa nu punem în conflict pe membriĭ Episcopatuluĭ român cacĭ eĭ sunt depositariĭ credinţeĭ şi aĭ putereĭ bisericeştĭ în poporul român. In tóte Statele şi la tóte naţiunile acésta putere se considera ca sfânta, ca un mare lucru, care trebue respectat şi venerat cu cea maĭ mare rîvna şi evlavie.

Dar la 1873 guvernul a făcut cam tot ceea ce a fă-cut şi ministrul de externe de astă-dĭ, când D-sa ne-a dis : „că bisericele din Sulina, din Brăila şi din Galaţĭ sunt în-„treţinute de Grecĭ şi puse sub Chiriarchia Grecéscă“. Ci-tiţĭ aceste cuvinte la pagina 384 a *Monitoruluĭ oficial.* Aci e vederat că ministrul a intrat într'o confusiune pe care

o veţĭ maĭ vedea şi maĭ departe, când ḑicea „că e óre-„care îndoiala asupra acesteĭ afacerı"; şi maĭ departe „e o „afacere în care se póte să se ḑică şi pro şi contra".

Dar înţelegeţĭ că la 1873, guvernul de atuncĭ nu era în deplinătatea putereĭ de Stat; independinţa ţĕreĭ nu era recunoscută de tóte statele lumeĭ ca asta-ḑĭ, şi Biserica nóstră nu era recunoscută autocefală de cele-l-alte Bisericĭ ortodoxe. De aceea, póte ca în multe puncte de nu era îndoială, dar nu putém face după cum facem şi trebue să facem asta-ḑĭ, dar ce trebuia atuncĭ şi acum să facă ministrul?

Cel d'ântăiŭ lucru ce trebuia să facă în cestiunĭ bisericeştĭ, era sa se adreseze la aceĭ cari sunt depositariĭ putereĭ bisericeştı, la representanţiĭ bisericeĭ, adică la înaltul cler, care era maĭ aprópe de guvern, de cât Mitropolitul Primat?

In 1873, ministrul s'a adresat Primatuluĭ. Iată ce vedem în referatul ministeruluĭ de externe din 1873, citat de D. ministru de externe actual şi reprodus la pagina 385, din *Monitorul oficial*: „Ministrul cultelor, căruia 'i-am „cerut a'mı face cunoscut dacă se póte satisface cererea „consulatuluĭ ellen (de a pomeni maĭ întâiŭ numele rege-„luĭ Grecieĭ în biserica), arată prin adresa cu No. 5743, „că după încredinţarea în alte asemenea casurĭ de către „Prea Sfinţitul Mitropolit Primat al Românieı, ordinea dupĕ „oficiul divin este dupe sântele canóne ca în biserică, în „timpul sânteĭ liturgiĭ, să se pomenéscă maĭ întâiu Dom-„nitorul ţĕreĭ şi apoĭ Domnitorul celor-l-alte state, şi că „ast fel s'a urmat de la început fară abatere, şi tot aşa se ur-„méză şi se va urma pe viitor, în tóte bisericele ortodoxe din România".

Bine, D-lor, care este acela care póte maĭ lamurit să ne spuna nouĕ ceea ce este regula bisericeĭ, de cât acela care este pus în capul Bisericeĭ. care este preşedintele sântuluĭ Sinod?

Şi aci vedeţĭ că maĭ era încă ceva; era şi adresa ministruluĭ cultelor Tell, adresată unuia din membriı ceĭ maĭ învĕţaţĭ aĭ Episcopatuluĭ nostru, care nu era desaprobata de acesta, şi cu tóte acestea, atuncĭ ca şi acum ministrul ḑice: pe Mitropolit şi pe Episcop îl înlăturez; autoritatea mea este: agenţiĭ noştriĭ din Viena, Paris, Petersburg. Aceştia spun alt-fel, pe aceştia îĭ cred.

Cum? Representanţiĭ noştri, carĭ nu sunt representanţiĭ Bisericeĭ, aceĭa sunt maĭ marĭ în ale bisericeĭ de cât aceia care represinta Biserica? Dar vĕ voiŭ explica de unde vine erórea ministruluĭ şi a representanţilor noştri. Asemenea s'a făcut şi acum, nu s'aŭ adresat miniştriĭ să vadă ce dice Biserica, ce dic Episcpiĭ, ci s'a trimes la Petersburg şi la Viena câte o telegramă scurtă, care nu lămurea bine de ce era vorba, şi că ne importă să cunóştem amănuntele situaţiuneĭ din acele localităţĭ. Ministrul, impacient să dea Grecilor dreptate, a luat lucrul cu repediciune, şi de aceĭa rĕspunsul e pe jumătate exact şi pe jumătate neexact. dat în fuga telegrameĭ, fără o cercetare minuţiósa. Ministerul s'a adresat maĭ întâiŭ la Petersburg ca să'ĭ spună: cine se pomeneşte în biserica Greacă de acolo? Ce era nevoe să se întrebe acésta, căcĭ biserica de acolo fiind o anexă a legaţiuneĭ Greceştĭ, se bucură ca acésta de *exteritorialitate* prin urmare e teritoriul Grecesc şi se pomeneşte regele Grecieĭ.

D. G. Filipescu: Acésta nu este exact.

D. Dim. Sturdza: Eŭ vĕ dic că d-vóstră nu ştiţĭ lucrurile; aduceţi doveḑi ca să mĕ contradiceţĭ. Nu le puteţi aduce. Intocmaĭ ast-fel e cu biserica rusă din Berlin.

Ea este în ambasada de acolo şi se bucură de exteritorialitate; nu are nevoe să fie biserica în curtea uneĭ legaţiuni pentru a se bucura de exteritorialitate; căcĭ o simplă declaraţiune a guvernuluĭ local de recunóşterea exteritorialităţeĭ este suficientă. Fiind lucrurile aşa, naturalminte trebue să se pomenéscă ântâiŭ numele suveranului ţĕrei pe al căruĭ teritoriu se află biserica, ca prin escepţiune de la regula comună.

Vĕ rog, când este vorba de independenţa nóstră, să nu ţineţĭ cu alţii, să ţineţĭ cu noĭ, cacĭ cămaşa nóstră este maĭ aprópe de noĭ de cât cămaşa altora.

Lăsaţi-vĕ de acest obiceiŭ rĕŭ al trecutuluĭ, de a apăra pe alţiĭ şi a ne înfunda pe noi.

La Paris stă lucrul alt-fel. Francia este o ţéră catolică. Catolicismul este religia statuluĭ frances, şi acolo nu este Chiriarchie orthodoxă.

Prin urmare, biserica rusă din Paris de la sine pică sub Chiriarchia bisericeĭ din Rusia şi cea română sub Chiriarhia bisericeĭ româneştĭ.

La Viena, ca şi la Braşov, în bisericele Greceştĭ de a-

colo se pomeneşte numele Mitropolituluĭ din Sibiŭ şi al Patriarchuluĭ de Carlovitz, şi numele Impĕratuluĭ Francisc. Biserica Grecéscă de la Braşov este întocmaĭ aşa în relaţiunĭ cu ţara Grecéscă, cum este biserica Grecéscă din Sulina.

Un amic din Braşov, care se află de câte-va ḑile în Bucureştĭ, d. Baritz, 'mĭ ḑicea: dar când s'ar întîmpla să se pomenéscă în biserica Grecésca din Braşov, pe altul de cât pe Impĕratul Francisc Iosif, pe loc preotul acela ar fi trimes în afară din ţara unguréscă.

Aşa dar, primul lucru este: în trebile nóstre bisericeştĭ să ne adresăm întâiŭ la Chiriarchiĭ noştri şi să'ĭ întrebăm cum staŭ lucrurile, căcĭ eĭ sunt care ştiŭ maĭ bine de cât noĭ; pentru că dintre noĭ puţinĭ se ocupă cu ale bisericeĭ în tóte amănunţimele lor.

Sunt dar în drept a ḑice acésta, nu numaĭ pentru că e natural ast-fel, nu numaĭ pentru că d. ministru de externe a ḑis că bisericele Greceştĭ din Sulina, etc., se află sub Chiriarchia Grecéscă, dar pentru că a adăogat că lucrul este îndoios. Apoĭ lucrul absolutamente nu este îndoios.

Cum stau lucrurile în privinţa acesteĭ afacerĭ bisericeştĭ de la Sulina, d. ministru de interne, în telegrama care adreséză la începutul anuluĭ Episcopuluĭ Dunăreĭ-de-jos 'l rógă să deschidă biserica, saŭ să dea voe să se deschidă biserica: astă-ḑĭ însă, şi chiar atuncĭ, nu Episcopul Dunăreĭ-de-jos închisese biserica; cine închisese biserica eraŭ Epitropiĭ bisericeĭ Greceştĭ.

Va să ḑică avem face cu o rĕsvrătire completă în treburile bisericeştĭ a unor laicĭ, care nu aŭ eĭ căderea de a façe şi a desface ale bisericeĭ. S'aŭ intervertit rolurile. Veţĭ vedea cum staŭ astă-ḑĭ lucrurile.

Eŭ am aşteptat să trécă o bucată de timp de la interpelarea d-luĭ general Florescu, ca să vĕd, se vor supune Epitropiĭ bisericeĭ Grece din Sulina la ordinele atât de exprese ale guvernuluĭ saŭ nu; până acum nicĭ nu este vorba de supunere.

Am întrebat pe P. S. Episcop cum staŭ lucrurile astă-ḑĭ, şi Prea Sânţia Sa 'mĭ-a dat o copie de pe raportul care 'l-a primit de la protoiereul judeţuluĭ în acéstă privinţă. 'Mĭ veţĭ da voe să vĕ citesc acest raport, care lă-

mureşte tot. Dacă Epitropiĭ Grecĭ se supuneaŭ autorităţeĭ, nu maĭ aveam nevoe de o interpelare.

Iată raportul protoĭereuluĭ judeţuluĭ Tulcea, iconomul Raşcanu, din 14 Martie 1890:

„In adaos la raportul meŭ telegrafic No. 173, cu pro-„fund respect maĭ supun la cunoştinţa Prea Sânţieĭ Vós-„tre ca Epitropiĭ bisericeĭ Grece din Sulina persista încă „în pretenţiunea lor, d'a primi pe preoţiĭ Mihail Alvano-„pulo şi Gherasim Travlos, şi a deschide biserica; ceva „maı mult, nu permit preoţilor a lua sfinte din biserică „pentru împartaşirea bolnavilor şi sântul mir necesar la „botez.

„Doue casurĭ grave s'a întêmplat, ca copiĭ nascuţĭ bol-„navĭ, sa nu móră nebotezaţĭ a chemat pe preoţiĭ românĭ; „însa aceştia au refusat, conformându-se ordinuluĭ meŭ, „că fara unul din preoţiĭ lor să nu le faca nicĭ o servire, „şi aşa de mare nevoe într'un caz a fost chemat preotul Al-„vanopulo, şi în altul pe preotul Travlos, luând cele nece-„sare pentru botez de la biserica română.

„Inmormêntarile se fac la unii fara asistenţa nicĭ a unuĭ „preot, şi de acestea sunt peste 11 casurĭ.

„Aşa, chiar la 6 ale curenteĭ s'a făcut o înmormêntare „de felul acesta; ceĭ carĭ voesc a face rînduelile înmor-„mêntăreĭ cum se cuvine la biserica româna unde se face „şi prohodul la înmormêntare, învită şi unul din preoţiĭ „Grecĭ pe lânga unul saŭ amêndoĭ preoţiĭ românĭ.

„Preoţii românĭ 'mĭ-aŭ relatat că ḑilele trecute s'a pre-„sintat un Grec cerênd sa'ı înmormênteze pe sócra sa, şi „după ce i s'a pus în vedere sa învite şi un preot Grec, „el s'a ambiţionat şi a condus mórta fără nicĭ o servire „preoţéscă.

„Asemenea ca de la închiderea bisericeĭ, nu numaĭ că „n'aŭ permis preoţilor lor să slujéscă liturghie, dar nicĭ n'aŭ „deschis'o de loc, cel puţin pentru a prohodi morţiĭ saŭ a „boteza copiiĭ, sau a cununa, şi ţin sub cheĭ vestmintele „şi tóte cele necesare serviciuluĭ creştinesc.

„Clopotul nu permite să sune nicĭ pentru morţĭ; tóte „acesce serviciĭ când se cer se efectuéză cu vestminte şi „cele trebuincĭóse luate din biserica română; clopotul şi „pentru morţiĭ lor se sună tot cel de la biserica română.

„Dacă prin ordinul ce am dat preoţilor românĭ de când „s'a închis biserica Gréca, spre a nu face nicĭ o ser-

„vire în poporul Grec, neînsoțițî de unul din preoțiî lor, „am procedat bine și trebue menținut saŭ nu; cu profund „respect vĕ rog, Prea Sfințite Stăpâne, să bine-voițî a'mî „da un ordin de urmare.

„Tot-d'o-data maî supun la cunoștința Prea Sfințieî Vós-„tre, că erî D. primar din Sulina 'mî-a comunicat că Epi-„tropiî Grecî și enoriașiî se rógă de Prea Sfinția Vóstra să „bine-voițî a le rîndui un preot provisoriŭ care să știe limba „Grécă, cel puțin acum pentru Sfintele sărbătorî, însa nu „din ceî doî ce'î-a avut până acum“.

— Vedețî, D lor, aceștî creștinî, de naționalitate Grécă, nu permit în Regatul român să se tragă clopotele la biserică! Audițî acésta! Timpurile trecute din ţéra turcéscă în Regatul român!!

Și pentru a vedea cine este preotul pe care Epitropiî Greci din Sulina voesc să'l impuna Episcopuluî, să binevoiţi a asculta citirea scrisórei următóre a aceluiașî protoiereŭ, adresata P. S. S. Episcopuluî, cu data din 13 Martie anul curent:

„Vinerea trecută și Sâmbătă am voit să plec pentru Su-„lina, dar nu am găsit vapor. Sâmbăta séra am primit te-„legrama Prea Sfinției Vóstre, și pentru a vĕ supune la „cunoștința o relațiune mai lămurita, Duminecă am gasit „un vapor, și séra am fost în Sulina. Ierî, Lunî, am intrat „în cercetarea casuluî între Preoțiî și Epitropii Grecî.

„Dupĕ informațiunile ce am căpĕtat din svon, agravarea „acestor neînțelegerî sunt provenite de la Ieromonahul „*Neofit, călugaraș venit acolo de la 5 Octombre anul trecut.* „De la venirea sa ține necontenit discursurî în biserica și „în școlă, facênd apel la națiunea Grécă, conjurându'î a „nu se supune sub nicî un chip dispositiunilor ce se iau „*de autoritățile bisericeștî în privința administrațiuneî spi-„rituale a Bisericeî,* dicênd ca prin acéstă supunere ar fi „în pericol limba și naționalitatea lor; că asta-dî autori-„tățile se amestecă în biserica, mâne va intra și în școlă, „și așa, încetul cu încetul, națiunea greacă va deveni ro-„mână; că poporul să fie strâns unit în susținerea causeî „lor naționale, să caute a avea preoțî luminațî carî să știe „a'î conduce, căcî numaî ast-fel va putea scapa edificiul „național de pericolul ce'l amenință.

„Tot el umblă pe la case și insuflă și prin familiî a „nu se supune. Intrebat de uniî că ce fel de creștinî vor

„fi eĭ fāra biserica tocmaı în timpul Pascelui, el le-ar
„fi rĕspuns: aveţĭ icóne în case, rugaţi-vĕ luĭ Dumnedeŭ,
„ca tot aceea face; ce, numaı de cât în biserică e obligat
„cineva să se róge?
„Ţinêndu-vĕ în greva, Episcopul nu are sa aibă în co-
„tro; vrênd nevrênd, are sa consimta la departarea preo-
„ţilor şi are sa vĕ aprobe alţiĭ pe carĭ 'ı veţĭ cere.
„Epitropii însă, dupĕ cum 'mĭ-a spus preotul Travlos,
„ar fi ḑis ca de şi eı cunosc fórte bine antecedentele şi
„faptele mârşave comise de acest călugaraş acolo în Che-
„falonia, însa eĭ, pentru a'şĭ satisface ambiţiunea lor, 'l
„vor ţinea şi plati, şi vor ţinea şi biserica închisa până
„când Prea Sfinţia Vóstra le veţĭ satisface capriciul lor.
„Poporul e cam iritat contra Epitropieĭ, ḑicênd ca de
„ce nu li se slujeşte, cel puţin Sâmbetile, pentru pomeni-
„rea morţilor; Epitropii 'ı pórtă cu vorba, că Sâmbata vii-
„tóre, ba cea-l-altă Sâmbată negreşit 'ĭ va veni învoire
„ĭeromonahuluı călugaraş a servi, şi aşa se continuă de
„la începutul postuluĭ până astă-ḑĭ.
„In firmanul dat de Sultan pentru construirea bisericeĭ
„române-ruse, sa prevede că se dă învoire Ruşilor a cons-
„trui biserica; în aceeaşı ḑi au obţinut şi Greciĭ un fir-
„man în care se ḑice că pe locul ce aparţine bisericeĭ
„ruse, se învoeşte a'şĭ construi şi eı biserică; însă nu
„Iunam (ce însemnéza ellenă, ci Rum ce însemnéză grec
„otoman).
„Aceste informaţiunĭ mi s'aŭ dat de D. primar din Su-
„lina; credênd de datoria mea conştiinciósa a vĕ pune în
„cunoştinţa de cele de maı sus, sunt cu profund respect
„al Prea Sfinţieĭ Vóstre plecat serv".

E vederat, D-lor, că aci avem a face cu o rĕsvratire în contra autoritaţeĭ ţĕreĭ bisericeştĭ şi civile. Dupĕ ordinele ce s'au dat şi din tóte câte aŭ urmat, constat un lucru: că biserica sta închisa spre dauna creştinilor de limba ellinéscă, şi ca acésta închidere este numaĭ o încăpăţinare a D-lor de la Epitropie şi a consuluLuĭ ellinesc, carĭ şi uniĭ şi altul vor sa fie eĭ stĕpânĭ în ţéra nóstră.

Soluţiunea este lesne de dat. Biserica trebue deschisă; dupĕ cum s'a adresat ministerul de interne către Episcop, de asemenea să dea D-sa ordine severe ca să se execute deschiderea bisericeĭ, să lase să oficieze în biserică preoţiĭ grecĭ ceĭ orânduiţĭ de P. S. S. Episcopul Dunereĭ-de-jos;

dacă Epitropiĭ nu vor voi de preoţiĭ greci, rânduiţĭ de Prea Sânţitul Episcop al Dunărei-de jos şi până ce aceştĭ Epitropĭ se vor supune, sa se rânduiască un preot român de cătrĕ P. S. S., care sa servéscа acolo liturghia în biserica. Dacă Epitropiĭ greci reţin la dênşii vasele sfinte şi vestmintele, de o cam dată să li se dea tóte de la o alta biserică; ĭar noĭ sa deschidem o subscripţiune naţionala şi să dam vase şi vestminte bisericeĭ greceştĭ din Sulina, pentru ca să se ştie pentru tot-dé-una *data de la care am supus pe toţĭ ortodoxiĭ ţĕreĭ la regulele bisericeştĭ şi la respectul pe care'l datoresc guvernuluĭ nostru şi autorităţeĭ Bisericeĭ nóstre.* (Aplause).

D. Th. Rosetti, ministrul justiţieĭ şi al cultelor: D-lor senatorĭ, dacă P. S. S. Episcopul Dunareĭ-de-jos ar fi avut bunatate s'i'mĭ comunice şi mie actele pe carĭ le-a comunicat onor. D-luĭ Sturdza, interpelarea de faţă n'ar fi fost de nevoe; cacĭ nu exista nicĭ un fel de divergința de opiniunĭ între mine şi între onor. D. interpelator.

Intr'un fel, mulţumesc D-lui Sturdza ca a facut acéstа interpelare, pentru că'mi dă ocasiunea înca odată sa afirm, într'un mod mai hotarıtor şi mai clar, dacă vreţĭ tot aşa de clar—caci eu cred că am fost fórte clar când cu ocasiunea primeĭ interpelarĭ a D lui general Florescu—carĭ sunt punctele de vedere ale guvernuluĭ în acéstă afacere.

Are pe deplin dreptate D. Sturdza, că nu póte, înauntrul Bisericei ortodoxe, orĭ-care ar fi ea, grecéscă, românéscă, rusa, sa existe în ţéra ortodoxă o biserica care să nu fie supusa Chiriarchieĭ loculuĭ. Acest principiu 'l-am enunciat şi eu deunaḑi, 'l-am afirmat şi'l-am susţinut. Nu se încape, asupra punctului acesta, nicĭ o îndoială, şi ţin sa se constate cá acésta este parerea unanimă a Corpurilor legĭuitóre şi a guvernuluĭ român; cacĭ nu trebue asupra punctuluĭ acesta sa încapa nicĭ un fel de divergință de opiniunĭ între noĭ, nu între guvern şi între minoritate, dar nicĭ chiar între minoritatea şi majoritatea Corpurilor legĭuitóre şi între guvern. Acésta este una din cestiunile acelea asupra cărora cu toţii suntem de acord şi am fost tot-dé-una de acord.

Aşa fiind, D-lor, la ce se reduce cestiunea?

Cestiunea se reduce la o rĕsvratire, cum a ḑis fórte bine D. Sturdza, îndaratnică din partea Epitropieĭ bisericei de la Sulina.

Care este situaţiunea respectivă a acelei Epitropii? Carĭ pot fi raporturile şi relaţiunile eĭ cu autorităţile nóstre? Şi ce ar fi de făcut ca să înlăturăm acea rĕsvrătire? Lucrul este fórte simplu. Epitropia Bisericeĭ atîrnă de autorităţile comunale din Sulina. Nu póte încape nicĭ asupra acestuĭ punct nicĭ o îndoială; dupĕ legile nóstre comuna din Sulina are priveghiare, ca cestiune de Epitropie, de administraţie, asupra bisericilor din cuprinsul oraşuluĭ. Prin urmare, ca Epitropie bisericéscă, ca biserică şi preoţĭ, ea atârnă nu numaĭ de Chiriarcul Eparhieĭ, dar chiar şi de partea administrativa.

Acea comunitate, saŭ acea Epitropie stă sub *ferula nóstră, sub administraţia nóstră*, şi nu se póte opune ordinelor pe carĭ le-ar primi, fie de la Chiriarchul respectiv, fie de la autoritatea respectivă.

Acum s'a născut un conflict între partea recunoscută saŭ rînduită şi întarită de P.S. S. Episcopul şi între aceĭ Epitropĭ.

Este neîndoelnic de o bună politică, maĭ ales în cele bisericescĭ ca să căutăm să se concilieze nisce asemenea conflicte, întru cât lucrul este cu putinţă. Dacă însă nu este cu putinţă şi nu vor să se supună aceĭ Epitropĭ, atuncĭ P. S. S. Episcopul n'are de cât să mĕ seziseze şi să 'mĭ facă cunoscut în mod oficial rĕsvrătirea, şi îndată acea rĕsvrătire constatată prin adresa Prea Sfinţieĭ Sale, eŭ mĕ voiŭ adresa la colegul meŭ de la interne, care are puterea executivă în mână—căcĭ în asemenea cestiunĭ ministrul cultelor n'are *imperium*, n'are gendarmĭ la disposiţia sa—şi sunt sigur, cum am vorbit şi acum, că colegul meŭ va face să înceteze acéstă rĕsvrătire şi va sili pe acéstă comunitate să înceteze cu scandalul care'l va face acolo. Cu acésta cred că interpelarea este vidată, prin aceea că suntem în deplin acord atât, cred, asupra teorieĭ generale, asupra principiuluĭ, cât şi asupra moduluĭ de a proceda (Aplause).

P. S. Episcopul Dunăreĭ-de-jos : Cer cuvêntul.

D. preşedinte, N. Creţulescu : Conform regulamentuluĭ, întreb pe D. D. Sturdza dacă maĭ cere cuvêntul pentru replică.

D. D. Sturdza: D-le preşedinte, eŭ aşĭ cere cuvêntul, dar vĕd că Prea S. Sa Episcopul Dunareĭ-de-jos a cerut cuvêntul, şi gândesc că maı bine e să vorbéscă Prea Sânţia Sa acum şi pe urmă 'mĭ reserv dreptul de a ḑice câte-va cuvinte.

Vocĭ Acésta nu se póte.

Alte vocĭ: Cum nu se póte.

D. preşedinte: D-le Sturdza, cedaţĭ cuvêntul Prea Sfinţieĭ Sale?

D. D. A. Sturdza: Nu cedez cuvêntul, D-le preşedinte. Aşĭ fi dorit ca banca episcopală, care atât de rar vorbeşte în Senat—şi cu drept cuvênt—să fie lăsată să vorbéscă în cestiunea care o privesce pe ea maĭ de aprópe şi în care ea e maĭ competintă a vorbi de cât toţĭ. Eŭ cred că este o cuviinţă chiar din partea Senatuluĭ de a lăsa să vorbéscă Episcopul. De când am onórea de a fi în afacerile ţěreĭ, nu'mĭ aduc aminte, şi nicĭ că s'a întêmplat ca atuncĭ când un Episcop a cerut cuvêntul în Senat, să nu 'ĭ se fi acordat. 'Mĭ pare rěŭ că a doua óră se face acest urît precedent acĭ în maturul Corp.

Mě silițĭ dar să iaŭ cuvêntul, când doream ântăiŭ să lăsaţĭ banca episcopală să vorbéscă.

Intru cât privesce rěspunsul D-luĭ ministru că va pune la rînduială şi la ordine pe rěsvrătitorĭ, adică pe Epitropia bisericeĭ grecescĭ din Sulina, eŭ nu pot de cât să mě declar pe deplin satisfăcut. Fiind însă că cestiunea are o mare gravitate în sine; fiind-că a fost un scandal care a trecut peste tóte marginile cuvinţeĭ şi ertăreĭ; şi pentru ca în viitor casul să nu maĭ sufere îndoelĭ, am onóre a propune o moţiune în următorul cuprins:

„In urma rěspunsuluĭ dat de D. ministru de culte asu„pra interpelăreĭ D-luĭ Dimitrie Sturdza, privitóre la res„vrătirea Epitropieĭ greceştĭ din Sulina în contra autorită„ţilor bisericescĭ şi civile, Senatul trece la ordinea ḑileĭ".

D. preşedinte, N. Creţulescu: Cnform regulamentuluĭ, fiind P. S. S. Episcopul Dunăreĭ-de-jos a cerut cuvêntul, eŭ nu 'l pot acorda fără să consult Senatul, căcĭ regulamentul mě pověţueşte să pun la vot închiderea incidentuluĭ.

Vocĭ: Să vorbéscă P. S. S. Episcopul Dunăreĭ-de-jos.

— Se consultă Senatul dacă e de părere să se acorde cuvêntul P. S. S. Episcopul Dunăreĭ-de-jos.

— Senatul aprobă.

D. preşedinte: Prea Sânţia Sa Episcopul Dunăreĭ-de-jos are cuvêntul.

P. S. S. Episcopul Dunăreĭ-de-jos Partenie: D-lor senatorĭ, vě mulţumesc pentru buna-voinţă ce a'ţĭ avut de a'mĭ acorda şi mie cuvêntul, ca să vě spun şi eŭ vederile mele în acéstă

cestiune care de altmintrelea este de o mare însemnătate pentru Biserica nóstră română şi însuşĭ pentru ţara nóstră.

D-lor, am cerut cuvêntul nu ca să mĕ justific de actele mele înaintea D vóstre, ci ca să restabilesc faptele întêmplate, aşa după cum s'au petrecut, şi în acelaşı timp să mĕ plâng contra D-lui Lahovari, ministru de externe, care 'mĭ-a atribuit óre-carĭ intenţiunı de *parti pris*, de partid şi de maĭ sciŭ eŭ ce.

Sciţı cu toţiĭ, D-lor, că noĭ prelaţiĭ ţĕreı — senatorı inamovibilı — urmând unuĭ vechiŭ şi învechit obiceiŭ, nu prea vorbim în Senat, şi aşı putea ḑice că nu vorb'm de loc. Dacă acéstă atitudine a episcopatuluı nostru în Senat este saŭ nu folositóre ţĕreĭ şi Bisericeĭ, rĕmâne la apr ciarea fie-căruıa din D-vóstre; dar dacă noĭ prelaţiĭ nu putem şi nicĭ trebue să vorbim în Senat, nicı chiar în cestiunı privitóre direct la drepturile şi prerogativele Bisericeĭ nóstre — cum este de exemplul casul de faţă—atuncı sa'mı daţı voe să vĕ spun că nu sciu ce maĭ căutămı no aicı pe a este băncĭ..

D. Tufelcică: Vorbitĭ, vi s'a dat cuvêntul.

P. S. S. Episcopul Dunareı-de-jos: D. Tufelcică, de şi bĕtrân, este acum fórte zelos întru a mĕ îndemna să vorbesc. Altă dată mĕ sfătuia să fiŭ maĭ calm. Eu constat o contradicţiune între aceste douĕ întreruperı. Făra însă a cerceta causele acesteı contradicţiunı, 'ı spun şi acum ceea-ce 'ĭ am spus şi atuncĭ: D-le Tufelcică, atuncı când voı fi şi eŭ betrân ca D-ta, voiŭ fi maĭ calm; cand în ă este vorba de biserică, te rog să mĕ asculţı ca creştin, fără să te grăbeştĭ saŭ să te îngreţoşeḑı, pentru că este vorba de drepturile şi prerogativele Bisericeĭ nóstre române, pe carĭ cu toţiĭ suntem datorı să le susţinem.

D-lor senatorı, daţi'mĭ voe să încep cu mine însu'mĭ, ca să vedeţı cine sunt eŭ şi cum am lucrat în Eparchia mea, pentru ca să vedeţı dacă D. Lahovari, ministru de externe, maĭ póte sa mĕ acuse de lipsă de prudenţă într'o cestiune fórte delicată.

Dupĕ terminarea studiilor mele de theologie în ţéră, m'am dus în streinătate, şi anume la facultatea de theologie din Atena unde am stat 4 anĭ şi unde am obţinut licenţa în theologie. Şederea mea la Atena 'mĭ dă dreptul, gândesc, să vĕ afirm că cunosc fórte bine pe Grecĭ. De la Atena m'am dus în Germania ca superior la capela română din Lipsca, unde am stat dŭoĭ anĭ. De aci am trecut în Fran-

ţa şi am stat la capela din Paris 6 anĭ. In tot acest pelerinagiŭ am căutat să pun la profit civilisaţiunea acestor popóre, pentru ca să pot aduce şi eŭ Bisericeĭ mele umilul meŭ contigent, atuncĭ când voiŭ fi chemat la vr'o demnitate óre care în ţara mea.

Venit în ţéră în 1886, am fost chirotonit, în luna Februarie, Arhiereŭ şi în Decembrie ales Episcop al de Dumneḑeu pazitei Eparchiĭ a Dunărei-de-jos, de şi cam tênĕr, dupĕ uniĭ. De îndată ce m'am dus la Eparchia mea am căutat să cunosc starea religiósă şi morală a păstoriţilor meĭ şi prin visitele ce am făcut oraşelor şi satelor, şi din intervorbirile ce am avut cu protoereii şi preoţii meĭ, m'am încredinţat cu dinadinsul că creştiniĭ Eparchieĭ mele nu sunt mai rĕi de cât cei de aici din Bucuresci; dar pentru că Eparchia Dunărei de jos cuprinde în sine, precum sciţĭ, judeţele Tulcea şi Constanţa, carĭ ni s'aŭ dat în urma glorieĭ nóstre militare pe câmpul de rĕsboiu, era natural ca populaţiunea acestor judeţe, compusă din atâtea naţionalităţĭ diferite, să nu fie deprinsă cu legile cari se urmau în ţara românéscă, şi maĭ cu sémă când multe din popórĕle cari compuneaŭ aceste naţionalităţĭ aveaŭ aspiraţiunĭ şi veleităţi de independenţă saŭ de posesiune.

La anexarea Dobrogeĭ însuşĭ Inalt P. S. Sa Mitropolitul Primat, atunci Episcop al Dunărei-de jos, a întimpinat din partea Bulgarilor—cei mai accentuaţĭ în pretenţiunile lor—resistenţă, şi încă o resistenţă în destul de mare, care se traducea prin a nu recunóşte autoritatea Chiriarhuluĭ respectiv al Dobrogeĭ, care era I. P. S. Sa Guvernul nostru de atuncĭ însă, gelos de drepturile nóstre indiscutabile ce avem asupra acesteĭ provinciĭ, s'a grăbit a lua mĕsurĭ de rigóre şi a expulsa pe preoţii recalcitranţi. De atunci Bulgariĭ au intrat în legalitate şi atât I. P. S. Sa cât şi eŭ, am rĕmas în convincţiunea că M. S. Regele şi Episcopul eparchiot se pomenesc în tóte bisericile cuprinse în judeţele Eparhieĭ Dunăreĭ-de-jos, conform regulelor bisericeşti ale ţĕreĭ nóstre.

Despre Bulgari nu am să mĕ plâng până acum.

Numaĭ la Grecĭ am observat óre-care aspiraţiunĭ de independenţă, dar pe care eĭ le desimulaŭ prin cererile ce'mĭ adresaŭ din timp în timp, saŭ a le da vre-un preot peste ceĭ existenţi, saŭ a goni pe vre-unul. Dacă reuşeaŭ a aduce un al treilea preot peste ceĭ doĭ de maĭ 'nainte ime-

diat gonea unul din aceştia, şi aşa maĭ departe; dacă nu reuşiaŭ, apoĭ recurgeaŭ la fel de fel de mijlóce, unele de cât altele maĭ nedrepte şi maĭ neîntemeiate.

Mijlocul cum am putut eŭ să descoper tactica Epitropilor bisericelor grece din Dobrogea, pentru a goni pe preoţĭ, mi l'a dat tot biserica din Sulina. In anul 1887, Epitropiĭ acesteĭ bisericĭ, împreună cu un numĕr de enoriaşĭ îmĭ cer a le numi un al treilea preot la biserica lor. Unul din preoţiĭ existenţĭ venind la Galaţĭ, mi se plânge că de îndată ce voiŭ numi un al treilea preot la biserica din Sulina, el va fi înlăturat. Acésta m'a făcut atent.

Voind eu a pune la probă denunţarea preotuluĭ în cestiune, am tot amânat cererea făcută de enoriaşĭ, de a le da al treilea preot, până ce preotul cerut de Epitropĭ 'şĭ-a permis să servéscă cele preoţeştĭ fără învoirea mea, şi atuncĭ am dat ordin protoĭereuluĭ ca să'l gonéscă din Sulina.

După 2 lunĭ Epitropiĭ vin din noŭ cu altă cerere, în favorul altuĭ preot adus deja în Sulina. Pentru a mĕ face să'l numesc, a rugat pe mulţĭ din prieteniĭ meĭ de la Galaţĭ şi Bucureştĭ, eŭ însă care ştiam tactica Epitropilor, voind a asigura sórta preoţilor existenţĭ am cerut ca epitropiĭ să mĕ încredinţeze în scris: 1) că nu vor goni pe vre-unul din preoţiĭ existenţĭ, 2) că nu va ataca veniturile lor, şi 3) că vor asigura existenţa nouluĭ venit. Vĕdênd aceste condiţiunĭ, Epitropiĭ aŭ renunţat şi la acéstă cerere. De atuncĭ însă aŭ început a face ḑile amare preoţilor existenţĭ ca să scape de eĭ, şi veţĭ vedea că se ţin de cuvênt.

Aceĭaşĭ tactică s'a urmat şi se urméză şi la Tulcea unde este o biserică grécă.

Dar, d-lor senatorĭ, să vĕ spun acum cât am fost eŭ de amărât cu Epitropiĭ de la Constanţa, care cu de la sine putere şi în contra tuturor canónelor Bisericeĭ de rĕsărit, nu numaĭ demiseseră pe unul din preoţiĭ lor, dar nicĭ nu'mĭ făcuse cunoscut despre acésta, de cât ca să le daŭ un alt preot în locul celuĭ demisionat. Iată faptele: Epitropiĭ comunităţeĭ ellene voind a goni pe preotul Ión Vurlis, îĭ montéză cabala cum că *preotul ar fi atentat la pudórea uneĭ fete de 12—14 anĭ*. Preotul, ca să evite un scandal, preferă să demisionese *pur şi simplu* din funcţiunea de preot. Epitropiĭ scriŭ şi aduc de la Varna un alt preot, şi'mĭ cer a-ĭ da voe să servéscă cele preoţeştĭ până 'ĭ vor

veni actele. Cu câte-va ḍile maĭ 'nainte de a primi cererea lor, protoĭereul respectiv 'mĭ raportéḍă faptele ce se imputa preotuluĭ.

In faţa unuĭ denunţ aşa de grav contra preotuluĭ în cestiune şi primind petiţiĭ atât din partea preotuluĭ inculpat cât şi din partea unuĭ număr de enoriaşĭ, prin care se plâng contra machinaţiunilor Epitropilor, eŭ nu putém da curs cerereĭ Epitropilor. Petiţionariĭ, pentru susţinerea plângereĭ lor, îmĭ denunţă că succesorul presumptiv al preotuluĭ inculpat ajunge la Constanţa, maĭ în acelaşĭ timp când se pretinde că s'a întîmplat casul.

Eŭ, ca să pot şti adevĕrul, pe de o parte am ordonat anchetarea faptelor imputate preotuluĭ, ĭar pe de alta am refuzat a da voe preotuluĭ noŭ adus a servi, spre a nu prejudeca resultatul ancheteĭ.

Procedarea mea a umplut de mânie pe Epitropĭ şi 'mĭ-a adresat câte-va scrisorĭ pline de necuviinţe, prin care 'mĭ negaŭ cu totul drepturile mele de Episcop. Şi vĕḍênd că eŭ nu intru în vederile lor, adreséză două epistole şi I. P. S. Mitropolituluĭ Primat, prin care ḍic că eĭ aŭ dreptul să suspende şi să trimită pe preoţĭ peste frontieră, fără să aĭbă a da socotélă despre acésta autorităţilor bisericeştĭ ale Românieĭ.

Intre acestea, sosind raportul protoĭereuluĭ cu constatarea, am trimis casul înaintea spiritualuluĭ consistoriŭ al Dunăreĭ-de-jos. Spiritualul consistoriŭ ascultând pe tatăl copileĭ, pe bunica eĭ, pe alţĭ martorĭ, şi chiar pe unul din Epitropĭ, găsesc că preotul este inocent şi opinéză a fi menţinut în drepturile sale. Epitropul de faţă, auḍind decisiunea spiritualuluĭ consistoriŭ, ḍice: He! spuném eŭ coleguluĭ meŭ că nu trebue să recurgă la asemenea mijlóce pentru a deparata pe preot.

Eŭ, d-lor senatorĭ, pe de o parte am confirmat decisiunea consistoruluĭ, menţinênd pe preot în drepturile sale de maĭ 'nainte, ĭar pe de alta am ameninţat pe Epitropĭ că, dacă nu se vor supune decisiuneĭ spiritualuluĭ consistoriŭ, nu le voiŭ da al duoilea preot şi biserica se va închide.

Decisiunea consistoruluĭ a fost primită cu bucurie de întréga comunitate ellena, şi Epitropul cutezător obligat a se supune.

Vin acum, d-lor senatorĭ, la cestiunea Bisericeĭ din Su-

lina—cestiune care face obiectul cuvêntuluĭ meŭ—și vě declar că eŭ eram convins că preoțiĭ supușı jurisdicțiuneĭ mele, fără deosebire de naționalitate, urmaŭ neint'erupt întru împlinirea datoriilor lor ce aŭ către Capul Statuluĭ și către familia nóstră regală.

„Care n'a fost însă surprinderea și mirarea mea să primesc raportul următor al protoĭereului de Tulcea Nr. 770 1889, pe care să'mĭ dațı voe a vi'l citi:

In ḑiua de 30 a expiratei lunĭ (Iulie) am asistat la serviciul divin din biserica ellenă din Sulina—st. Nicolae—și am auḑit pe preotul Gerasim Travlos, care oficia, pomenind la eșirea cu sântele darurĭ: I-iu pe regele Greciei și al II-lea pe regele României. Sub-semnatul, față cu necuviința acestuĭ preot care nu s'a sfiit în fața-mĭ a pomeni pe regele Grecieĭ maĭ 'nainte de M. S. Regele nostru, am adăstat până la finirea serviciului, când am invitat pe ambiĭ preoțı și Epitropĭ ca la ora 3 p. m. să vină la biserica română; și următorı acesteĭ invitațiunı au fost preoțiĭ și cântărețul al II Iani Maruli, care m'a și asigurat că Epitropiĭ nu pot veni, căcĭ abia acum sunt aleșı, dar nu întărițĭ.

„Punênd întrebare preoților de ce nu pomenesc întăiu pe regele României, Suveranul țěrei în care trăesc și ei? Cucernicia lor 'mı-aŭ rěspuns că acest ordin de a pomeni ântăiŭ pe regele Greciei și al duoilea pe regele României, 'l aŭ de la Epitropı, dar preotul Mihail Alvanopulos a mai adăogat că sânția sa e preot la ḑisa biserică din timpul guvernuluĭ otoman, și când a venit, guvernul român, Patriarchul de Constantinopol a dat o scrisóre preotului Stamate, actualmente la Biserica ellenă din Galați, prin care 'ĭ recomanda ca la tóte serviciile să se pomenéscă pe regele țěreĭ româneștĭ și pe Episcopul eparchiot.

„La aducerea în îndeplinire a acestei scrisorĭ, Epitropiĭ bisericeĭ, impulsațĭ de Vice-consulul ellen din Sulina, aŭ dat un contra-ordin preoților, ca în viitor să pomenéscă ântăiŭ pe regele Grecieĭ și al dŭoilea pe regele Românieĭ, după cum aŭ și urmat.

„Preotul Gherasim Tavlos, nemulțumit de informațiunea dată de preotul Mihail Alvanopulos, cum s'a retras s'a dus direct la consulul Ellen, însoțit de cântărețul Iani Maruli, raportând cele ce s'aŭ petrecut; acésta după declarațiunea preotuluĭ Mihail.

„Cele ce preced, supunêndu-le cunoștințeĭ P. S. V. cu profund respect vĕ rog P. S. Stĕpâne, sa bine-voițĭ a'mĭ da un ordin de urmare“.

La acest raport, prin ordinul Nr. 594, 1889, am rĕspuns protoĭereuluĭ să pună în vedere preoților și Epitropilor bisericeĭ comunitățeĭ Grece din Sulina, *că dacă nu vor pomeni, la sântele serviciĭ, ântâiv pe M. S. Regele Carol I, M. S. Regina Elisabeta și pe Principele Ferdinand, preoțiĭ vor fi oprițĭ de a maĭ servi cele preoteștĭ în acéstă Eparchie și biserica se va închide.*

O adresă în sensul acesta am făcut și d-luĭ Prefect de Tulcea, rugându-l să supravegheze și d-sa atât pe preoțiĭ numiteĭ bisericĭ, cât și pe ceĭ de la Tulcea, spre a vedea dacă observă ordinul dat de Chiriarchie.

Dupa o lună de ḑile protoereul respectiv, prin raportul Nr. 850 1889), 'mĭ face cunoscut că la 8 Octombrie fiind de rând preotul Mihail Alvanopulos și conformându-se instrucțiunilor date: d'a pomeni la sântele serviciĭ divine, *maĭ ântaiu pe M. S. Regele nostru Carol I și apoĭ pe regele Grecilor*, Epitropia dupa consultațiunile avute, mi se pare, cu d-l Vice-consul, 'ĭ-a interḑis intrarea în biserica și oficiarea în popor.

Aci, d-lor senatorĭ, apare pentru prima dată Epitropia cu pretențiunile eĭ; ea cere de rigóre preoților să pomenéscă maĭ ântâiŭ pe M. S. regele Greciei și apoĭ pe M. S. Regele Carol; ba de multe orĭ, ne spune protoĭereul, M. S. Regele Carol nicĭ nu se pomenește.

Preotul Mihail Alvanopulos, care se conforma ordinuluĭ protoĭereuluĭ, este imediat depărtat de la biserică și, fără a maĭ perde mult timp, Epitropia 'mĭ cere a le numi ca al treilea *preot-predicator* pe ieromonahul Neofit Caloghero, adus ad hoc aci la Sulina.

Orĭ-cât ar fi cine-va de prieten Grecilor, tot nu póte să nu recunóscă că între isgonirea preotuluĭ Alvanopulos și venirea luĭ Neofit Caloghero, ca al treilea preot, n'a mijlocit un calcul,

Dar continuŭ istoricul afacereĭ:

Vĕḑênd îndepărtarea preotuluĭ Alvanopulos și voind a constata până la evidență dacă în adevĕr Epitropiĭ înșușĭ aŭ dat acel ordin, despre care vĕ vorbiiŭ, am cerut protoĭereuluĭ ca împreună cu delegatul d-luĭ Prefect, pe care 'l rugasem într'adins, să se transporte la fața loculuĭ și să ancheteze casul în tótă regula.

Tot-o-dată am ordonat protoĭereuluĭ „*că dacă se va constata cum că Epitropia ḑiseĭ bisericĭ a cerut într'adevĕr preotuluĭ Alvanopulos să pomenéscă maĭ ântâiŭ pe Regele Greciei şi a depărtat pe acest preot de la biserica pentru că a pomenit ântâiu pe M. S. Regele Carol, atuncĭ să închidețĭ imediat biserica şi să oprițĭ pe preotul Gherasim Travlos, care a contra-venit ordinelor Chiriarchieĭ*".

La 16 Noembre primesc simultaneŭ, atât de la d. Prefect respectiv, cât şi de la protoiereŭ, câte un proces-verbal în care sunt înserate depunerele preoţilor, dascălilor şi Epitropilor bisericeĭ în cestiune. Tóte aceste depunerĭ sunt unanime: „*Epitropiĭ au dat ordin preoților să pomenéscă maĭ ântâiŭ pe Regele Gheorghe şi apoĭ pe Regele Carol; că preotul Mihail Alvanopulos, voind a se conforma instrucțiunilor Chiriarchieĭ respective, a fost depărtat, ĭar preotul Gherasim Travlos, urmând ordinul Epitropilor, a fost menținut de aceştia*".

Protoĭereul însă, conform ordinuluĭ meŭ de care vĕ vorbiiu, a oprit pe preotul Gherasim Travlos şi a menţinut în cele ale preoţieĭ pe Mihail Alvanopulos, pe acela adică care s'a conformat instrucţiunilor date de mine.

In urma acesteĭ disposiţiunĭ amândoĭ preoţiĭ acesteĭ bisericĭ nu maĭ puteaŭ intra în biserică, unul adică fiind împedicat de Epitropĭ, ĭar cel-l-alt oprit de mine.

Şi fiind-că acéstă biserică nu are de cât dŭoĭ preoţĭ, ea (biserica) remânea *de sine închisă*, cu tóte că şi dacă ar fi avut un al treilea preot, eŭ tot aşĭ fi declarat'o închisă fără ca să am a da compt cuĭ-va despre acéstă disposiţiune (Aplause).

După 10 ḑile de oprire, preotul recalcitrant, Gherasim Travlos, a declarat supunere, dar o *supunere îndoelnică*, pe care eŭ nu o putém primi. La 23 Decembre veni în persónă la Galaţĭ cu o petiţie prin care declara *complectă supunere*, la care, negreşit, m'am grăbit a rĕspunde dându'ĭ voe să servéscă şi reîntegrându-l în drepturile sale de maĭ 'nainte.

Epitropiĭ însă, vĕḑênd că şi preotul recalcitrant a declarat supunere Chiriarchieĭ, a încuiat biserica şi aŭ dat cheile Vice-consulu, luĭ Grec de acolo, ḑicênd *că daca eŭ (Episcopul) voiŭ consimţi a înlătura pe ambiĭ preoţĭ de la biserica lor şi a le da alţiĭ în locul acestora, eĭ vor deschide biserica şi vor urma cu pomenirea conform instrucţiunilor mele.*

Cererea Epitropilor nu putea fi primită de mine, fiind-că era o rĕsbunare vĕdită contra preoţilor supuşĭ.

S'aŭ întâmplat în acest timp câte-va casurĭ de mórte; dar atât aŭ fost, eĭ (Epitropiĭ) şi o parte din enoriaşĭ de încăpăţânaţĭ, în cât aŭ preferit a îngropa pe morţiĭ lor fără asistenţa preoţilor, cu tóte că afară de preotul lor M. Alvanopulos, care nu era oprit, în Sulina maĭ eraŭ încă duoĭ preoţĭ la biserica nóstră română şi nicĭ pe aceea n'aŭ voit să'ĭ cheme.

Dar dacă eĭ n'aŭ simţit nevoe sufletéscă de a fi asistaţĭ de preoţĭ la mórte, eŭ nu puteam a le impune preoţĭ cu sila, căcĭ ştiţĭ cât de ambiţioşĭ şi de rĕsvrătitorĭ sunt Greciĭ.

In aşteptarea căinţeĭ lor şi întórcerea la calea adevĕruluĭ, 'ĭ-am lăsat în voea lor până când în ḑiua de Crăciun, d. Prim-ministru şi ministru de interne 'mĭ dă o telegramă pe care a citit'o în resumat d. general Florescu, prin care mĕ rógă să deschid biserica, fiind-că se póte da naştere la *conflicte politice.*

De!.... eŭ, d-lor senatorĭ, nu am cunoştinţele acelea ale diplomaţieĭ; dar sunt sigur că în Biserică nu are ce căuta diplomaţia; în Biserică ştim cu toţiĭ că domneşte numaĭ Evangelia şi administréză canónele sânteĭ nóstre Bisericĭ de rĕsărit.

De témă însă ca să nu mi se ḑică vre-o dată că eŭ am creat dificultăţĭ diplomatice guvernuluĭ ţĕreĭ mele, m'am grăbit a rĕspunde d-luĭ Prim-ministru şi ministru de interne prin telegrama următóre:

„*Protoĭereul Tulcea, înşciinţând că Epitropiĭ bisericeĭ „grece din Sulina impunu preoţilor respectivĭ pomenirea fa„milieĭ regale a Grecieĭ înaintea celeĭ domnitóre în Româ„nia, Noi am ordonat pomenirea Familieĭ nóstre regale îna„intea orĭ căreĭ alteea. Preotul Mihail Alvanopulos, urmând „ordinuluĭ, a fost depărtat de Epitropĭ. Preotul Gherasim „Travlos, refusând la început, l'am suspendat; la 23 cu„rent făgăduind supunere i s'a dat voe a lucra cele preo„ţeştĭ în popor. Epitropiĭ nerecunoscênd autoritatea Biseri„ceĭ şi Ţereĭ Române, şi interḑicênd oficiarea în biserică „preoţilor carĭ declară supunere Chiriarchieĭ respective, am „ordonat închiderea bisericeĭ şi o menţinem, legile ţĕreĭ „trebuind să fie respectate*“.

A doua ḑi am primit o nouă telegramă de la d-l prim-

ministru și ministru de interne, prin care'mĭ spune că este alăturea cu mine pentru a face să se respecte legile țěreĭ. *„Pe preoțĭ, dice D-sa, 'ĭ-ațĭ supus Prea Sânția Vóstră; pe Epitropĭ 'ĭ vor supune autoritățile civile“.*

La acéstă telegramă am rĕspuns d-luĭ prim-ministru prin telegrama următóre: *„Dacă după cum asigurațĭ, E-„pitropia lasă pe preoțĭ sa servéscă în biserică conform ins-„trucțiunilor nóstre, biserica este de sine deschisă“.*

„In acest sens sunt deja ordine date protoĭereuluĭ“.

Iată acum și telegrama ce am dat protoĭereuluĭ:

„D. Prim-ministru ne încunoștiințéză că autoritățile civile „din Sulina au ordinul d-sale a impune Epitropilor bise-„riceĭ Ellene d'acolo să lase pe preoțĭ să servéscă după „instrucțiunile nóstre. Dacă Epitropiĭ se vor supune, pu-„tețĭ deschide biserica.

In urma acestor telegrame, să mĕ credețĭ, d-lor senatori, eŭ credeam că lucrurile sunt întrate în calea lor cea dorită de mine, și nu maĭ există nici o neînțelegere saŭ resistență, de îndată ce guvernul 'mĭ dă mână de ajutor să aduc pe recalcitranții Grecĭ la supunerea legilor țĕreĭ și ale bisericeĭ.

Informațiunile mele de maĭ târdiu însă m'a făcut să cred că disposițiunea D-luĭ ministru de interne nu avusese la Sulina nicĭ un resultat, că Epitropiĭ se refuzase cu totul a intra în legalitate, rĕspundênd și D-luĭ administrator ceea-ce 'mĭ-au rĕspuns și mie: *Noĭ ne supunem a lasa să se servésca în biserica nóstră, cu condițiune ca Episcopul să gonésca pe preoțiĭ noștri de până acum.*

Ei bine, să'ĭ gonesc, am dis eŭ, dar pe ce motiv? Ca sa'ĭ gonesc trebue să am un motiv legal; pentru că un preot când plécă din Eparchie de la mine, trebue să-ĭ daŭ decretul meŭ, și nu pot să daŭ decretul unuĭ preot oprit. Regula acésta se observă în tótă Biserica nóstră de rĕsărit și nu se póte călca de nicĭ un Chiriarch. Dar ca să fiŭ agreabil Grecilor, cum trebue să fim noĭ Episcopiĭ agreabilĭ și însușĭ inimicilor noștri, de 'ĭ-am avea, le-am dis: aduceți-mĭ un act prin care să se constate vina preoților și eŭ, apreciind faptele imputate lor, voiŭ face cu mulțumire ceea-ce cerețĭ dacă canónele nu mĕ îngrădesc.

Eĭ! D-lor senatorĭ, abia le-am dat acest rĕspuns și îndată aŭ început să curgă acte contra preoților: *că sunt ignoranțĭ, că sunt imoralĭ, că sunt călcătorĭ de lege și maĭ*

sciŭ eŭ ce. Vědênd că eŭ nu daŭ atențiune cererilor lor, atât de nedrepte și de nefondate, aŭ alergat la Bucureștı pe la I. P. S. S. Mitropolit Primat, pe la D. ministru de culte, și nu maĭ sciŭ pe unde.

Maĭ toțĭ miniștriĭ de atuncĭ m'aŭ rugat să isgonesc pe preoțĭ, și însușĭ ministru de Culte actual, D. Rosetti a venit și m'a rugat, în particular, la Senat, să fac ceva pentru Epitropiĭ Grecĭ de la Sulina, și 'ĭ-am rěspuns îndată: fac cu dragă inimă ceea ce 'mĭ cerețĭ numaĭ să se respecte legile bisericescĭ; fără de acésta, însușĭ tatăl meŭ de ar veni să mě róge să fac ceva contra canónelor, tot nu așĭ face, atât de mult țin eŭ, D-lor senatorĭ, la jurămêntul ce am depus la chirotonia mea: *„că voiŭ respecta și aplica „canónele S-teĭ nóstre Bisericĭ de rěsărit“.* (Aplause).

D. ministru de interne, prin telegrama sa 'mĭ maĭ dicea să aduc casul la cunoștința ministruluĭ cultelor. Apoĭ vě spuseiŭ, că D. ministru al cultelor mě rugase pe mine să gonesc pe preoțĭ și, prin urmare, D-sa cunoscea fórte bine casul, maĭ cu sémă că maĭ avusesem cu D-sa încă o întrevorbire, și 'ĭ spusesem și atuncĭ că nu pot face nimic, pentru că în Dobrogea noĭ avem o mulțime de Bulgarĭ carĭ, vědênd că am cedat Grecilor în pretențiunile lor, vor veni și eĭ mâne saŭ poĭmâne să revendice așa disele lor drepturĭ de autonomie asupra Dobrogeĭ.

Prin urmare, linia mea de conduită în acéstă afacere purcedea din dorința nestrămutată ce am, ca cleric și român, de a ține sus și tare autoritatea Bisericeĭ nóstre și drepturile țěreĭ asupra Dobrogeĭ. (Aplause).

Nu aveam dar nevoe ca să aduc casul din noŭ la cunoscința D-luĭ ministru al cultelor, ci am rěspuns însușĭ D luĭ ministru de interne, rugându-l din noŭ ca prin D. prefect de Tulcea să impună Epitropilor bisericeĭ din Sulina spre a lăsa pe preoțĭ să servéscă în biserică.

Care însă nu a fost întristarea și amărăcĭunea sufletuluĭ meŭ când cu data de 26 Ianuarie 1890 primesc o adresă, maĭ bine dis *ordin* din partea D-luĭ ministru al cultelor, în care, nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puțin, 'mĭ spunea că: *Episcopul nu are dreptul să închidă bisericele din Eparchia sa și să opréscă pe preoțĭ, de cât numaĭ după ce va avea avisul prealabil al ministeruluĭ de interne.* Citind acéstă *adresă-ordin*, 'mĭ-am dis eŭ: *de astă dată autoritatea Episcopală și canónele* S-teĭ nóstre Bisericĭ sunt rîdi-

cate şi anihilate. Acestea cugetând, am dat fuga la I P. S. S. Mitropolit Primat, la I. P. S. S. Mitropolit al Moldoveĭ şi la P. P. S. S. Episcopí, carĭ veniseră deja la Senat, şi le-am arĕtat hârtia în cestiune, şi cu toţiĭ 'mĭ-aŭ ḑis: *nu este posibil să primescĭ în cancelaria Episcopieĭ o asemenea adresa.*

Am arătat atuncĭ acéstă adresă-ordin şi foştilor miniştri de culte, D-lor Aurelian, Sturdza, Mârzescu şi Boerescu, şi cu toţiĭ aŭ venit unde eram noĭ Episcopiĭ adunaţĭ şi aŭ desaprobat adresa în cestiune. D Sturdza a avut chiar buna voinţă să róge pe D. ministru al cultelor, Rosetti, să'şı retragă adresa, ceea-ce D-sa s'a şi grăbit să facă, şi eu profit de acéstă ocasiune să mulţumesc din adîncul inimeĭ mele D-luĭ Rosseti, atât pentru retragerea aceleĭ adrese, cât şi pentru modul cum D-sa a privit cestiunea bisericeı din Sulina chiar de la început.

Aci stă cestiunea bisericeĭ grece de la Sulina, şi aci se mărginisera demersurile mele privitóre la dênsa, când la 14 Februarie D. general Florescu, alarmat de atingerea gravă ce s'a făcut suveranităţeĭ nóstre teritoriale şi a dreptuluĭ Episcopatuluı român, de către Epitropiĭ bisericeĭ Grece din Sulina, cere a 'i se pune la disposiţiune corespondenţa urmată în acéstă privinţă între ministrul de culte, de interne şi Episcopie.

A doua-ḑi la 15 Februarie, D-l ministru de culte 'mĭ-a trimis o altă adresă, tot cu data de 26 Ianuarie, bine înţeles în locul celeĭ anterióre pe care o retrăsese; de astă dată însă adresa în cestiune este fórte îndulcită. Vĕ citesc acéstă adresă, ca să vedeţĭ că D-l ministru recunósce de astă-dată autoritatea Episcopuluĭ nostru faţă de bisericele şi preoţiĭ Eparchieĭ sale.

„Autorităţile superióre bisericescĭ aŭ neîndoelnic, dreptul de a lua mĕsurile ce le cred necesare în interesul disciplineĭ canonice. Este însă de dorit ca, de câte orĭ aceste mĕsurĭ merg până la închiderea unuĭ local destinat cultuluĭ, fie prin faptul material al închidereĭ S-tuluĭ locaş, fie prin oprirea serviciuluĭ divin pe un timp dat saŭ pentru o anume persónă, autorităţile biseriсeştĭ să bine-voiască a încunosciinţa, o-dată cu luarea mĕsureĭ, şi pe autorităţile laice centrale saŭ locale, spre a se putea lua mĕsurile luate de împrejurărĭ pentru a preveni saŭ împedica turburărĭ locale, carĭ câte odată ar putea fi resultatul unor a-

semenea mĕsurĭ de disciplină canonică. Aducênd aceste consideraţiunĭ la cunoscinţa Prea Sfinţieĭ vóstre, vĕ rog ca să bine-voiţĭ a pune în viitor în cunoştinţă pe minister de mĕsurile de felul acesta, dacă nu veţĭ preferi a preveni autorităţile administrative locale".

La 23 Februarie primesc altă adresă şi maĭ îndulcită de cât cea de maĭ sus.

Ea este în cuprinderea următóre:

Prea Sfinţite,

„Afacerea de care tratéză adresele cu No. 1.956 şi 1870, ce am primit din partea ministeruluĭ afacerilor streine, *fiind de o ordine interióră a cultuluĭ, care este de atribuţiunea autorităţeĭ bisericescĭ*, şi buna ordine şi interesele Statuluĭ nostru nefiind întru nimic atinse, subsemnatul are onóre a vĕ trimite copiĭ de pe citatele adrese, spre a vedea dorinţa exprimată de legaţiunea regală a Grecieĭ, *rĕmânênd ca să regulaţĭ cestiunea după a Prea Sfinţieĭ vóstre proprie chibzuinţă*".

Lucrul intrase, precum vedeţĭ, în calea de reconciliaţiune şi de recunóscere a dreptuluĭ Bisericeĭ.

Cuprinsul acestor adrese umplusese, cu drept cuvênt, inima mea de bucurie, şi speram că bucuria mea va fi deplină până în fine.

Mare însă a fost decepţiunea mea în ḑiua de 26 ale curenteĭ, când D. general Florescu 'şĭ-a desvoltat interpelarea sa, să aud pe D. Lahovari, ministrul de externe, că 'mĭ atribue intenţiunile cele maĭ rĕŭ-voitóre pentru guvern.

D-lor senatorĭ, din vehemenţa rĕspunsuluĭ D-luĭ Lahovari, ministrul de externe, la interpelarea D-luĭ general Florescu, reiese cu claritate că D. Lahovari mĕ bănuesce pe mine că aşĭ fi pus pe D-l general Florescu să facă acéstă interpelare.

Eŭ vĕ vorbesc ca Episcop al ţĕreĭ; vĕ vorbesc ca Archiereŭ al Bisericeĭ nóstre creştine de rĕsărit; să mĕ credeţĭ dar că nu am să vĕ spun de cât adevĕrul, şi nimic de cât adevĕrul.

D-l Lahovari 'mĭ-a făcut o mare injurie să 'mĭ atribue intenţiunĭ şi machinaţiunĭ de acest fel; resping dar cu indignare tot ceea-ce ar tinde să lovéscă în sinceritatea şi onestitatea mea. (Aplause).

'Mĭ pare bine că D-l general Florescu este aicĭ, şi fac apel la D-sa să spună dacă eŭ 'ĭ-am ḑis D-sale să facă acea interpelare, şi dacă nu a venit D-sa şi 'mĭ-a ḑis: Ce este cu cestiunea bisericeĭ grece de la Sulina? Eŭ 'ĭ-am făcut istoricul faptuluĭ întêmplat, şi D-sa, în patriotismul D-sale, a luat în mânĭ acéstă cestiune, dupe cum ar fi făcut orĭ-ce bun român; pentru că eŭ cred că noĭ toţĭ: Rege şi Popor, cu toţiĭ, în cel maĭ înalt grad, ne interesăm de binele ţěreĭ nóstre. (Aplause).

Să admitem însă că eŭ aşĭ fi rugat pe D-l general Florescu să interpeleḑe guvernul. Eĭ bine, unde este rĕul? Cine ar putea să'mĭ nege mie dreptul d'a mĕ plânge, fie M. S. Regeluĭ, fie la orĭ-ce român, când este vorba de apărarea drepturilor Bisericeĭ şi ale Ţereĭ?

Nimenĭ cred.

Dar eŭ merg maĭ departe şi vĕ ḑic că însu'mĭ eŭ puteam să fac o interpelare, prin care să cer guvernuluĭ să spună Senatuluĭ vederile sale în acéstă cestiune. Eŭ însă n'am făcut'o, pentru că nouĕ, Episcopilor, ni se refusa dreptul acesta, cel puţin într'un mod tacit. Căcĭ aţĭ vĕḑut D-vóstre cât de vehement şi neîndurat a fost cu mine D-l ministru de externe. Şi dacă D-sa a fost ast-fel atuncĭ când n'am putut să ḑic nimic, pentru că 'mi s'a închis gura, ce ar fi ḑis dacă vorbiam şi eŭ, saŭ îl interpelam?

De témă d'a nu mi se ḑice imediat că facem politică, că vrem să resturnăm guvernul, că aparţinem cutăruĭ saŭ cutăruĭ partid, noĭ prelaţiĭ preferim a fi condamnaţĭ la tăcere şi la mutism, şi aţĭ vĕḑut că noĭ nu putem sa ne apărăm, nicĭ pe noĭ când suntem atacaţĭ, nicĭ Biserica. Cel puţin aşa reiese lucrul din atitudinea observată până acum. Noĭ, prelaţiĭ, nu voim şi nicĭ trebue să ne punem în luptă cu nicĭ un guvern, pentru că şi noĭ şi guvernul suntem cu toţiĭ aĭ ţĕreĭ.

Dupe acestea, daţi-mĭ voe, D-lor, să mĕ întorc la un fapt, la un alt moment decisiv în acésta cestiune; pentru că voesc ca D-vóstre să cunóşteţĭ cu dinadinsul, pe de o parte tóte momentele însemnate carĭ înconjur acéstă cestiune, ĭar pe de alta să vedeţĭ cât a fost de nedrept cu mine D-l ministru de externe, când mĕ acusa ḑilele trecute, ḑicêndu-mĭ: „P. S. S. *a fost cam indiferent pentru cele naţionale, presupunênd cà aci este o cestiune aşa de naţională, căcĭ şi S. Sa a stat vre-o duoĭ treĭ anĭ indiferent şi s'a deşteptat tocmaĭ sub guvernul actual*“.

Mĕ întorc, D-lor, ḑic, la 5 Octombre, pentru că la 5 Octombre dădusem ordinul să se opréscă preotul recalcitrant de la Sulina pentru nesupunere. Contra acesteĭ dispoziţiunĭ se vede că Epitropiĭ aŭ reclamat Vice-consululuĭ lor, Vice-consulul a reclamat ministruluĭ Greciei la Bucurescĭ, şi acesta ministruluĭ nostru de culte.

Ceea-ce mĕ îndreptăţeşte să cred că aşa s'a urmat, este faptul că la 5 Octombre 1889 primesc de la D-l C. Boerescu, ministru de culte, nu o adresă în regulă, ci o scrisóre oficiósă, prin care 'mĭ cere să'ĭ spun modul cum se pomenesce Familia nóstră regală la bisericele grece din Galaţĭ şi Brăila. Iată ce'mĭ scrie D. C. Boerescu:

P. S. Părinte,

„Te rog să'mĭ relatezĭ modul cum se pomenesc membriĭ Familieĭ nóstre regale la bisericele grecescĭ din Brăila şi Galaţĭ. Dacă adică se pomenesc aceştĭ membri maĭ întâiŭ şi în urmă membriĭ familieĭ regale greceştĭ, saŭ dacă se procede alt-fel".

D-lor senatorĭ, vĕ rog să mĕ credeţĭ pe cuvênt; până la acéstă dată eŭ nu avém nicĭ o relaţie oficială saŭ oficiósă de la protoereiĭ meĭ de Covurluiŭ, Brăila şi Constanţa, prin care să mi se fi arătat că în bisericele greceştĭ din acele judeţe s'ar fi derogând de la drepturile Bisericeĭ nóstre române.

De îndată ce am primit acéstă scrisóre, am întrebat pe subalterniĭ meĭ să'mĭ spună cum se urméză pomenirea în cestiune, ca să ştiŭ ce să scriŭ D-luĭ ministru Boerescu. Informaţiunile căpĕtate aŭ fost unanime întru a mĕ încredinţa că: M. S. Regele nostru, împreună cu M. S. Regina şi Prinţul Moştenitor, premerge orĭ-căreĭ alteĭ familiĭ regale streine.

Basat pe aceste informaţiunĭ, rĕspund D-luĭ Boerescu, cu data de 12 Octombre, iarăşĭ în mod oficios. Iată respunsul meu:

Domnule Ministru,

„La scrisórea D-vóstrĕ din 5 ale curenteĭ, prin care'mĭ cereţĭ informaţiunĭ despre modul cum se pomenesce Familia nóstră regală prin bisericele grece şi bulgare din

Galaţĭ şi Brăila, cu onóre vĕ comunic că, dupĕ ordinele date de către Chiriarchie acestor biserică, Augusta nóstră familie regală se pomeneşte la servirea-de-Dumneḑeŭ înaintea familieĭ regale a Grecieĭ.

„Pentru a garanta pe cât se póte regula acésta, care de altmintrelea se urméḑă în tóte bisericele drept-măritóre de resărit, Chiriarchia Dunăreĭ-de-jos cere tot-d'auna preoţilor grecĭ şi bulgarĭ, carĭ se stabilesc la aceste bisericĭ, o garanţie scrisă de eĭ, prin care se obligă, pe tot timpul cât vor sta în coprinsul acesteĭ Eparchiĭ, să renunţe la orĭ-ce protecţiune strĕină ţĕreĭ nóstre şi să se supună, fără şovăire, legilor civile şi bisericescĭ ale Românieĭ.

„Abatere de la acéstă regulă s'a observat în timpul din urmă numaĭ la biserica grécă din urbea Sulina, unde protoĭereul respectiv 'mĭ-a raportat că, dupĕ ordinul Epitropilor ḑiseĭ bisericĭ, preoţiĭ pomenesc întâiŭ pe regele Grecieĭ şi în urmă pe Regele nostru. La acéstă comunicare am dat ordin de rigóre protoĭereuluĭ ca să facă cunoscut preoţilor şi Epitropilor aceleĭ bisericĭ, că dacă nu vor pomeni la sfintele serviciĭ pe M. S. Regele Carol I, M S. Regina Elisabeta şi pe Principele Ferdinand, preoţiĭ vor fi opriţi d'a maĭ servi cele preoţeştĭ în acéstă Eparchie şi biserica se va închide.

O adresă în acest sens am făcut şi D-luĭ Prefect de Tulcea, rugându-l ca, prin agenţiĭ de carĭ dispune, să supravegheze modul pomenireĭ Familieĭ nóstre regale prin bisericele grece din ţinutul acela.

„Cred că Greciĭ vor înţelege acestea, ca să nŭ recurg la rigórea legilor.

Precum vedeţĭ, D-lor senatorĭ, coprinsul acesteĭ scrisorĭ asigură, pe orĭ şi cine voesce să audă şi să înţelégă, că eŭ am fost sincer şi loial în tótă acéstă afacere, şi, dar, tóte insinuaţiunile rĕutăcĭóse ce a făcut D-l ministru Lahovari, relativ de mine, cad de sine-şĭ.

Când am venit în Bucureştĭ D-l Boerescu 'mĭ spune : relaţiunea care 'mĭ-aĭ dat nu este exactă ; te înşélă protoĭereii, te înşélă Epitropiĭ, te înşélă toţĭ ceĭ ce 'ţĭ-aŭ spus cele ce 'mĭ-aĭ scris".

„La Brăila ca şi la Galaţĭ, ḑice D-sa, se pomenesce maĭ întâiŭ Regele Gheorghe şi apoĭ Regele nostru".

N'am putut crede cu nicĭ un preţ cele ce'mĭ afirma D-l Boerescu ; dar îndată ce m'am dus acasă am dat ordin la

protoiereĭ, şi relaţiunea oficială ce am căpătat a fost că adevĕr eraŭ afirmaţiunile D-luĭ Boerescu, şi atuncĭ am stigmatisat eŭ, prin ordinul meŭ, nu pe I. P. S Mitropolit Primat, atuncĭ Episcop, nicĭ pe P. S. Episcop Melchisedec, ci pe aceia care m'aŭ pus pe mine în posiţiune să spun şi să scriŭ un neadevĕr aşa de patent D-luĭ Boerescu

Acesta este istoricul acesteĭ cestiunĭ; şi 'nainte d'a trece la alte cestiunĭ, daţi'mĭ voe sĕ vĕ afirm că *Epitropiĭ bisericeĭ grece din Sulina nu voesc nicĭ până acum să lase preoţiĭ sa servéscă nicĭ în biserică, nicĭ în popor, cu tóte afirmările ce v'a dat D-l ministru de externe, când a respuns D-luĭ general Florescu.*

Voiţĭ D-vóstre acum ca să vĕ maĭ spun eu carĭ sunt drepturile şi prerogativele Bisericeĭ române, privitor la bisericile şi cleruluĭ nostru ortodox ?

Deja D-l senator D. Sturdza va spus acésta, şi încă cu cea maĭ mare claritate şi tărie.

D-lor senatorĭ, eŭ când am luat disposiţiunea d'a opri pe preoţi şi a închide biserica grécă din Sulina, nu am făcut acésta cu de la mine putere; acest drept îl dă Episcopilor canónele şi legile ţĕreĭ nóstre.

Biserica nóstră, împreună cu Biserica rusă, cu cea grecéscă de Constantinopol, cu cea din Grecia liberă, cu cea ortodoxă din Transilvania, cu cea Serbă, cu cea Bulgară, forméză tóte împreună *Marea Biserică ortodoxă de resărit.* Ea are un singur fondator, un singur şef, pe Domnul nostru Iisus Christos. Ea are aceeaşĭ Evangelie, aceeaşi normă de credinţă, acelésı canóne aceleaşĭ legi; ea forméză, pot ḑice, *o mare federaţiune religiósă*, o federaţiune împărţită dupe localităţi în maĭ multe părţĭ.

Atuncĭ când creştinismul era cuprins numaĭ în limitele Imperiuluĭ Roman, acéstă Biserică nu era de cât Biserica uneĭ singure împĕrăţiĭ; dar de la desmembrarea Imperiuluĭ Roman în maĭ multe împĕrăţiĭ, regate şi provinciĭ, Biserica respectivă cuprinsă în limitele acestor împĕrăţii, regate şi provinciĭ a urmat împărţirea civilă, şi fie-care Biserică a căutat să'şĭ aibă autonomia sa, dupĕ cum acele imperiĭ, regate saŭ provinciĭ aveau pe a lor; tot-déuna însă aceste Bisericĭ aŭ păstrat aceleaşĭ legĭ, aceeaşĭ normă de credinţă şi aceeaşĭ Evangelie.

Posiţiunea Bisericeĭ nóstre în Statul român o recunóşte

însăși Constituțiunea; art. 21 ḑice: „Religiunea ortodoxă a resăritului este religiunea dominantă a Statuluĭ român.

„Biserica ortodoxă română este și rěmâne neatârnată de orĭ-ce Chiriarchie streină, păstrându'șĭ însă unitatea cu Biserica ecumenică a rěsarituluĭ, în privința dogmelor.

„Afacererile spirituale, canonice și disciplinare ale Bisericeĭ ortodoxe române se vor regula de o singură autoritate sinodală centrală, conform uneĭ legĭ speciale.

„Mitropoliții și Episcopiĭ Eparchioțĭ aĭ Bisericeĭ orthodoxe române sunt aleșĭ dupě modul ce se determină prin o lege specială".

Voițı să vedețĭ organisarea Bisericeı?

Am aci legea pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor Eparchioțĭ, cum și constituirea Sântuluĭ Sinod al sânteĭ nóstre Bisericĭ autocefale ortodoxe române. Legea acésta a fost votată de Corpurile legĭuitóre în anul 1872. Ea este legea organică a Bisericeĭ nóstre, despre care vorbesc articolul de maĭ sus al Constituțiuneĭ nóstre.

Legea acésta dând ființă legală Episcopatuluĭ nostru, a constituit Sântul Sinod al Sânteĭ nóstre Bisericĭ autocefale ortodoxe române. El se compune din ceĭ douĭ Mitropolițĭ, din ceı șése Episcopĭ Eparchioțĭ și din opt Archiereĭ locotenențĭ.

Art. 8 din legea pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor Eparchioțĭ, cum și a constituireĭ Sântuluĭ Sinod al sânteĭ Bisericĭ autocefale ortodoxe române, ḑice: „Sântul Sinod al Bisericeĭ autocefale ortodoxe române, fiind membru al Sânteĭ Bisericĭ ecumenice și apostolice a rěsărituluĭ, al căruia cap este Domnul nostru Iisus Christos, păstréză și va păstra unitatea în privința dogmelor și a canónelor ecumenice cu Biserica din Constantinopole și cu tóte bisericile ortodoxe.

„El va păstra asemenea unitatea administrativă, disciplinară și națională a Bisericeĭ ortodoxe, în cuprinsul Statuluĭ român".

Așa dar, Biserica nóstră română este și rěmâne în legătură nedeslegată și indiscutabilă cu cele-l-alte Bisericĭ ortodoxe de rěsărit. Ea are Sântul Sinod ca corp legislativ, și el legiferéză și deslégă nedomeririle ce noĭ am întimpina în Eparchiile nóstre.

Dacă dar eŭ așĭ fi derogat întru ceva de la legile nóstre bisericeștĭ, saŭ 'mĭ așĭ fi însușit drepturĭ pe carĭ nu mi

le dă Constituţiunea saŭ legea organică a Bisericeĭ şi sântele canóne, eŭ aşĭ fi justiţiabil înaintea Sântuluĭ Sinod, ĭar pentru crime şi delicte înaintea Curţei de casaţie, şi, dar, în zadar D-l ministru al cultelor sau orĭ-care alt ministru al ţĕreĭ 'mĭ va dice şi scrie, ca eŭ nu am dreptul să închid bisericile, căcĭ eŭ tot le voiŭ închide şi tot voiŭ opri pe preoţii carĭ se abat de la datoriile lor; pentru că Episcopul este responsabil înaintea luĭ Dumnedeŭ şi înaintea ómenilor de sufletele păstoriţilor sĕĭ.

De voiŭ crede necesar voiŭ face cunoscut şi D-luĭ ministru; iar de nu voiŭ crede, nu voiŭ face. Când însă Epitropiĭ vre-uneĭ Bisericĭ saŭ vre-un preot nu se va supune, atuncĭ de sigur mĕ voiŭ duce la D-l ministru şi'l voiu ruga, dicênd: cutare preot nu se supune; mĕ rog, daţi'mĭ ajutor să aduc pe rebel la supunere, şi atuncĭ cred că D-sa va fi român de inimă, ca să facă ca legile ţĕreĭ votate de Corpurile legiuitóre să fie respectate. Acésta am făcut şi în cestiunea ce ne preocupă. (Fórte bine).

D. G. Marzescu: Sunteţĭ contra doctrineĭ exprimată de ministrul de interne.

D. preşedinte, N. Creţulescu: Nu întrerupeţĭ, mĕ rog, D-le Mârzescu.

D. G. Mârzescu: Iĭ aduc aminte doctrina ministerială.

P S. S. Episcopul Dunareĭ-de-Jos: Canónele Bisericeĭ nóstre dă Episcopatuluĭ cea maĭ mare autoritate. Episcopul în Eparchia sa este un suveran cu cele maĭ marĭ puterĭ în Biserică, aşĭ putea dice un *autocrat*, dacă n'ar fi supus controluluĭ Sântuluĭ Sinod în cestiunile dogmatice.

Intru cât dar Episcopul nu atinge canónele şi legile Bisericeĭ nóstre ortodoxe de rĕsărit, nimenĭ nu se póte amesteca în Eparchia sa, nicĭ chiar Sântul Sinod.

Dar ca să vedeţĭ cât de mare este puterea Episcopuluĭ în Eparchia sa, vĕ voiŭ spune că: nu numaĭ Episcopiĭ ţĕrilor ortodoxe, cum de exemplu este: Rusia, Grecia, Serbia şi Bulgaria, dar însuşĭ noĭ Episcopiĭ uneea şi aceleeaşĭ ţĕrĭ, când voim să trecem în altă Eparchie, suntem datorĭ să cerem bine-cuvêntarea şi învoirea Chiriarchuluĭ loculuĭ. Maĭ mult încă, chiar I. P. S. S. Mitropoliţĭ, când ar voi să mérgă în altă Eparchie—fie chiar din ţéra nóstră—trebue să céră învoirea şi bine-cuvêntarea Chiriarchuluĭ aceleĭ Eparchiĭ. Aşa este organisaţiunea Bisericeĭ nóstre de rĕsărit. Şi lucru curios, nicĭ noĭ nu

ne supěrăm, nicĭ I. P. P. S. S. Mitropoliţĭ nu se supěră de acésta; pentru că cunóştem canónele şi legile ţěreĭ, şi trebue să ne supunem lor.

Tóte acestea probéză suveranitatea Episcopuluĭ în Eparchia sa.

S'a ḑis de uniĭ că la Sulina, Tulcea, Constanţa, Brăila, Galaţĭ, Greciĭ aŭ bisericile lor particulare, fondate şi întreţinute de eĭ şi, prin urmare, pot să pomenéscă în ele pe cine vor voi. Eĭ! dacă am merge după acest principiŭ, atuncĭ toţi proprietarii, carĭ fac bisericĭ pe moşiile lor, ar putea să ḑică că nu vor să pomenéscă în bisericile lor pe M. S. Regele Carol, maĭ cu sémă când aparţin partiduluĭ care este în oposiţiune.

Apoĭ unde am merge noĭ cu acest reson? Nu vedeţĭ că ajungem la anarchie? Noĭ, Episcopiĭ, şi credem că şi D-vóstre, nu vom voi acésta în ruptul capuluĭ.

Proprietariĭ şi toţĭ câţi voesc a edifica bisericĭ, vor fi laudaţĭ de noĭ Episcopii şi pomeniţi în bisericile lor *pentru tot-déuna.*

La orĭ-ce servire de Dumneḑeŭ însă, care s'ar face în bisericile lor, Capul Statuluĭ va avea primul pas; după El Chiriarchul şi apoi Ctitoriĭ.

Acésta este satisfacţiunea pe care o dă Biserica Ctitorilor, atât şi nimic maĭ mult, şi eĭ trebue să se mulţumésca cu acésta. Alt-fel Biserica se va închide, şi închisă va rĕmânea.

Să vě spun acum, D-lor senatorĭ, modul cum se primesc preoţii de la o Eparchie la alta.

Pentru a trece dintr'o Eparchie în alta preotul trebue să aibă *carte recomandatóre* de la Chiriarchul respectiv, în care să se ḑică că este preot şi că are drept sa servéscă cele preoţeştĭ. In tóte aceste cărţi însă veţĭ găsi frasa: „*cu învoirea Chiriarchuluĭ loculuĭ*".

Acest model de *carte recomandatóre* este cuprins în Pidalion, şi vě asigur că aşa se urméză în tóte Bisericile ortodoxe de rĕsărit.

Preoţiĭ Grecĭ, când vin la noĭ, trebue să aibă aceste cărţĭ recomandatorii, şi încă trebue să dea garanţie în termeniĭ ceĭ maĭ precişĭ, după cum v'a spus onor. D. Sturdza, garanţie prin care să declare categoric că, *pe tot timpul cât vor sta pe teritoriul ţereĭ nóstre, se vor supune legilor ţereĭ şi ale Bisericeĭ nóstre.*

Pe basa acestor acte se dă, de către Chiriarchul respectiv, preoţilor aşedaţi la o efimerie Grecéscă saŭ Bulgară din ţéră, un decret prin care preotul este *asimilat* cu ceĭ-l-alţĭ preoţĭ aĭ noştri, şi asimilat în aşa mod că el atârnă nemijlocit de noul sĕŭ Chiriarch, după cum, aşĭ putea dice, un militar strein venit şi înrolat sub drapelul nostru el trebue să urmeze legile ţĕreĭ, legile drapeluluĭ şi să recunóscă capul armateĭ. Ba póte că i se va cere să jure chiar credinţă acestuia.

Putem dar să dicem că preoţiĭ veniţĭ din o Eparchie în alta sunt ca si militariĭ asimilaţĭ colegilor sĕĭ de arme.

De altă parte ştiţĭ că Episcopul român primeşte investitura de la Capul Statuluĭ. El trebue să recunóscă Constituţiunea, legile şi tóte instituţiunile ţĕreĭ. El trebue să recunóscă pe Capul Statuluı. Numaĭ cu acéstă condiţiune candidatul ales de marele colegiŭ devine Episcop în Eparchia sa. Episcopul acela, care nu ar pomeni pe M. S. Regele, acela va fi de sigur depus.

Apoĭ dacă eŭ, care sunt Episcop, sunt dator să pomenesc pe M. S. Regele, cum voiţı D-vóstre ca nişte preoţĭ asimilaţĭ cu preoţiĭ noştri să refuse d'a pomeni pe teritoriul nostru pe M. S. Regele Carol?

Dar, D-lor senatorĭ, chiar când canónele nu ne-ar obliga la acésta, gândesc că ar fi cea maĭ mare impoliteţă din partea vre-unuĭ Ctitor al vre-uneĭ bisericĭ să nu voiască ca preoţiĭ sĕĭ să pomenéscă pe M. S. Regele; căcĭ cine apără teritoriul pe care e zidită Biserica aceea, de cât armata al căruĭ şef este Capul Statuluĭ? Şi cine e cel d'ântâiŭ proprietar de cât ţéra? Dacă dar n'ar fi o datorie, care obliga la acésta, apoĭ gândesc ca este de sigur o *deferenţă* ce se datoréză către Capul Statuluĭ, să se recunóscă acésta, şi nu e nicĭ o înjosire pentru Regele naţiuneĭ streine să fie pomenit în urma Regeluĭ nostru. (Aplause).

D-lor senatorĭ, am aci adunarea de enciclicile Sinoduluĭ Grecieĭ, carĭ sunt extrase din Pidalion şi expuse în formă de legĭ, şi carĭ sunt împărţite pe la tóte autorităţile din regatul Grecieĭ. ca să se ştie de fie-care autoritate civilă drepturile şi datoriile sale vis-à-vis de Biserica, precum şi ale Bisericeĭ vis-à-vis de Stat. Noĭ cerem preoţilor Grecĭ numaĭ o garanţie. Greciĭ din regatul Grecieĭ libere, căcĭ sunt Grecĭ şi în Imperiul otoman, merg maĭ departe; eĭ sunt mult maĭ riguroşĭ către conaţionaliĭ şi coreligio-

narii lor din Imperiul otoman. Un preot când plécă dintr'o provincie Turcéscă, ca să vină în regatul Greciei, în cea d'ântâiŭ provincie Grecéscă în care ar ajunge, trebue să se presinte la Chiriarchia respectivă, şi prin Chiriarchia respectivă la autoritatea laică, şi acolo să declare punctul unde are să mérgă, scopul pentru care se duce şi timpul cât are să rèmână; şi dacă va declara că are să se stabiléscă în vre-o provincie Grecéscă şi să rĕmână acolo, atuncĭ trebue să depună imediat jurămênt de credinţă către M. S. Regele Grecieĭ.

De acest principiŭ cred eŭ că s'a condus predecesoriĭ meĭ când aŭ cerut garanţii preoţilor noĭ veniţi din afară de ţéra nóstră. Acéstă regulă se urméză în tótă Biserica ortodoxă de rĕsărit, fie *ea* Rusă, Grécă, Sêrbă saŭ Bulgară, pentru că clericul trebue să fie asimilat cu clericiĭ provincieĭ unde se duce şi unde se aşéză.

Acum vĕ rog să'mĭ daţĭ voe, D-lor senatorĭ, să vĕ spun de când începe pentru clericĭ obligaţiunea d'a pomeni pe Rege în Biserică.

D-lor, Biserica nóstră e bĕtrână, ea a trecut prin multe pericole, prin multe persecuţiunĭ. Neavênd la început dreptul de cetate, ea era persecutată pretutindenĭ, şi ca să trăiască era nevoită să se ascundă prin catacombe. Şi cum nu era să fie ea persecutată când însuşĭ fondatorul sĕŭ a fost omorît de Iudeĭ?

Incep dar cu Iisus Christos.

Voiaŭ Iudeiĭ să capete un motiv legal contra Luĭ, voiaŭ să'L prindă cu vicleşug, ca contravenitor legilor statuluĭ, şi într'una din ḑile vin la El şi'L întrébă dacă trebue să dea dajdie Cesaruluĭ saŭ nu. Cred că ştiţĭ cu toţiĭ rĕspunsul ce El a dat. Rĕspunsul Sĕŭ final şi surprinḑĕtor pentru eĭ a fost acesta: „Daţĭ cele ce sunt ale Cesaruluĭ, Cesaruluĭ şi cele ce sunt ale luĭ Dumneḑeŭ luĭ Dumneḑeŭ (Math. cap. XXII vers. 21).

Dacă dar Cesarul păgân avea dreptul să céră Iudeilor robiţĭ de el cu forţa armelor; dacă însuşĭ Iisus Christos, fondatorul Bisericeĭ creştine, ne spune că trebue a da dajdie Cesaruluĭ, de ce óre nu am recunóşte noĭ autoritatea Regeluĭ?

Cesarul nostru este Regele; el dă legile şi garantéză siguranţa publică, Luĭ dar se cuvine respect şi supunere.

Dupĕ Iisus Christos, apostolul Paul, în epistola către Timotheiŭ, cap. II v. 1, ne spune noue ceea-ce auḑiţĭ şi

D-vóstre în tot-déuna la Te-deum. „Vĕ rog, maĭ 'nainte de tóte, să faceţĭ rugăcĭunĭ, cererı, promisiunĭ şi mulţumirĭ pentru Regĭ şi pentru ceĭ ce sunt în dregătorie, pentru ca să petreceţĭ viaţa lină şi pacĭnică întru tótă cuvioşia şi demnitatea, căcĭ acésta este bine şi plăcut înaintea Mântuitoruluĭ nostru Dumneḑeŭ“.

Şi în epistola cătrĕ Romanĭ, cap XIII, v. 1—7, ḑice; „Tot sufletul să se supună stĕpânirilor celor maĭ înalte. Căcĭ nu este stĕpânire fără numaĭ de la Dumneḑeŭ, şi stĕpânirile carĭ sunt, de la Dumneḑeŭ sunt orânduite. Pentru aceea cel ce se impotriveşte stepânireı, orânduelei luĭ Dumneḑeŭ se împotriveşte, şi carĭ se împotrivesc, judecata 'şĭ vor lua. Căcĭ diregătoriĭ nu sunt frica faptelor celor bune, ci celor rĕle. Decĭ, de voeştı să nu'ţĭ fie frică de stĕpânire, fă bine şi veĭ avea laudă de la dênsa, căcĭ ea este servitóre a luĭ Dumneḑeŭ spre bine; iar de facĭ rĕŭ, teme-te, căcĭ nu în zadar pórtă sabia, că servitórea luı Dumneḑeŭ este rĕsbunătóre spre mânie asupra celuĭ ce face rĕul. Pentru aceea trebue să vĕ supuneţĭ nu numaĭ pentru mânie, ci şi pentru conşciinţă, că pentru acésta şi dăjdiĭ daţĭ, căcĭ eĭ sunt servitorĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ, spre însăşĭ acésta îndeletnicindu-se Daţĭ dar tutulor cele ce sunteţĭ datorĭ: celuĭ cu dajdia dajdie, celuĭ cu dijma dijmă, celuĭ cu frica frică, celuĭ cu cinstea cinste“.

Conform acestor învĕţăturĭ ale Mântuitoruluĭ nostru şi ale Apostolilor, pretutindenĭ, în liturgiarul nostru, sunt semĕnate rugăcĭunĭ pentru Rege, pentru guvern, pentru armată şi pentru naţiune.

Ast-fel, D-lor senatorĭ, Biserica Grécă de sub domnia Otomană, precum v'a spus şi D. Sturdza, pomeneşte pe Sultanul, de şi e mahomedan.

Provinciile supuse de armatele ruseştĭ în timpul din urmă pomenesc pe Ţar.

Provinciile Austrieĭ, unde sunt Românĭ, în Transilvania, pomenesc pe Impĕratul Austrieĭ. Nu e adevĕrat că la Biserica luĭ Baron Sima din Viena se pomeneşte ântâiŭ Regele Grecieĭ şi pe urmă Impĕratul Austrieĭ. Am stat douĕ sĕptĕmânĭ acolo, am asistat la serviciul divin de câte-va orĭ şi tot-déuna am auḑit pomenindu-se Frantz Iosef şi Patriarchul de Carlovitz. Asemenea provinciile din Bosnia şi Herţegovina pomenesc tot pe Impĕratul Austrieĭ, precum provinciile anexate la Grecia acum în urmă pome-

nesc pe Regele Gheorghe, de şi cuprind în sine mulţi Macedoneni şi Bulgari.

Apoi bine, dacă toţi ast-fel urmézâ, trebue noi óre în Dobrogea să facem excepţiune? Inţeleg să mergem cu spiritul de toleranţă până unde ne comandă religia nóstră creştină până să fim fraţi, ca fraţi, între noi, căci suntem fraţi cu toţii înaintea Părintelui ceresc; dar de . . . . dacă toţi ar voi să împărtăşéscă acest sentiment creştinesc, am fi de acord; căci înaintea lui Dumnedeŭ dice Apostolul Paul, *„nu e nici Iudeŭ, nicĭ Ellen; nu e nicĭ sclav, nicĭ liber; nu e bărbat, nicĭ femee, ci suntem cu toţiĭ una“*. Dar noi suntem pe pământ, şi ori cât am voi să ne înălţăm, corpul va cere şi va avea tot-déuna partea sa; Biserica va fi dar datóre să urmeze împărăţiei pământului între némuri, pentru că aşa se póte garanta siguranţa popórelor cari 'l locuesc.

Până când religiunea va reuşi să facă din tóte popórele *o turmă şi un pastor*, legile acestea trebuesc să fie bine cunoscute şi respectate de toţi. Acésta e pentru binele fie căruia în parte.

Aşa dar eŭ, am cerut şi voiŭ cere ca Bisericile supuse jurisdicţiunei mele să respecte legile ţĕrei mele şi ale Bisericei, pentru că aşa 'mi comandă Biserica. Dar ceea ce mĕ face să merg cu rigórea legilor până la extrem, este téma că, dacă m'aşi înduioşa şi aşi ceda acum Grecilor, mâne vor veni şi Bulgarii să'mi céră a le ceda şi lor ceea ce am cedat Grecilor, şi eu nu pot să le daŭ nimic, pentru că sunt îngrădit de canóne şi de aspiraţiunile némului meŭ, pe care'l iubesc mai mult de cât pe mine însumi.

D-lor, este vorba de drepturile ţĕrei nóstre şi trebue respectate de toţi, şi de administraţia civilă şi de cea Bisericéscă. Eŭ din parte'mi am să le păzesc. (Aplause).

D-lor senatori, s'a făcut multă vorbă de jurnalul consiliului de miniştri, şi vĕ rog să'mi daţi şi mie voe să vĕ spun şi eŭ părerea mea asupra lui. Ce este jurnalul consiliului de miniştri? El s'a făcut pentru Biserica grécă din Ismail şi s'a invocat şi pentru provincia Dobrogiei, care s'a anexat la România cu mult mai târdiŭ. Dar mai înainte de tóte ce este acest jurnal? Onor. D. D. Sturdza v'a spus că el trebue să fie basat pe disposiţiuni certe. La acésta eŭ adaog că dacă premisele unui raţionament nu sunt fondate, nici conclusiunile sale nu pot fi fondate.

Ceï ce aŭ încheiat jurnalul în cestiune s'aŭ basat pe aceea că la Biserica din Viena şi Petersburg se pomeneşte regele Gheorghe. Onor. D. Sturdza v'a spus adinéorĭ, şi eŭ vĕ afirm şi acum ceea-ce vĕ spuseiŭ şi maĭ înainte, că la aceste bisericĭ se pomeneşte suveraniĭ ţĕrilor respective şi, dar, considerantele pe carĭ se baséză încheiarea jurnaluluĭ consiliuluĭ nefiind fondate pe fapte reale, pe date certe, urméză de la sine ca acest jurnal să fie şi atacabil şi atacat. El cade de sine în faţa realităţeĭ.

Şi pe urmă, cum s'ar putea să ni se impună nouĕ acest jurnal al consiliuluĭ de miniştri?

Apoĭ dacă ar trebui să ni se impună acest jurnal, cum ni s'a impus, atuncĭ ar trebui să vină şi Turciĭ la rândul lor şi să ne dică: „Noĭ nu vĕ recunóştem independenţa, pentru că noĭ avem cu voĭ încheiate tractate vechĭ, dupĕ carĭ sunteţĭ supuşiĭ noştri". Eĭ bine, care ar fi acel Român, care nu ar dice Turculuĭ: „Da, am fost supuşĭ ţie, dar acum suntem liberĭ şi libertatea nóstră am plătit'o fórte scump, şi de aceea ne este atât de scumpă şi de dragă!

D-lor în timpurĭ de rĕscólă şi de rĕsboĭ civil, în timpurĭ de invasiune şi de cucerire legile stabilite nu aŭ nicĭ o valóre.

Mi se pare că Cicerone, dacă nu mĕ înşel, în discursul sĕŭ „Pro Milone", voind să depingă o atare stare de lucrurĭ dicea: „Legele tac în timpul armelor". Dacă dar marele orator roman, vorbind de un rĕsboiŭ civil la Roma declară că legile tac în timpul armelor, cu atât maĭ mult nu suntem noĭ în drept să ne resculăm şi să ne revendicăm drepturile nóstre cotropite de umilirea timpurilor vechĭ?,

NoĭRomâniĭ avem dreptul şi datoria să rĕspundem celor ce ne opun acest jurnal: *tractatele, legile şi ordonanţele, carĭ în timpurile nóstre de servitute şi restrişte ne impuneaŭ tăcere şi ne obligaŭ la umilire, trebuesc să tacă astă-dĭ în faţa armatelor române, în faţa triumfuluĭ nostru naţional* (Aplause).

D-lor, am fost acusat că am închis biserica din Sulina tocmaĭ de Crăciun, ca să creez dificultăţĭ guvernuluĭ, şi chiar să'l daŭ jos, că fac politică şi maĭ ştiŭ eŭ ce. Eŭ v'am spus că am închis-o de pe la August şi d-vóstră cunóşteţĭ acum causa închidereĭ.

Prin urmare, nimic maĭ strein de mine de cât acusaţiunile ce mi s'aŭ adus. Eŭ vĕ rog, D-lor, să credeţı că nu voiŭ aduce nicĭ o data în biserică *spirit de partidă*; pentru că eŭ ştiŭ că biserica nu este a mea ci a poporuluĭ român, şi poporul român împreună cu clerul forméză *Biserica nóstră română*; şi precum fie-care român este cetăţén român, aşa şi Episcopul este cetăţén român. Eŭ n'am voit să causez greutate guvernuluĭ şi'l rog să mĕ crédă că mĕ va avea tot-d'a-una alăturea pentru aplicarea legilor ţĕreĭ, precum mĕ va găsi tot-d'auna gata pentru apărarea Bisericeĭ.

Se pare că înterpelarea d-luĭ general Florescu a neliniştit guvernul. Póte că guvernul are dreptul să se alarmede; dar óre representanţiĭ naţiuneĭ n'aŭ dreptul să se alarmeze, când vĕd că se calcă de către strein drepturile ţĕreı şi ale Bisericeĭ, şi d-niĭ miniştri rĕmân impasibilĭ saŭ ĭaŭ apărarea acelora? Gândesc că rĕspunsul este afirmativ din tóte părţile. Şi apoĭ în ce aşĭ fi eŭ rĕspundĕtor de interpelarea d-luĭ general Florescu?

Eŭ, d-lor senatorĭ, v'am spus maĭ sus cum s'aŭ petrecut lucrurile, şi vĕ asigur că în acéstă cestiune nu póte fi vorba nicĭ de politică, nicĭ de spirit de partid.

Eŭ urăsc, ca şi d-l ministru de externe, pe *clericul politician*; pentru că sentimentul acesta este incompatibil, şi aşĭ putea dice chiar contrar cu misiunea preotuluĭ.

D-vóstră însă ştiţĭ că Constituţiunea nóstră a dat preoţilor drept de vot, şi dar, orĭ cât am voi noĭ ca preoţiĭ să nu se amestece în politică, eĭ tot se vor amesteca, fiind ca sunt cetăţenĭ românĭ.

Dar d-l ministru de externe m'a acuzat chiar pe mine *că fac politică, şi încă la altar*. Nimic maĭ nedrept de cât acésta.

In loc d'a vedea causa interpelăreĭ d-luĭ general Florescu în însăşĭ mĕsurile precipitate luate de d-l ministru de interne în afacerea bisericeĭ de la Sulina, d-sa găseşte cu cale a pune în spinarea mea causa interpelăreĭ. Este liber să crédă D-sa de va voi. Eŭ însă v'am spus ce cred eŭ şi ce am făcut eŭ în acéstă cestiune.

Voesce însă d-sa să ştie ce fel de politică fac eŭ? Sunt gata să rĕspund. Eŭ fac politică bisericéscă, şi ĭată care este politica bisericeĭ pe care eŭ am făcut'o şi o voiŭ face tot-d'a-una.

In tóte întrevorbirele ce am avut cu preoțiĭ despre alegerı, le-am dis: Părinților, Constituțiunea țăriĭ v'a dat drepturĭ de cetățenı românĭ. Avețĭ drept să votațĭ orĭ pentru cine vețĭ voi; puteți dar să vě ducețı să depunețĭ voturile vóstre în urnă; nu vě facețĭ însă agențĭ nicı uneĭ facțiunı, niciĭ unuĭ partid, pentru că voı sunteți preoțı aĭ tututor alegětorilor. Dacă vě vețĭ face agentul unuı partid, avețı să supărațĭ pe cel-l-alt, și prin acésta vi'l vețı face de sigur inimic; și știțı că inimicițiile politice sunt maĭ furióse de cât tóte cele alte inimicițiı; vě este dar maı bine și maı folositor să vě ducețı cu liniște și neîntovărășițı de nimenı, să punețı bila vóstră acolo în urnă, fără să vě amestecațı în cutare saŭ cutare partid.

Se póte ca uniĭ să se supere puțın că nu v'ațı facut agentul lor; eı bine, după alegere le va trece necazul, și maı târziu vor termina prin a vě respecta. Iată ce am dis eŭ preoților, în ceea-ce privește alegerile.

Atât cred, d-lor senatorı, că putețı cere de la un Episcop și atât am făcut și eŭ. Maĭ departe nu avețı dreptul să mergețı cu pretențiunile d-vóstre, și cred că nicı vețĭ voi să sondațı interiorul inimeı omuluĭ, ca să cunóștețı starea sufletuluı seŭ. Fie-care om póte avea convincțiunea sa intimă și este stěpân pe ea. Noĭ însă trecem, precum știțı o crisa din cele maı critice, din cele maı nenorocite, la noı convincțiunı politice, bine stabilite, nu prea sunt; căcı de! ațĭ vědut d-vóstră cu câtă facilitate trec uniĭ dintr'o tabară politică în cea-l-altă: dar asupra acesteı cestiunı n'am să discut mult. Se póte ca un preot să aĭbă sentimentele sale; este liber să facă ce va voi, însă să nu ia baiaracul, cum se dice, și să facă propagandă, cum din nenorocire am vědut cu toțiı că se face.

Acéstă priveliște întristatóre s'a dat și la mine în Eparchie, și să mě credețı ca am avut inima sdrobită de durere, când am vědut preoțĭ umblând cu potcapitul în băț pe stradă, cântând cu lăutarĭ, pentru că a reușit cutare saŭ cutare individ, cutare saŭ cutare partid. Dar 'mĭ va dice cine-va: de! așa e, P. Sânțite, însă nu trebue să uițĭ că la urma urmeĭ suntem cu toțiĭ românĭ și avem dreptul să ne exprimăm cum voim sentimentele nóstre politice. Da! așa este, rěspund și eŭ; dar ar fi bine dacă n'am greși în alegerile nóstre.

Acésta am spus și însușĭ d-luĭ L. Catargiu, când 'mĭ-a

făcut onórea ca să vină la mine dupa alegerile făcute de d-l Rosetti; Eŭ, d-le Catargi, 'ĭ-am ḑis, înțeleg lupta de partide, întru cât ea va fi pe principiĭ și pentru binele țěreĭ. Da, este bine să venițĭ și d-vóstră la putere, să guvernațĭ și d-vóstră țara. Ast-fel alternându-se guvernele, partidul din oposițiune va controla pe cel de la cârmă, și partid pe partid controlând, țara va câștiga și va câștiga mult. Acestea sunt, d-lor, vederile mele politice și acestea vor fi tot-d'auna.

Aud pe d-l general Manu ḑicêndu'mĭ că trebue să le exprim.

D. Prim-ministru: Eŭ nu ḑic nimic; ascult.

P. S. S. Episcopul Dunăreĭ-de-jos: Vě mulțumesc, d-le prim ministru, că mě ascultațĭ.

Eŭ așĭ vrea, d-lor, să se găséscă în acéstă țară un singur om, fie chiar vrăjmașul meŭ, să spună că eŭ am ḑis vre-unuĭ preot să voteze pentru cutare sau cutare om, pentru cutare saŭ cutare partid. Eŭ nu voesc să amestec politica în Biserică, și, prin urmare, protestez contra tuturor insinuaților carĭ mi s'aŭ adus, și maĭ cu sémă că mi s'a închis gura ca să nu mě pot explica atuncĭ când am fost atât de mult atacat de d-l Lahovari.

Să vě spun acum și ce drepturĭ are Statul vis-à-vis de Biserică:

Dupě legea organică a St. Sinod al Bisericeĭ nóstre, guvernul țěreĭ nu are nicı un amestec în St. Sinod; singur, și numaı ministrul cultelor stă nemijlocit cu noı în relațiune; dar și d-sa nu are în St. Sinod de cât vot consultativ. Sinodul Bisericeı nóstre este dar independent, autocefal, este de sine stătător, întru cât el stă nedeslipit de dogmele și canónele Bisericeı de rěsărit.

Prin urmare, Episcopul fiind membru al St. Sinod se bucură de tóte imunitățile acordate de lege și de canóne.

Dar credețı D-vóstră că în Biserica creștină nu s'a maĭ întâmplat și altă dată neînțelegerĭ între guvern și Episcopat.

Oh! din nenorocire, ele sunt multe și mult maĭ marĭ de cât diferendul de la Sulina. Dintre tóte însă, eŭ am să vě spun unul:

Impěratul Constantin cel Mare, cel dintěiŭ care a recunoscut religiunea creștină ca religiune domnitóre de Stat; El care a președat Sinodul ecumenic de la Nicea, a venit însușĭ în neînțelegere cu Archiereiı din imperiul sěŭ. Dupě

multe discuţiunĭ în controversele dogmatice. partidul Arian a reuşit să'l convingă a trĕmite în exil pe Atanasie, cel maı mare adversar al Arianismuluĭ; atuncĭ, Archiereiĭ ortodoxĭ s'aŭ alarmat cu toţiĭ şi s'aŭ sculat ca un singur om şi aŭ mers, la cine credeţĭ? La însuşĭ împĕratul, la învingĕtorul lumeĭ, la Constantin cel Mare, şi prin oratorul lor Osiŭ, Episcopul de Cordoba, ţinu împĕratuluĭ acest discurs:

Ţie împĕrate, 'ţĭ-a încredinţat Dumneḑeu împĕrăţia, ĭar nouĕ ne-a încredinţat cele ale Bisericeĭ, şi precum cel ce 'ţĭ-ar răpi stĕpânirea ta s'ar împotrivi luĭ Dumneḑeu, Celuĭ ce 'ţĭ-a daruit-o, aşa teme-te şi tu ca nu cum-va atrăgând la sineţĭ cele ale Bisericeĭ, să te facĭ vinovat uneĭ învinovăţirĭ marĭ, căcĭ scris este: „daţĭ cele ce sunt ale Cesaruluĭ, Cesaruluĭ şi cele ce sunt ale luĭ Dumneḑeu luĭ Dumneḑeu“.

In urma acestui discurs atât de impunător şi de convingĕtor, împĕratul a cedat şi Biserica a intrat în drepturile sale

Eŭ, D-lor, am avut durerea în inimă să vĕd pe uniĭ că nu sunt mulţumiţĭ de atitudinea mea în cestiunea bisericeĭ din Sulina, dar n'am ce face, mĕ găsesc faţă în faţă cu legile ţĕreĭ şi cu canónele Bisericeĭ.

Noĭ Episcopiĭ, facem la chirotonia nóstră de Archiereĭ un mare jurămênt—jurămênt solemn—prin care ne obligăm să menţinem doctrina Bisericeĭ nóstre ortodoxe de rĕsărit, canónele ei şi legile ţĕreĭ. Când dar noĭ Episcopiĭ susţinem sus şi tare drepturile Bisericeĭ nóstre, nu vĕd pentru ce guvernul s'ar supăra.

D-lor, Episcopul faţă cu Eparchia sa este ca duhovnicul faţă de parochia sa. Când un fiŭ de ispovedanie vine la părintele sĕu sufletesc şi'şĭ spune pĕcatele sale, acesta 'ĭ impune un canon, şi de multe orĭ un canon riguros. Ce? El trebue să se supere de acésta? Nu; ci trebue să se supună canonuluı şi să laude pe duhovnic pentru canonul dat, fiind-că el este dat spre mântuirea sufletuluı sĕŭ.

Eŭ credém că am să fiŭ aprobat şi lăudat de orĭ-ce român de inimă, pentru că am rupt cu un trecut umilitor şi am taiat un obiceiŭ, pe care s'a cercat să'l tae şi P. S. S. Episcopul de Roman şi I. P. S. S. Mitropolitul-Primat, când eraŭ Episcopı la Dunărea-de-Jos.

Se va ḑice póte că predecesoriĭ meĭ credéŭ că toţĭ preo-

ţiĭ sunt în lege. Da, se póte, şi de aceea eŭ nicĭ nu'mĭ-am permis să'ı acus, după cum fórte malițios a insinuat D. ministru de externe. Dar eŭ când am aflat lucrul, am mers înainte cu rigórea legilor şi am dis: *Orĭ să se supună legilor, orĭ să plece din ţéra.*

D-lor, aşa am înţeles eŭ să lucrez, ca Episcop al Dunăreĭ-de jos, şi aşa am să lucrez, şi am să ţin puţină socotélă de tóte supĕrările momentane, carĭ mi se vor arăta de cătrĕ uniĭ, pentru că sunt convins că aveţĭ să recunóşteţı, în cele din urmă, că am lucrat bine şi că am dreptate.

D-lor senatorı, vĕ fac o declaraţie solemnă: *n'am să dau îndărat de la nicĭ o persecuţiune* (murmure). presupunênd că mi s'ar face vr'o persecuţiune, când va fi vorba să aplic legile ţĕreĭ şi ale Bisericeı.

Biserica nóstra a avut Ierarchı marĭ; noĭ, D-lor, suntem micĭ, fórte micĭ, pe lângă eĭ, cel puţin eŭ cel maı tênĕr în Episcopatul nostru; şi vĕ asigur că simţim tot-déuna o jenă fórte mare să ne numim următorii Apostolilor şi Ierarchilor celor marı aĭ Bisericeı. Totuşı suntem datorı să facem fie-care cât putem şi cât nu putem, şi atuncı vom face mult. Eŭ sunt încă tênĕr, am zelul, focul vêrsteĭ, şi gândesc că nu aveţı să'mı luaţĭ în rĕu acest sentiment, nicĭ să căutaţı să ne intimidaţĭ pentru acest zel; căcĭ Biserica nóstră va avea şi în viitor multe încercărı, nu pe terenul politic, căcĭ cred că guvernele adevĕrat române vor fi de acord cu noĭ să o susţină; dar se póte să avem scărbe pe terenul religios; noĭ—dic tot-déuna la plural, căcı cred că vorbesc în numele tuturor P. S. S. Episcopı—avem Evangelia. avem decisiunile Sinódelor, avem învĕţăturile părinţilor Bisericeĭ, avem legea organică a Bisericeı nóstre, avem Constituţiunea ţĕreĭ nóstre; de acestea ne vom ţine şi daţi-ne voe nouĕ să tindem către aceĭ ĭerarchĭ marĭ, *carĭ au pus datoria şi chemarea lor maĭ pre sus de scaunul care'l ocupau.* Aŭ fost puţin Ierarchiı ceĭ marı aĭ Bisericeĭ, dar tocmaı de aceea, eĭ au fost marĭ şi sunt lăudaţĭ de noĭ pentru că a căutat să aplice preceptele Evangelieĭ cu riscul posiţiuneĭ şi al vieţeĭ lor.

In loc d'a suferi umilirea Bisericeĭ, eĭ aŭ preferat să fie exilaţĭ, precum a fost Sântul Ioan Gură-de-Aur, care a murit în exil. Alăturĭ de acest mare ĭerarch al Bisericeĭ stă Sântul Basiliu-cel-Mare, Episcopul Cesariei din Capadocia. La alegerea sa de Episcop, Arianismul, protegiat de im-

peratorul Valens, se introdusese în bisericile din Bithinia și Galatia. Valens trimite Prefect în Capadocia pe Modest ca să stabiléscă aci cu forța armelor Arianismul. El se duce la Episcop și'i cere să subscrie confesiunea de credință ariană, amenințându'l cu confiscarea avereĭ, cu exilul și chiar cu supliciul, dacă nu o va semna. La acéstă propunere intrepidă, Basiliu dă un rĕspuns Prefectuluĭ care'l face să rĕmână în admirațiune. Și în adevĕr, rĕspunsul luĭ Basiliu-cel-Mare a rĕmas în Biserica creștină ca o protestațiune vie în contra tuturor apăsărilor carĭ ar veni din partea administrațiuneĭ civile contra Bisericeĭ. Citesc în românește rĕspunsul Sântuluı Vasile: „Focul, sabia, animalele sĕlbatice și ceĭ ce smulg unghiile sunt nouĕ maı mult o mândrie, de cât pedépsa—să audă acésta și Impĕratul". (Cuvênt al luĭ Grigorie de Nazianz .

Ast-fel de bărbațĭ aı Bisericeı au cimentat drépta credință.

Și noı, cari am jurat că vom apara până la suflarea nóstră cea maĭ de pe urmă doctrina creștină, dogmele și canónele Bisericeı, trebue sa căutăm să le aplicăm, și vĕ rog și pe D-vóstre, D-lor senatorı, și pe guvern, să ne ajutațı să ducem la bun sfârșit acéstă sarcină. (Aplause prelungite).

D. președinte, N. Crețulescu: Onorabilul D. Sturdza a propus moțiunea următóre :

„In urma rĕspunsuluĭ dat de D. ministru de culte a„supra interpelăreı D-luı Dimitrie Sturdza privitóre la res„vrătirea Epitropieı greceștı din Sulina în contra autorită„ților biserceștı și civile, Senatul trece la ordinea ḑileĭ.

— Se pune la vot moțiunea acésta și se primesce.

O CALETORIE IN ORIENT.

(Urmare, vedĭ anul al XIII-lea, No. 12, pag. 703 şi urm.)

Inimele nóstre ardeaŭ ca şi ale ucenicilor din Emaus, a ajunge cu o oră maĭ 'nainte la Schitul românesc, pe care'l vĕḑusem numaĭ din departare, când am sosit în sfântul Munte. Vêntul n'aburea nicĭ din napoĭ nicĭ din nainte, aşa ca barca trebui sĕ tae undele mareĭ numaĭ cu ajutorul lopeţilor; de aceea plutirea de la Mănăstirea Ivir şi pană la Schitul nostru dura 5 ore, maĭ îndoit de cât când plutescĭ cu ajutorul pânzelor fiind vênt prielnic. Insă şi aşa, placerea ce simţirăm în acésta preumblare cu barca pe mare, maĭ nu o pot esprima. Parinţiĭ ne aşternuse velinţe pe podul bărceĭ, ce se numea: „Minora". Intinşĭ pe aşternut aruncam ochiĭ când înainte ca sa vedem la lumina felinaruluĭ pus pe un caţarg, stâncele ce capitanul arata lopătarilor a le încunjura, când în sus, în spaţiul senin, unde nóptea aprinsese milióne de candele pe altarul c resc în cinstea Făcĕtoruluĭ, când înapoĭ spre a vedea calea corabieĭ pe mare, cu care carţile nóstre bisericescĭ obicinuesc a asemana lucrurile vremelnice din viaţa, ce ca şi urma corabieĭ a pune îndată ce se ivesce [1]..... La stînga spre rĕsarit aveam luciul întins al mareĭ, peste care câte o stea, ce cădea în spaţiu, lăsa din timp în timp o dungă de lumină; la drépta spre apus icĭ şi colo se vedea în zare cósta munteluĭ, de care se lovesc a lene valurele spumóse. Pe povârniş, unde şi unde licărea câte o lumină ce părea că merge cu noĭ împreună, erau fanare pe la chiliile monahilor, saŭ pe la peş-

[1]. Prov. 30, 19 Asem. Inţelep. luĭ Solom. 5, 10 sq.

terile pustnicilor, saŭ de la arsenaua manastirei Lavra, pe drept care treceam pe la 2 ore după mezul nopţiĭ. Liniştea profunda a mareĭ fuse întrerupta puţin de clopote, care, cu sunetul lor ca cu un glas al vecĭniciei faceau se clocotéscă văile adâncĭ, spre a chema pe monahĭ la rugacĭunea de miezul nopţiĭ, cum privighitorile cu glasul lor armonios deştépta catra zorĭ natura adormita spre a lauda împreuna cu ele pre Stĕpânul a tóte. Tăcerea ce domnea din noŭ în jurul nostru nu maĭ fu turburată de cât de lovirile lopeţilor în apa şi de sariturele ce făcea pe lângă barcă vietatea numita *Foca* un fel de câne de mare, care se repezea la lumina ce fanarul o resfrângea în unde.

Pe la 3 ore barca se opri la schela sau arsanaua Schituluĭ, ce nu'ĭ de cât o peştera saŭ două pentru pastrarea caicelor şi a barcelor peste iarna, avênd asupra-le şi case pentru locuinţa monahilor, care sunt rânduiţĭ la pescuit. In cele două peşterĭ ale arsanaleĭ Schituluĭ român se adapostesc iarna două corabiĭ saŭ caice, unu mare altul maĭ mic, opt bărcĭ de diferite marimĭ şi mrejele de pescuit. Aceste tóte costa la 2000 galbenĭ. Asupra peştereĭ despre méza nópte e cladita locuinţa pescarilor în care ne-am odihnit şi noĭ după ce am eşit din barcă şi am facut câte o bae în frumosul basin scobit în o stânca de parinţĭ cu dinamită şi unit cu marea prin un mic canal, ce face ca apa sa fie tot-déuna curata. Basinul se afla alaturea cu peştera despre méza ḑi şi ca să ajungĭ la el pogorĭ maĭ multe trepte pe malul de marmură. Când am intrat în apa, scânteĭa pe la picĭórele nóstre, ca când ar fi fost o spusa de rubine, aşa'ĭ de încarcată apa cu minerale şi prin urmare fórte priincĭósa sanataţeĭ, cum ne-am încredinţat înşi-ne. După câte-va ore de odihna în casa de la schelă şi dupe o a doua bae în basin o luaram spre schit, oprindu-ne din jos de Arsana pe dâmb, unde sunt iaraşĭ nişte case cu două caturĭ cel de jos servind ca magasie de grâne, ĭar cel de sus ca locuinţe pentru parinţiĭ însarcinaţĭ cu purtarea de grijă a magasieĭ cum şi pentru călĕtorĭ. La magasie ca şi la arsana părinţiĭ dovedesc activitate vie şi multă harnicie.

Lunĭ 14 August, aducêndu-ni-se mularĭ am plecat de la magasie spre Schit urcând aprópe jumĕtate oră pe poteca pardosita cu pétra şi întortochiata. Schitul e aşezat pe un platou cu vedere deschisa la mare. Prinsura Schituluĭ este patrata şi încunjurată de zidirĭ; acestea în partea despre rĕ-

serit şi méză nópte se rîdică mult asupra stâncei ce le slujesce ca razim şi temelie. Intrarea in Schit este de laturea apusană pe o şosea de pétră cu arborĭ plantaţi de amêndouĕ parţile. Las a maĭ spune că şi prin împrejurimea Schituluĭ se afla pâlcuri frumoşĭ de feliuritĭ arbori tufoşi. Din capatul apusan a şoseleĭ se vede bine vîrful Athonului ce'ĭ mai de tot pleşuv, avênd prin crapaturele adîncĭ din stânci omĕt ce nu se maĭ topeşce de istov. La capĕtul şoseleĭ despre méza-nópte se afla o vie cu mai mulţi smochini şi incunjurata cu zid, iar despre méză-ḍi o mica móra de apă, un atelier de ferarie nou, cu mai multe încaperi, grajdurĭ pentru mulari, numite bordunariĭ şi locuinţe pentru argaţi şi meşterĭ ai Schitului. Cum ne iviram, clopotele începura se sune cu un fel de ritm armonios, porţile se deschisera şi eşi întru intimpinarea nóstra obştia Schituluĭ cu preoţiĭ şi diaconi îmbracaţi în vestmintele de slujba, purtând în mâni mantia şi carja, crucea şi evangelia, pe care le înfăţişară spre îmbracare şi sarutare Arh'ereului nostru P. S. Gerasim Piteşténu: deci în sunetul clopotelor, în versul cantarilor bisericeşti şi pe timpul cel mai splendid, ce da localităţeĭ o faţa serbătorésca, intraram în curtea schitului, de aci in biserica mare, unde preoţii facură o scurtă doxologie cu pomenirea M. S. Regelui şi a I. P. S. Mitropolit Primat; apoi trecuram în Arhondaric, unde facuram cunoştinţa cu cei maĭ mulţi parinţi, care plinĭ de bucurie şi setoşi de ştiri din Ţară ne condusera prin diferitele încaperĭ mai lesne de vĕḍut, ne servira cu cele de trebuinţa şi punêndu-ne la disposiţie câte o chilie se retraseră şi ei pe la chilii ca sa se odihnésca, în vederea priveghereĭ de tóta nóptea ce urma sa se faca de prasnicul Adormireĭ Maicei Domnuluĭ.

Biserica se afla drept in mijlocul curţei; de la pórta pana la ea mergĭ pe o frumóse poteca formată din petre mărunte şi colorate ca în mosaic, înfaţişând în rând trei chiparoşĭ, la mijloc marca Ţereĭ nóstre şi aprópe de treptele Tindeĭ numerul *1863*, data când ea s'a facut. Biserica se cladi şi se înfrumuseţă cu ajutórele adunate de Monahĭ de prin tóte parţile locuite de românĭ în fruntea carora sta Grigorie Al. Ghica, Domnul Moldovei şi Alexandru Dim. Ghica, Domnul Munteniei, de pióşă amintire. Ea este de marmura, are forma crucei, a careĭ basa consta din un portic sau pridvor unit cu biserica propriu ḍisă şi încheverything

iat în treĭ bolte sub acoperemênt; apoi nartica şi mijlocul bisericei cu stranele ce represintă cele două braţe ale crucei, în fine altarul ca partea de sus a crucei, tóte se termina la acoperemênt cu câte un turn, din care cel din mijloc e maĭ mare. Pe jos biserica e pardosită cu lespeḑĭ de marmura alba ca zăpada şi acoperemêntul ei este de plumb. Zidurile şi boltele sunt impodobite cu chipuri de sfinti frumos zugravite [1]); mai multe policandre, candelĭ de argint, odóre şi sfinte vase, cărţĭ şi vestminte liturgice, din care câte-va rînduri şi arhiereşcĭ cu tóte ale lor, alcatuesc întreg avutul acestei biserici, care înalţându-se falnic in faţa mareĭ Arhipelag şi avênd temelia sa pe stânca, vesteşte tuturor călĕtorilor pe marea din dreptul Macedoniei trecutul de veacuri şi trainicul viitor al Românismului pe cararea ce se afundă în noeanul vremei. Biserica domina tóte cladirelei, ce ca un zid de apărare se ridica pe tus-patru laturĭ cu câte 2—4 caturi. Pe laturea despre apus în rînd cu pórta se afla bucătăria cu trapeza şi cămarile trebuitóre, iar in catul de sus Arhondaricul împodobit cu portretele ctitoreşci şi a le Majestăţei Sale Regelui, paraclise şi chiliĭ pentru părinţi şi óspeţĭ; pe laturea despre méză nópte cu treĭ caturi se afla de asemin a chilii pentru parinţĭ, cei mai mulţi dintre eĭ îndeletnicindu-se cu diferite meseriĭ; la mijlocul acestei laturi, în catul de sus este alt paraclis, de la care spre resĕrit începe stăriţia cu dependinţele sale. Pe laturea despre méză-ḑi este încă în luciu o maréţa cladire cu patru caturi tóta de pétră şi marmura cioplita şi numai cu legaturi de fer. Acéstă cladire destinata pentru spital are şi camere ce au se servéscă de Arhondaric pentru visitatorĭ distinşi, una ca salon, fórte spaţiósa, alta ca trapez , altele ca dormitóre. Drept în capătul etajuluĭ de sus, despre rĕsĕrit este un balcon din care se deschide privirelor un orizont fórte depărtat; aşa spre méza-nópte pe mare se vedea bine insula Taso, unde Schitul are un mitoc, o livada mare de maslinĭ ce produc in fiecare an câte-va mii oca de untdelemn; iar in partea despre méză-ḑi insula Lemnos, iaraşĭ laudata pentru belşugul ei de untdelem şi vin. Intre cladirea acésta noua şi biserică

[1]). Icóna Maicei Domnului îmbracata cu argint aurit şi pastrata într'un anume tron de a drépta iconostasului, zugravita în Iaşi 1863 de George Nicolaev, e facetóre de minuni. Veḑi Analele Analele Academiei Române. Ser. III T. V. p. 217. 1882—83.

se facea o cisterna largă și adîncă pentru conservarea apeĭ de ĭarnă pe vară. O altă cisterna se afla în dreptul altaruluĭ bisericeĭ marĭ, pe laturea despre rĕsĕrit, sub încăperile chelariei ce servesc și de magasii pentru bucate.

Din afară de clădirea cea nouĕ se afla gradina Schituluĭ plină de tot feliul de legumĭ, de lămâĭ, portocalĭ, smochinĭ, precum și de florĭ. La capatul eĭ de la deal se află o bucată buna de vie ce era încarcata cu strugurĭ frumoșĭ, peste care, spre a nu'ĭ strica nóptea șacaliĭ, vulpele luĭ Samson, vierii slobodea când și când câte o pușca. La capatul de la vale a grădineĭ se afla paraclisul închinat sf. Ioan botezătorul, în prejma căruia locuira ceĭ dintaĭ părinţĭ românĭ de la 1820 încóce pana a nu se cladi Schitul. In Paraclis se află câte-va icóne vechĭ aduse de parinţĭ de la bisericuţa din vîrful Atonuluĭ, unde fiind îmbracate cu metal, a trăsnit în ele, cum adese pe lume dreptul e lovit de durerĭ, necasurĭ și amar, împrejurare ce la mulţĭ dă pricină a se îndoi despre dreptatea și bunatatea luĭ Dumnedeŭ, purtatorul de grija a tóte [1]).

De aicĭ se vede ca Schitul a pașit înainte mult, ajungênd o gospodărie temeinica, de și e fundat abea la 1852, de și plătește câte 50 lire pe an embatic Mânastireĭ Lavra pe al căreĭ teritor se află, și a avut se 'ntimpine în curgerea timpuluĭ multe dificultaţĭ maĭ întâĭ din partea Lavreĭ, care nu prea vedea cu ochĭ bunĭ întarirea și întemeierea unuĭ schit românesc în cóstele eĭ; dar în present el are pace cu Lavra și trebile luĭ merg în regula. Ocârmuirea schituluĭ este (chinovială) monarhică. Obscia schituluĭ, statatóre actualminte din aprópe 100 de persóne socotindu-se și fraţiĭ, alege din mijlocul eĭ și cu știrea manastireĭ Lavre un superior, caruia se'ndatorește a da cuvenita ascultare dupĕ ce Lavra l'a instalat. Igumenul administréza schitul mo-

[1]). Cam acésta se vede și din urmatórele versurĭ frumóse ale unuĭ têner poet al nostru:

Dómne, daca nu se mișca nicĭ un paiu de pe pamênt
Fara știrea și voinţa ta și dac'al teu cuvênt
Este singura porunca careĭ tóte se supun;
Daca tu eștĭ drept puternic și nemarginit de bun,
Spune pentru ce adesea lovitura ta 'ĭ nedrépta?
Pentru ce ne surpĭ credinţa 'n judecata ta 'nţelépta?
De ce fulger, cazĭ p'un templu, spintecĭ bolta ta sfinţita
Si în ţandarĭ crepĭ icóna Maiceĭ Domnuluĭ trasnita?.....

(Al. Vlahuţa. In I. Gherea, Studiĭ critice. Bucureștĭ 1890, p. 227).

ralminte şi materialminte cu concursul a câţı-va dintre părinţiı maĭ fruntaşĭ, care se numesc epitropĭ şi sunt aleşĭ. Cine voeşte a vieţui ca monah în schit e dator a păzi cu stricteţă tóta viaţa sa juruinţa curăţieĭ, a ascultăreı şi a sărăcieĭ de buna voe, a depune ce are la casa comună şi de acolo a primi cele de trebuinţa, de mâncare şi îmbracaminte şi a împlini tóte slujbele la care ar fi rînduit şi pentru care ar fi destoinic. Orı-ce agoniseşte, orı-ce face, nu e pentru sine ci pentru schit. Inflorirea schituluĭ şi desĕvêrşirea în viaţa duhovnicéscă prin ascultare, post şi rugăciune, spre marirea luı Dumneḑeu şi mântuirea sufletuluĭ seŭ,—éta idealul unuı monah schitiot. In viaţa de tóte ḑılele domneşte la schit o frumósă ordine. Toţĭ se scóla la 1 dupĕ miezul nopţiĭ şi dupĕ ce fie-care face rugacĭunea de sculare în chilia sa, merg împreuna la 2 óre în biserica pentru sĕvêrşirea rugăcıuneı de miezul nopţiı şi de diminéţa, ce duréza pană la 5, ıar dupĕ o mica pausă pe la chiliı merg ĭar în biserica la sĕvêrşirea sfinteı liturghiı, ce peste sĕptamână duréza până la 8 diminéţa; pe urma se duce fie-care la ascultarea sa, unıĭ la gradină, alţiĭ la pescuit, alţiĭ la lemne saŭ la fın pe care le pogóra din munte cu sarcina pe muları; alţiı ĭaraşı la meşteşugul lor, cismarie, critorie, cojocarie, zidarie, ferarie, stolerie, pescarie, legatorie de cărţı şi ciasornicarie. De aci se vede cât e de strînsa legatură între îndeletnicirele sufletescĭ şi cele trupescĭ ale vieţeĭ monahale tocmaı ca între suflet şi trup. Ele se observa de toţı cu multa rigóre ca sa se póta asemăna atât cu Maria cea gânditóre cât şi cu Marta cea lucratóre [1]). La 4 ore d. a. parinţiĭ de rînd sevêrşesc în biserica rugăcĭunea de sara, la 7 ore, daca nu este priveghere de tóta nóptea, sĕvêrşesc împreună rugacıunea de dupĕ cina (pavecerniţa), dupĕ care mergênd în chiliı şi facênd înca rugacĭunele spre somn se aşaze la odihnă şi schitul întreg se cufunda într'o linişte profunda [2]). Ast-fel departe de lume, de placerile şi durerile eı, parinţiĭ îşı duc în linişte viaţa cu regularitatea unuĭ ceasornic. Acésta făcù pe bărbaţiĭ marĭ a Bisericeĭ pe un Vasile cel mare, Ioan Gura de Aur ş. a. să preţuésca, sa

[1]. Luca 10, 38.

[2], Dupe şépte ceasurı sara sau potrivit cu numĕrarea ce'ı în uz la reseritenı, dupe ceasul întaı din nópte porţile pe la manastirı şi schiturı se închid aşa ca afara de casurı fórte rarı nime nu maı póte intra sau ıeşi pana a doua-ḑi.

practice şi să ocrotéscă viaţa monahala ca pe o adevĕrata filosofie. Cât ratacesc aşa dar aceĭ care considera în genere pe monahı ca o povóră pentru societate, ca pe unii ce n'aduc nicı un folos omenireı. Fara a face apologie monahismuluĭ de rĕsĕrit şi a spune despre el prăpastii, cum a facut Montalembert ın privirea celuĭ de apus [1]) numaı din cele ce vom istorisi înca maı departe nadajduim a dovedi ca atarı imputarĭ sunt ca din senin.

Era catra sara; sórele ferbinte de tot în cursul ḑileĭ scapatase dupĕ vırful Atonuluĭ şi pânza négra a nopţii se tot ıntindea pe munte şi pe mare. Luceafarul de sară se vedea în tótă strălucirea sa, de aseminea unde şi unde câte o stea. Parinţii din schit avênd a face privighere de tóta nóptea gustase modesta lor cina şi pe când clopotele umpleaŭ aerul cu sunetul lor, eĭ rınduri, rînduri mergeau la Biserica ţinênd în mâna metaniile şi camelauca pe umĕr. Incet, încet umplură biserica; stranele de amêndoue părţile fură ocupate de parinţii ceĭ maı impuşı, ıar dintre eĭ cântareţii se aşezara câte şese la strana dréptă şi şese la strana stânga. Se'ncepu vecernia cea mare şi betrânul Nectarie schimonahul, om de maĭ bine de 70 anĭ desfăta curând auḑul nostru cu glasul seu plin şi dulce, cântând stihurile de la „Bine-cuvintézĭ“ şi de la „Fericit bărbatul“. Acest betrân proestos în schit, originar din Huşı, cu statură nalta şi cu înfăţăşare cucernica s'a facut renumit în manastirele Sfetagoreĭ pentru darul seu la cântare pe lânga care se maı îndeletniceşte şi cu împletirea de mreje; când o monastire serbéză hramul, e numaı de cât el învitat a împodobi serbarea cu cântarea sa; până acum are vr'o şépte-ḑecĭ de ucenicı pe la diferitele manăstiri, e supra-numit al doilea Cucuzel, privighitórea sfântuluĭ Munte şi se bucura pretutindenea de cea maı mare cinste. Cântarea luĭ e lina, patrunsa de adînca evlavie şi făra nicı o schima. Cunóşte bine şi meşteşugul de a compune, aşternênd pe note maĭ multe cântarı, dintre care unele sau publicat [2]). Era frumos a vedea cum el începea cântarea şi pe rînd o continua parinţiĭ cântareţı din drépta şi din stânga, fie-care producênd o nouĕ impresie în ascultatorĭ, dar cea maĭ adânca şi maı durabilă impresie făcea Parintele Nectarie. Cu multă măestrie

1. Montalembert, Les Moines d'Occident etc. Comp. Hase, Handbuch der Protestantischen Polemik u. s. w. Leipzig. 1878. S. 289 ss.
2. Veḑı Bis. Ort. Anul XIII No. p. 332 sq. şi 414 sq.

a condus el cântarea „Slavei“ de la Vohod, o împletitură din tóte melodiile religióse în cinstea Maicei Domnului. Nu mai puţin se distinse el după sfinţirea pânei, vinului şi untului de lemn şi după ruga catra Dumnedeu ca să le îmulţasca întru tótă lumea, prin cântarea „Nascĕtóre de Dumnedeŭ Fecióră bucur. te“ ce dură ca o ora. Eŭ cu P. S. Gerasim am fost învitaţi la serviciŭ şi cu mare mulţemire primiram. Am facut aşa dar împreuna Vohodul, apoi Litia şi după Mărimuri ne-am aşezat iar în strane. Aurăriile şi argintariile de pe icóne, şi candele aveau o stralucire şi mai mare la lumina a sute de taclii ce da bisericei un aspect feeric. Intrebând pe un parinte de alaturi cu mine de nu se simte obosit (erau două după miezul nopţii), 'mi-a respuns ca pentru el şi cei ca el, aşa solemnitaţi sunt singurele ce'i desfatéza privirele, ce'i veselesc inima, ce'i înalţă mintea la frumuseţele cele negrăite ale cerului, unde îngerii şi drepţii ne'ncetat aduc laude Parintelui luminei cântându-i sfânt, sfânt, sfânt! Acelaşi placere şi desfătare sfânta, acelaşi înalţare de gânduri ne cuprinse şi pre noi în timpul privigherei, mai vîrtos caci nu ascultasem de aprópe ó lună serviciul religios în limba nóstra. Tot aceste simţimente se nasc negreşit in acei care detraşi puţina vreme de la grijele şi ocupaţiile vieţei de tóte dilele se duc într'o mănastire de monahi saŭ monahii şi stau faţa la serviciile religióse pe care le sĕvêrşesc aceştia cu atâta pietate şi regularitate. Las a mai pomeni despre viaţa cea priincióśa sanatăţei şi regulata, ce domnesce prin manastiri şi e atât de edificatóre pentru cei dedaţi la un traiu cam fără de rânduélă. Iata dar că monahii pe lângă îndeletnicirele de mână, fac ceva şi pentru semenii lor, pentru societate, sunt un element vivificator a Religiosităţei şi a evlaviei, a ordinei şi ascultarei; apoi deprinşi a se mulţumi cu puţin, a'şi restrânge trebuinţele, ei pastréză şi nutresc idea aşa de salutara a jertfirei pentru ceea ce este nobil şi măreţ. Când se lumina de diua, părinţii cântară împreună maréţa cântare: „Slavă ţie celui ce ne-ai aratat nouĕ lumina“. Curând începu şi sfânta liturghie ce ţinu până la ora 10. Serviciul intreg a durat aşa dar $14^1/_2$ óre.

După terminarea slujbei şi după un mic repaos în Arhondaric asistaram la masa comuna în Trapeză. Rînduéla mesei este urmatórea: Preotul de serviciu îmbracat în Epitrabil şi Felon, ia icóna praznicului pe o naframa şi

plécă din Biserică încunjurat de psalţĭ care cânta troparul, iar soborul urméza tot câte doĭ şi în sunetul clopotelor ajung în Trapeza şi după ce preotul pune icóna pe iconostas unde sunt aprinse două luminĭ şi desbraca odajdiile, facênd obicĭnuita rugaciune, se aşaze toţĭ pe la locurele sale: proestoşiĭ în juiul uneĭ mese rotunde, ĭar ceĭ-l-alţĭ părinţi pe amêndouĕ laturele unei mese lungĭ, alipita de cea rotundă şi li se pun înainte bucate. Ceteţul ia bine-cuvêntare de la Preot şi stând pe amvon începe a citi prologul sĕrbatóreĭ ĭar parinţii ospatéza în linişte şi în cea maĭ bună rînduéla. Preotul de serviciu e proestos. El are protia la tóte. Pană când el nu loveşte în clopoţel odata nime nu póte sa guste din vin dupĕ întăiul fel de bucate, atuncĭ însă facênd el întâĭ cruce şi luând cupa toţĭ îl urméza. Ceteţul ispravind dice: „Pentru rugaciunele“, face metanie şi proestosul îi da de blagoslovenie, lovind iar în clopoţel, un corn de prescure. Lovind apoi a treia óra vine trapezarul, ĭa bine-cuvêntare dicênd: „Pentru rugăcĭunele“ şi facênd metanie şi pórtă pe lânga proestosi în semn de umilinţa un coş în care eĭ pun rĕmăşiţele de pâne drept blagoslovenie. Lovind în urma de treĭ ori în clopoţel se scólă toţĭ. Preotul ĭa vestmintele şi înaintea iconostasului face dupĕ obicinuita rînduélă panagia, adica sfinţeşte o parte de prescure înalţându-o de treĭ orĭ cu lăudarea Preasfinteĭ Treimi şi cu invocarea: „Prea sfântă Nascĕtóre de Dumnedeu ajută-ne“, dupe acésta cântareţii cântă Axionul înaintea icóneĭ. Diaconul pórta pânea sfinţită pe la fie-care părinte, spre a gusta din ea, ĭar un paraclisier iĭ tămâează. Deci merg iar în sobor la Biserică, preotul aşază icóna la locul eĭ şi facênd opust ĭes indreptându-se fie-care la chilia sa. Cerimonia acésta ce se face la tóte prasnicele marĭ, şi duréza mai bine de o ora este manifestarea cea mai intuitivă a comunităţeĭ de credinţa şi de viaţa între parinţi, a dragosteĭ ce trebue sa existe între eĭ, ca ceĭ ce dupĕ cuvêntul Apostoluluĭ Pavel se'mpărtaşesc toţi dintr'o pâne. [1]) Cât e de ziditóre pentru tot omul acésta rînduéla! Ea se sĕvêrşeşte şi în bisericele de enorii la hramuri.

Tot în acea di Marţĭ 15 August, pe la 5 óre dupĕ améză dându-ni-se mularĭ pornirăm însoţiţĭ de Părintele David la

[1]). I Corint. 8. 17. Parinţii din schit nu obicinuesc de loc a mânca carne; Lunea, Mercurea şi Vinerea fie lucratóre fie serbatóre mânanca numai odata pe di; în cele-l-alte dile de doue ori.

mănăstirea Lavra ce se află spre méḑă nópte cam o oră departe de schit însĕ maĭ lânga mare. Drumul spre Lavră trece prin o desfătătóre luncă de dafinĭ și de frasinĭ. Eșind de pe șoseua din pórta schituluĭ am lăsat spre méză ḑi apus un pisc de munte, acoperit cu o ĭarbă măruntică și verde ca smăragdul, cu o cruce pe vîrf în amintirea luĭ Ioan Cucuzel, acel cântăreț îngeresc, al căruĭ viers melodios aicĭ fu prins întâĭ de veste și a căruĭ biografie samĕnă cu idilele luĭ Teocrit. Ioan Cucuzel a înflorit pe la jumătatea veaculuĭ XII; a părăsit curtea împĕrătéscă din Constantinopole, unde făcuse progrese estraordionare în arta cântăreĭ bisericeștĭ, s'a retras în Muntele Athon prefăcêndu-se că este cĭoban, și primi serviciul de a pașce țapiĭ mănăstireĭ Lavre. De câte orĭ fiind singur în miez de nópte și în zorĭ de ḑiuă cu turma, n'a făcut'o, ca maĭ de mult Orfeu, să înmărmurésca la cântarea sa cea dulce și prea cuviósă, pănă când auḑindu'l un pusnic a făcut aratare igumenuluĭ. De aci înainte Cucuzel, ocrotit de Stareț, în duminicĭ și sĕrbătorĭ înpodobea serviciul religios cu cântarea sa, ce pe toțĭ minuna, ĭar în ḑilele de rînd, adăpostit în chilia sa, compunea diferite cântărĭ și sporia întru duhovnicésca nevoință [1]. Chiar numaĭ de aicĭ se póte vedea cât de mare preț are arta cânsăreĭ în Biserică. Manuscriptele voluminóse de cântărĭ bisericeștĭ pe note, câte se păstréză numaĭ în mănăstirea Lavra dovedesc activitatea cea intinsă a luĭ Cucuzel în acéstă artă și justifică deplin renumele de care se bucură el în sfântul Munte și astă-ḑĭ.

Apropiindu-ne de Lavră am vĕḑut pe o clină a muntelui destul de sus o chilie încunjurată de tufăriș; în ea a trăit Grigorie Palama pănă a nu fi rânduit Arhiepiscop al Tesaloniculuĭ. Mănăstirea Lavra ca și Vatopedul e încunjurată de tóte părțile cu zid înalt pe crésta căruia din distanță în distanță se află turnurĭ de observare ca la o cetate întărită. Intrarea mănăstireĭ este despre apus. Aicĭ ne'ntimpinară maĭ mulțĭ părințĭ, conducêndu-ne în sunetul clopoteĭor la Biserică și de acolo ne-am instalat în Arhondaric. Acesta se află la catul al doilea al clădireĭ lăturașe despre méză-nópte și din el poțĭ privi fórte departe pe marea de care'l desparte o désă livede de maslinĭ și icĭ colo câte o chilie umilă a vre-unuĭ sehastru.

Mănăstirea Lavra așeḑată la pólele Atonuluĭ, despre

[1]. Veḑĭ „Minunele Maiceĭ Domnuluĭ“ Minunea 20 și urm.

rĕsĕrit fu întemeiată pe la 960 prin osîrdia ascetuluĭ *Atanasiu Atonitul* ajutat cu mijlóce băneştĭ de Impĕratul Nechifor Foca (963—969) şi ımbărbătat în acéstă grea întreprindere de Maıca Prea Curată cu multe semne şi minunĭ, între care dupĕ Ioan Comnen amintim: umplerea hambarelor cu grâne şi a chiupurelor cu undelemn în un timp de mare lipsa pentru Lavră, scóterea apeĭ din o stâncă lovind în ea cu cârja sa de fer din poronca Maĭceĭ Domnuluı ş. a. Ca organ al acestor semne minunate şi tot-odată ca cel dintaĭ care a întrunit pe monachiı petrecĕtorı în Sântul Munte şi i-a deprins cu viaţa chinovială, Athanasiu e stimat în Aton ca şi marele Atanasiu părintele drepteĭ credinţe. Monachiĭ agioriţı ales ceĭ din Lavra îı păstréză multă recunoştinţă, el e dumneḑeescul bine făcĕtor, el e părinte şi pastor, hrănitor şi crescĕtor; el e dulcéţa, nadejdea şi lauda lor, infocat solitor către Dumneḑeu pentru mântuirea lor. [1]). In veacul 16 domnul Neagoe Basaıab a mărit şi înfrumuseţat acéstă Mănăstire căria cu mult înainte predecesorul seu Ioan Vladislav (1365—1374) a hărăzit o icóna a sfântuluı Atanasiu [2]). Drept în mijlocul complexuluı de clădirı ce forméză Lavra se află Mănăstirea mare în forma cruceĭ. Dinaintea eĭ sunt doı chiparoşĭ fórte groşı săḑiţı de însuşĭ Atanasiu. Porticul a căruı boltă se razimă pe columne de marmură ıar printre ele cu treı intrărı, una mare despre apus, două maĭ micĭ despre méḑă-nópte şi despre méză-ḑi, are în mijloc un baptisteriu de marmură fină. Lânga zidul despre méză-nópte a bisericeĭ se află un monument în amintirea arătăreı Maĭceı Domnuluĭ şi a făgăduinţeı ce dădu că va fi Iconom al Mănăstireĭ; de atuncı părinţiĭ n'aŭ decât un sub icononı; în acest monument, înfrumuseţat cu icóna Maıceı Domnuluı arde candela nestinsă. Despre apus e Trapeza despre méză-ḑi alte cladirı cu turnurĭ nalte şi în ele mormintele a căţı-va Pa-

[1]). Προσκυνητάριον της βασιλικῆς καὶ σεβασμίας Μονῆς Μεγίστης Αγιας λαυρας. Veneţia 1772. σελ. ιγ.

[2]). Μέσα εἰς τον ὁποῖον Θρονον εἶναι μία εἰκὼν τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμων Αθανασίου. .... ἀφιέρωμα τοῦ περιβλέπτου ἐκεινου Αὐτεντου Οὐγγροβλαχίας Κυροῦ Ἰωάννου βλαντεσλόβ, ὁ ὁποῖος ὁμοῦ με τὴν Δομναν τοῦ εἶναι εσκαλισμένος εἰς τὸ χρυσίον. κ. τ. λ. Προσκυνηταρ. σελ. 13.

triarhĭ de Constantinopole, a căror chipurĭ sunt chiar zugrăvite; despre rĕsĕrit este maĭ întâĭ un paraclis mic în formă de chilie, ḑidit acolo de Matheiŭ Basarab, care împreună cu Dómna e zugrăvit pe zid, apoĭ un şir de case lungĭ cu zidurele gróse şi cu douĕ rîndurĭ de uşĭ de fer; în ele se păstréză biblioteca Mănăstireĭ.

Nu puturâm vedea de cât din fugă tóte aceste, căcĭ până să ne răcorim de zăduful ḑileĭ şi să ne repausăm de drum, înserase; decĭ după ce părinţiĭ proestoşĭ ne ospătară cu multă dragoste ne-am aşezat la odihnă.

A doua ḑi, 16 August, începu de diminéţă să cadă o plóe măruntă şi spumósă, cea dintâĭ ce am avut în timpul călĕtorieĭ nóstre; decĭ maĭ întâĭ ne-am dus în bibliotecă. Pe lângă numeróse cărţĭ tipărite, ea posedă peste 600 de manuscripte vechĭ pe pergament şi hârtie, dintre care unele de provenienţa română, cum e o Evangelie grecéscă scrisă pe pergament şi fără dată dar înfrumuseţată la sfîrşit cu portretele Domnuluĭ Matheiŭ Basarab şi Dómneĭ Elena soţia sa, cu următórea în scriere greceşte: „Acéstă sfântă şi dumneḑeéscă Evangelie s'a înfrumuseţat de prea piosul şi prea strălucitul Ighemon D. D. Iω Matheĭ Basarab Voevod împreună cu prea piósa sa Ighemonă Dómna Elena şi s'a afierosit în sfânta mare Lavră a Athonuluĭ, pentru darul şi bine-cuvêntarea celuĭ întru sfinţĭ Părintele nostru *Mihail Episcop al Sinadelor*, mărturisitorul. S'aŭ dat decĭ aicĭ când s'aŭ adus cinstitul luĭ Cap în Valahia în anul 7151 (1643) prin stăruinţa Proigumenuluĭ Kır Iosif Indict. 11". Manuscriptul a fost ferecat în argint; actualminte se vede însĕ lemnul; în dosul scórţeĭ de la început e lucrat în gips şi cu poleială portretul luı Matheiŭ Basarab, cu coróna pe cap, îmbrăcat în purpura bisantină şi stând în genunchĭ ţine evangelia cu mânele întinse către Sfântul Mihail, înfăţişat de-asupra bine-cuvêntând. [1]) Apoĭ

[1]). Intre manuscriptele maı însemnate, citam înca:

a). O liturghie grecésca cu icóne de Matheiu Arhimandrit al mareı Bisericı pogoniane în Lembergul Polonieı. Leontopole 7109 (1601) Pergament.

b). Botanica vestiluluı doftor Dioscoride (pe la 50 d. Chr.) avênd desemnate cu colorı tóte plantele şi fórte bine esecutate. Pergament.

c). O carte de cântarı bisericeştĭ pe note de a luı Cucuzel, fórte voluminóse. Hârtie. Data 6942 (1434), decĭ manuscrisul e cu mult maı posterior de cat Cucuzel.

trecurăm în Biserica mare ce'ĭ zugrăvită peste tot, însă nu de mult, așa ca de la Panselin însușĭ se află numaĭ resturı. De aseminea sunt noŭ zugrăvite chipurile ctitorilor, a luĭ Nechifor Foca și Ioan Tzimișca (969—973) cel întâı pe zidul din drépta, cel de-al doilea pe zidul din stânga a Bisericeı, ceva maĭ dinapoĭ de tronul arhieresc. Acesta însă ne atrasă luarea aminte cu deosebire prin o icónă încadrată în partea de sus a spătarului seu. Icóna represintă pe Sfîntul Atanasiu din Aton, e îmbrăcată cu argint aurit și fórte înfrumusețată cu multă artă (πολλά ώραια καὶ θαυμαστή). In partea de jos a eı de a drépta și de-a stânga sfântuluı Atanasiu se află gravate chipurele luĭ Ioan Vladislav Domnul Munteniei și a soțieı sale Dómneĭ Ana, cum arată inscripția grecéscă din dreptul amênduora [1]. Se dice ca icóna a fost adusă și Domnitoruluı Neagoe spre închinare, ceea ce 'l si îndemnă să se facă Ctitor al Lavreĭ. Ca monumente de artă din veacul 12 sunt vrednice de însemnat icónele împĕrăteștĭ: a Mântuitoruluı și a Maiceı Domnuluı, îmbrăcate peste tot cu argint aurit, împodobite cu bogate florı de aur și cu marĭ petre prețióse· Maica Domnuluı cu o corónă de jmalț bătută cu felurite pĭetre de mult preț. Icónele sunt dăruite de Impĕratul Andronic Paleologul, care și e representat împreună cu Imperătésa pe laturele de jos a icóneĭ Maiceĭ Domnuluĭ. La strana stângă sunt alte donĕ icóne ale Maĭceĭ Domnuluı fórte vechı și minunate, dintre care una este dăruită de Vintilă Voevodul Ungro-Vlahieĭ (1532—1534) [2] și altele multe ce represintă diferitele arătărı ale Maĭceĭ Domnuluĭ celor maĭ însemnațı Părințı din Lavra ca Atanasiu, Cucuzel ș. a. De aseminea ni s'au arătat multe

d. O evanghelie mare în folio, scrisa greceşte de Matteos Mitropolit al Mirelor, chiar cu mâna luı, avênd litere şi figurı în relief de tótă frumusețea. Pórta d ta 7043 (1535).

e). Un octoih s avon cu d ta 7043 (1535) tiparit în Ungro-Vlahia ş. a. m.

[1]. In dreptul Domnitoruluı:

Ιωάννης Βλαδισλαβος μέγας βοεβόδας ἐν χριστω τω θεω πιστός αὐθέντης καὶ αὐτοκρατορ πάσης Ουγγροβλαχίας.

In dreptul Dómneı:

Ανη ευσεβεστατη Μεγαλη Βοεβοδισσα εν χριστω τω θεω πιστη και αυτοκρατορισσα πασης Ουγγροβλαχίας.

[2]. Vedĭ Προσκυνηταριον σελ. 17.

móște sfinte, păstrate în chivote fórte frumóse și de mare preț; între aceste esceléză unul cu lemnul cinstitei crucĭ, fiind de argint ferecat cu aur și pietre scumpe mai ales patru marĭ mărgăritare. Mai sunt încă alte douĕ chivote tot cu lemnul sfintei Crucĭ. Un alt chivot în care se păstréză capul S-tului Mihail al Sinadelor e făcut și prea înfrumusețat de Constantin Basarab Brancoveanu cu data 1691 cum arată inscripția grecéscă de pe el, în amintirea minunelor săvêrșite prin aducerea acelui sfânt cap în Valahia. Dar cele mai multe sânte móște se păstréză în Altar, unde sunt în acest scop anumite dulapuri (ντολάπι, ἀρμάριον) [1]. In mijlocul altarului, sf. masă îmbrăcată cu podobe fórte scumpe e umbrită de un baldachin sprijinit pe patru stâlpĭ de marmura și ținênd un porumbel de argint, care planéza d'asupra sfintei mese. In fundul altarului un tron de marmură cu câte trei scaune de o parte și de alta în semicerc. De-asupra Tronuluĭ stă icóna Maiceĭ Domnuluĭ, patróna Bisericeĭ, de-asupra scaunelor, alte icóne de ale sfinților zugrăvite în basreliev, mosaic sau pe lemn.

In laturea despre méză-nópte a Bisericeĭ mari și lipite de ea sunt douĕ paraclise. Unul cu bramul Intrăreĭ în Biserică a Maicei Domnuluĭ (εἰσόδιον), în care am aflat o perdea ce ne-a atras o deosebită luare aminte. Acéstă perdea sta la ușele împĕrăteștĭ; câmpul ei este de atlas roș însă învechit; pe amêndouĕ laturele de sus în jos înfățișază în cusături diferiți sfinți Părinți, ale căror fețe sunt închipuite cu mătasă, iar vestmintele cu fir de argint și de aur; partea de desupt e tótă acoperită cu polistavrii cusute în fir de aur; în mijloc înfățișază pe Maĭca Domnuluĭ și de patru laturele eĭ are în litere mari cusute cu fir de argint inscripția slavonește, ce cum am putut'o decopia sună în traducere românéscă asé-fel: „† Acéstă apărătóre [2]) a

[1]) Amintim aici următórele: a) Capul marelui Vasilie. b) O mână a st. Ioan Chrisostom. c) O mâna a sf. Andrei cel întai chemat. d) Resturi din capul sf. Arhidiacon Ștefan. e Capul sf. Grigorie luminatorul Armeniei. f) Capul lui Ioan Cucuzel. g) Un picior de la genunchi în jos a sfântului Teodor Stratilat. h) Capul sf. Mucenic Alexandru cel din Pidne. i) Capul sfântului Teodor cel nou, care a sĕvêrșit multe minuni în Moldova sub domnia lui Grigorașcu Voevod etc. (Vedi Proschinitariul citat m. sus pag. 21).

[2]) In original e numita κκ̈ς. P. S. Genadie, Episcop al Rômnicului Noul Severin a bine-voit a face traducția dupĕ copia ce am presentat Prea Sfinției Sale.

făcut'o Dómna Despina, Dómna Domnitoruluĭ Iω Basarab Voivod și împreună cu dênsa Domnul Lonca și Săsta Dómna. Intru numele Prea sfinteĭ Dómneĭ nóstre și Născĕtóreĭ și Pururea Fecĭóreĭ Maria". Ne găsiam așa dar în fața uneĭ scule prețióse, ce s'a dăruit în locul unde se cinstește cu deosebire numele Prea curateĭ Fecĭóre, de acea Dómnă atât de renumită în istoria nóstră națională, care pentru infrumsețărea caseĭ Domnuluĭ a jertfit însușĭ podóbele sale.

Cu paraclisul Isadion se mărginește spre rĕsĕrit al doilea, care cuprinde mormêntul intemeitoruluĭ Lavreĭ, sf. Atanasiu din Aton, aprópe de zidul despre mézā-nópte în fund. Maĭ multe candele ard necontenit asupra mormêntuluĭ și lângă el e pusă cârja de fer a Sfântului, ce se păstrézā cu multă cinste ca și crucea, pe care Sfântul o purta la piept atârnată de grumaz cu un lanț ĭarășĭ de fer; acum ea stă într'un cui la icóna Mântuitoruluĭ din drépta ușilor împĕrăteștĭ. Acéstă icónă este fórte veche, pe capul Mântuitoruluĭ se află o coronă de jmalț bătută cu rubine, topaze și smaragde. Dupĕ ce ne închinarăm înaintea icóneĭ, proigumenul Nicodim, un bĕtrân sprinten, vorbareț și prietinos, care ne însoțea în tóte părțile luă crucea de la icóna și ne-o puse fie-căreia pe grumaz, îndemnându-ne cu câte-va cuvinte să luăm asupră-ne jugul și să urmăm virtuților acestuĭ Sfânt Părinte.

Noriĭ se risipise, plóea contenise, sórele revărsa ca și ḑilele trecute valuri de lumină și căldură peste pădurea și pajiștea de munte rĕcorită și înviośată. Decĭ ne pornirăm și noĭ din Lavră, mulțumițĭ de amintirele istorice, pe care le întâlnirăm aicĭ, precum și de buna primire din partea părinților. Intorcêndu-ne la Schitul nostru făcurăm o scurtă visită la biblioteca ce'ĭ de curînd înființată, bine aranjată și posedă tóte cărțile liturgice precum și alte scrieri bisericeștı în limba nóstra. Dupĕ acésta ne-am dus să visităm pe bĕtrânul părinte Nifon, fost superior al Schituluĭ. El locuește într'o peștera sub piscul numit Vigla la malul măreĭ spre rĕsĕrit de Schit. E înfiorător un așa cuib retras, în care ca s'ajungı trebue să pogorĭ peste 70 de trepte și să'țĭ cumpăneștĭ bine mersul, căcĭ abisul ce stă deschis alăturea te face s'amețeștĭ. Peștera cuprinde locuința bĕtrânuluĭ și a maĭ multor ucenicĭ aĭ seĭ precum și un mic paraclis închinat Nașthereĭ Domnuluĭ; de aicĭ se

vede cât e de încăpătóre acéstă peşteră, ce'ĭ întreţinută de Schitul nostru cu tóte cele trebuitóre. Nişte viţe gróse şi încărcate cu strugurĭ acopereaŭ chiliele aflătóre puţin maĭ sus de cât a Părinteluĭ Nifon, ĭar întrarea paraclisuluĭ era umbrită de un smochin eşit din piatră, plin de fructe şi prevĕḑută cu un fanar, ce s'aprinde când e întunerec. Aci ne întimpină bĕtrânul cu o vĕdita bucurie, cu luminĭ aprinse pe care le ţineaŭ ucenicii şi ne condu-se până în lăuntrul peştereĭ la icóna Naştereĭ Domnuluĭ din Paraclis pe care o sărutarăm pe când bĕtrânul cânta axionul Naştereı şi la cuvintele: „Cer fiind peştera" ochiĭ sĕı jucaŭ în lacrămĭ sĕĭ. Nu ştia ce să ne dea şi noı nu putém îndestul admira minunata sa locuinţă. Hrana şi îmbrăcămintea de trebuinţă pentru sine şi pentru ucenicĭ o primeşte de la Schit; nu părăseşte peştera de cât în ḑile de sĕrbătóre, când ia parte la serviciul religios în biserica mare şi chiar la masa comună; de altmintrelea orĭ-când are plăcere să mérgă la schit e bine venit şi servit cu orĭ ce'ĭ face trebuinţă, atât el precum şi ceĭ-lalţı ucenicĭ aĭ sĕĭ.

Spre apus de peştera parinteluĭ Nifon, în partea opusă a pisculuĭ numit, este o altă pesteră, la care pogorĭ peste 200 trepte. însĕ maĭ uşor căcĭ treptele sunt în zigzagurĭ şi bine zidite. In acea Peşteră se retr gea Sf. Atanasiu al Atonuluĭ pentru lınişte; ea pe lângă chilia unuĭ sehastru cuprinde şi doue paraclise; în unul din ele se află o icónă a Maĭceĭ Domnuluĭ, făcĕtóre de minunĭ; n'are însă o vedere întinsă şi frumósă pe marea ca peştera părintelui Nifon.

Intorcêndu-ne la Schit îndesară, Părinţiĭ simţiră că adoua ḑi avem să plecăm, şi de aceıa veniră pe rînd a ne ura călĕtorie bună şi a cere bine-cuvêntare, oferindu-ne câte ceva din ostenéla lor, cum diferite fructe şi maĭ ales obiecte religióse: iconiţĭ, metaniĭ, crucĭ ş. a.

Joĭ 17 August, ne-am pornit de la Schit în sunetul clopotelor şi însoţiţĭ de Sobor ne-am pogoıît la Arsana. Ḑiua era frumósă, sórele strălucea, dar un vênt iute bătea furios aşa că după cum ne asigurară Părinţiı nu era chip a călĕtori cu barca. Nădăjduiam însă că maĭ târḑiŭ vêntul se va linişti şi dorinţa nóstră de a merge cu barca pe la câte-va din mănăstirele de lângă malul mărei, se va împlini. De aceĭa am rĕmas un timp în Arsanaua Schituluı privind la jocul a ne numeraţĭ peştı şi la pescuirea

'or, între alții și a unei cracatițe. Pe cât e de roditor pamêntul în sf. Munte cu tot felul de fructe, pe atât e de darnica și marea cu multe feliurĭ de peștĭ fórte gustoși, dintre care amintim: Roto, un pesce cărnos, apoĭ Scorpio, Hani, Pergĭ, Lambinĭ, Guvedia, Smirna, Mogrea, Sinagrida. Barbuni, Zargana, un peșce ca țiparii de la noi, Chefali, Cracatița, Racı le o marime pană la 3 oca numițĭ Stacoși; Stridiĭ, Ahinei ș. a. Sa nu vedem în aceste tóte o stralucita adeverire a cuvintelor Domnuluĭ, de a cauta maĭ ântĕĭ împérăția luĭ Dumnedeu și dreptatea luĭ și apoi tóte cele-l-alte se vor adaugi nouĕ? [1]).

Cum trecu sórele de-amédă, vêntul parênd a se fi mai linistit, ne-am pornit în barcă spre méză-di tot pe lângă malul stâncos; am lăsat în drépta peștera părinteluĭ Nifon, apoĭ pe a sfântului Atanasiu; maĭ departe piscul Ienicopole, de-asupra căruĭ se află piscul lui Cucuzel ce am amintit; acesta se mai numește și Hair; apoĭ ĭarăși un pisc, unde se află chilia sfântuluĭ Petru al Atonului; lângă care spre méza-di apus e un alt pisc mai înalt și sălbatic, la pólele căruia se află chilia sfântului Nil Atonitul și un mic debarcader numit Caravusta [2]). De-asupra tuturor acestor piscuri se rîdică măreț creștetul alb al Atonului, ce era ascuns în céță, semn de vreme tulbure. Din jos de Caravusta se află pe un tăpcean frumosul sătișor *Cavsocoliviu* coliba arsă [3]), locuit de monahĭ greci idiorithmi, dar tributarĭ Lavreĭ, avênd o biserică de obște prea frumósa și o mică arsana la marginea măreĭ. Din jos de Capsocaliviu sunt douĕ insule saŭ maĭ bine douĕ stâncĭ rupte din munte din timpuri depărtate și oprite în mare, una maĭ aprópe de mal, ĭar a doua ceva mai în lăuntru este și mai mare și se numește „Ostrovul sfântului Christofor". Apropiindune de ele cu multă greutate, căcĭ vîntul se întărise și va-

---

[1]. Mat. 6, 35.

[2]). Spun parinții ca sfântul Nil așa naintase în viața duhovnicésca ca faima faptele sale ca o mirésma de mult preț se respândise în împrejurimi și din tóte părțile veneau închinatori cu corabii la chilia sa spre a se împartași de invețatura și sfințenia sa, ca de un mir aducetor de viața și de intarire. Si fiind-ca corabiile sa opreau la locul acesta s'a numit el *Caravusta*.

[3]. S'a numit așa pentru ca viețuind în ascetism aici sfântul Maxim Atonitul și voind a fi cu totul sărac își facea coliba, și peste câte-va dile o ardea; a făcut acésta tóta viața sa și de aceia locul nevoinței sale s'a numit Coliba arsa. Vedi și Proschinitarul citat pag. 49.

lurele se marise formând spume albe, pare-că marea se umpluse de lebede, (părinții ce mânaŭ barca cu lopeți le numeau gâște), vĕdurâm în colțul uneĭ stâncı lângă malul din dreptul lor o barcă de pescarı, ce cu ajutorul uneĭ mașinı de aer, adunaŭ bureți din fundul mărei. Nu era chip a merge maĭ departe, căcı vêntul devenise cu totul contrar; de aceia barca nóstră făcênd un ocol în fața insulelor și lunecênd în strimtórea dintre ele și mal, ancoră în dosul insulei ceı marı, unde se adapostise și caicul cel mare al schitului și maĭ multe alte vase. Până se înceteze vêntul, spre a continua călĕtoria, trecu ḑiua. Mateloțiĭ de la caic prinsese chiar atuncı un *Rofo*, din care pe lângă alte provisiı ce luase părințiĭ de la schit, ni se găti o cină gustósă. N'apucarăm însă a isprăvi mâncarea și o plóe repede, măruntă și rece ne'mprăștiă ca pe un stol de păserı. Noı ne adăpostirăm în camara caiculuı, unde lumina slabă a uneı candele se răsfrângea peste icóna sfântuluı Necolaĭ, patronul corabierilor și peste cărțile de rugacĭunĭ și alte obiecte de mâna a le monahuluı Ilarion, Căpitanul caiculuı. Dar în acéstă cămară nu puteam încăpea treı de cât fórte grămădițı; norocul nostru că plóia conteni spre a putea eși de acolo și a resufla maı liber. Acum era cu neputință plutirea maı departe; ne hotarîrăm deci a rĕmân a acolo peste nópte. Venind ora culcăreĭ un frate, luând bine cuvêntare, rosti în auḑul tuturor pavicernița cea mică cu rugăcıunele spre somn; barca se sbuciuma puternic într'o parte și în alta lovită de valurĭ, ĭar vîntul furios părea că smulge în sbor cuvintele de rugă de pe buzele cetețuluı spre ale mâna către Dumneḑeŭ. De și ni se făcuse pe podul bărce bun așternut, am tremurat însă de frig și de grijă maĭ tótă nóptea. In revărsatul zorilor, ascultarăm ıarășı rugăcıunele dimineţeı și ast-fel începu ḑiua de 18 August.

Ivindu-se sórele pe loc îl acoperiră noriĭ, pintre care de abea străbătea razele sale până la noĭ; vîrful Atonuluı întreg era înfășurat în negurĭ, pe care le spulbera zadarnic un vînt puternic și de tot protivnic. Inpinșı de curiositate, ne am dus atuncı cu o luntre la malul insuleĭ ceı marı, și agățându-ne de colțurele stâncelor, eșirăm de-asupra pe o așeḑetură, ce cu tótă sălbătăcia eĭ avea despre méză-nópte și despre méză-ḑi ca un părete de stâncı marı, servind astfel bine spre adăpostire. Găsirăm urme de zidire, se vede

că a vre-uneĭ chiliĭ sehăstreștĭ, ceia ce arată că locul a fost o dinióră locuit; acésta se cunóște și maĭ bine de la o peșteră, ce am aflat avênd în ea óse și craniĭ de om, odinióră póte gropniță pentru sehastri. Ce contrast înduioșător formaŭ ósele cele uscate, cu puțina verdéță de pe petriș, între care se vedea unde și unde căte o flóre mirositóre. Ne-a trecut atuncĭ prin minte cuvêntul Apostoluluĭ Petru: „Tot trupul este ca ĭarba și tótă mărirea omuluĭ ca flórea erbeĭ; uscatusaŭ ĭarba și flórea eĭ aŭ cădut: ĭar cuvêntul Domnuluĭ rĕmâne în veac“ [1]. El ne învață că trupul se întórce în pămênt de unde 'ĭ și luat, ĭar sufletul se întórce la Dumnedeŭ carele l'aŭ dat [2]. Un simț de pietate și dragoste creștină ne'ndemnă la rugacĭune pentru odihna adormiților ale căror óse ne sta înainte. Părinții ce eraŭ cu noĭ se duseră la pescuit în dosul stâncelor și curînd gătiră prânzul pe care'l aduseră la noĭ sus pe insulă. Temându-ne că vêntul nu va înceta curând am luat măsurı a ni se trimite de la schit catîrĭ spre a ne duce pe uscat unde maĭ doriam. [3]), In adevĕr, în contra tuturor așteptărilor nóstre, vêntul ajunsese o adevĕrată furtună pe mare, chiar ceĭ din barcă nu puteaŭ fără frică veni sus la noĭ. Ne perdurăm orĭ-ce nădejde de a maĭ călĕtori cu barca, maĭ vîrtos că în partea aceia curentul apeĭ era fórte mare, tot-o-dată și orĭ-ce plăcere de a petrece maĭ mult în acel ostrov înfiorător; de aceia hotărîrăm a eși la uscat; unul din ceĭ maĭ iscusițĭ marinarĭ aĭ schituluĭ nostru, Părintele Ghedeon, vâsli cu putere mânând barca prın valurile întărtate și ne scóse cu bine la arsanaua din Capsocaliviu, unde ne-așteptau catîriĭ ce ni se trimise de la schit. Pe la 5 și jumĕtate óre dupĕ amédă, așa

[1]. I Petru 1, 24. 25.
[2]. Ecles. 12, 7.
[3]. E de mirare, ce bine cunosc parinții timpul, durata și direcția venturilor din prejına sfântuluı Munte. Pe noı ne spulbera vêntul despre apus și méza-nópte numit acolo *Garbi Maistru*, maı spre méza nópte sufla vêntul numit *Tramundana*; despre méza-nópte resarit Crivetul (boreas) care se numeşte şi Greo-levant, când se împreuna cu vêntul despre resarit, numit *Levant*, sau Baltarețul, pentru ca aduce plóe. Despre méza-dı sufla vêntul *Batis*, ce aduce recóre în timpul caldureı ceĭ marı, ıar despre méza-dı apus, vêntul *Austru* Notios). Printre tóte aceste vênturı parinții marinarı aı schituluı român ştiu a se strecura cu barcı și cu caice, cu cea maı mare ıscusința.

dar dupĕ maĭ bine de-o ḑi perdută din pricina vêntuluĭ, pornirăm pe uscat, urcându-ne cu catăriĭ tot în spirale pintre stâncĭ urieşe şi pe lângă prăpastiĭ înfiorătóre prin adîncimea lor, o cale din cele maĭ anevoiósă, ce am avut, însĕ de altmintrele şi pitorescă, fiind împrejmuită cu o vegetaţie îmbelşugată: arborĭ, ĭarbă, florĭ, între care şi câte o „Flóre a Maiceĭ Domnuluĭ“ cu foĭ albe şi roşiĭ ce mirósă frumos şi nicĭ odată nu se vestejeşte, de ce se şi numeşte *Amarantă* (ἀμάραντος). Urcarăm înainte cătră méză-ḑi până ce înoptă, când în mijlocul unuĭ luminiş, întâlnind în calea nóstră chilia numită Kerasà (Cireşà), am rĕmas acolo peste nópte, sfârmaţĭ de obosală şi ne-am bucurat de cea maĭ bună tratare din partea părinţilor chilioţĭ, care sunt Ruşĭ. La mezul nopţiĭ şi despre ḑiuă, paraclisul chilieĭ resuna de cântările în chor a câţĭ-va părinţĭ, sevărşind slujba de diminéţă a ḑileĭ de 19 August.

Odihniţĭ destul de bine, pe la 5 óre diminéţa pornirăm înainte spre sfântul Pavel, urcând încă vr'o douĕ óre prin plaiurile munteluĭ până ce eşirăm în o poiană, de la care începurăm a pogorî şi 'am lăsat în stângă pe lânga malul măreĭ de rînd schitul sfânta Ana şi schitul Noŭ. Străbătênd apoĭ o luncă pe poteca desfundată bine chiar atuncĭ, prin curăţirea crengilor de amêndouĕ părţile eĭ, sosirăm în cuprinsul mănăstireĭ, trecênd întâĭ pe lângă grădinăria eĭ întinsa şi bine îngrijită 'şi intrând în curte prin bolta turnuluĭ ce ţine clopotele şi a fost zidit de Constantin Vodă Brancovénul împreună cu alte încăperĭ: chiliĭ, trapeză, paraclis etc. Mănăstirea însă aşezată la marginea despre méză-ḑi apus a munteluĭ fu întemeiată pe la sfârşitul veacului 14; când intrarăm în ea, eraŭ 9 óre; părinţiĭ care de toţĭ sunt vr'o 80, tocmaĭ eşiseră de la Biserică; acésta este nu de mult înoită; pictura afară de puţine rĕmăşiţĭ (o icónă a Maĭceĭ Domnuluĭ), de asemenea este nouĕ. Biblioteca eĭ nu e de mult înteres. Are însă o posiţiune desfătătóre la gura uneĭ văĭ de-a drépta vîrfuluĭ Atonuluĭ şi o vedere frumósă peste mare. Părintele Sofronie, igumenul mănăstireĭ, arhimandrit tĕnêr şi fórte amabil împreună cu Părintele Atanasie, proestos, care vorbea româneşte şi cu Părintele Amfilochie Arhondar, odinióră cu domiciliul în Bucureştĭ, ne conduseră în tóte părţile, ne oferiră un prânz îmbelşugat şi ne puseră la disposiţiune cele maĭ frumóse camere din Arhondaric, unde gă-

sind ochiane priviam în o mare depărtare pe Mare. Intre aceste Ceriul înseninase și vêntul încetase, așa că nădejdea de a călĕtori maĭ departe cu barca ne zimbea, maĭ vîrtos în urma asigurărilor ce ne facură parinții, punêndu-ne la disposiție chiar o barcă a mănăstireĭ. La plecare igumenul ne oferi drept amintire o carte grecéscă numită Atoniada, compusă de predecesorul seŭ și cuprindênd descrierea după tradiție a tuturor așezămintelor și locurilor din sf. Munte [1]. Barca mănastireĭ ne aștepta la Arsana, unde este și un turn de corăbii din vremea Elinilor. Luându-ne rămas bun de la Parinții care ne'nsoțiră până aici și mulțumind am plecat. Escursiunea ce făcurăm apoĭ pe mare ne desdauna deplin de neliniștea ce ne chinuise pe insula sfântul Hristofor și de sbuciumarea ce suferisem străbatênd culmea de munte pană la Sfântul Pavel. O oră vâsliră șese flăcăi voinici, treĭ de oparte și treĭ de alta sub comanda unui monah bětrên, care ținea cârma și pe un timp încântător sosirăm în Arsanaua mănăstireĭ Dionisiu, pe care o visitarăm în trecere. Mănăstirea e zidită de Imperatul Alexiu Comnea pe la 1375 sus pe niște stânci mari și are un turn înalt, rîdicat de Neagoe Vodă. In înteriorul Bisericeĭ la ușă se află portretele luĭ Petru Rareș, a fiiceĭ sale Ruxanda și a doi fii aĭ seĭ, ținênd în mâini Biserica pe care o renoiră în urma uneĭ arderi, înzestrând'o cu o trapeza și cu un spital și restituindu-i proprietățile ei, ce fuseseră vândute din poronca Sultanului. In diptihile acesteĭ bisericĭ sunt încă însemnate numele: Mihaĭ Voevod, Șerban Voevod, Vasile Voevod ș. a. Ea posedă și multe móște sfințite din care unele sunt pentru noi și de înteres istoric-național [2]. Unul din proestoșii ce ne însoțea, Părintele Nichifor știa puțin românește. Mulțumindu-i pentru deslușirele și tratarea ce ne-a făcut, am

[1]. Parinții ce vieţuesc în acésta mană stire sunt greci. Cartea în cestiune pórtă titlul următor: Ἀθωνιὰς ἤτοι Σύντομος περιγραφή τοῦ Ἁγίου ὄρους Ἄθωνος, Σωφρονίου καὶ λι. Ἐγράφη ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Παύλου Μονῇ ἐν ἔτει σωτηρίῳ αωξγ.

[2]. Odorul cel maĭ însemnat pentru noi este Chivotul cu móştele sfântului Nifon dăruit acesteĭ mănăstiri de Neagoe Voevod, care e şi zugrăvit pe partea din launtru a capacului, osebit de inscripţia ce are pe capac. Alte sf. móşte sunt: Drépta sf. Ioan Botezatorul, pe care părinţii spun ca a dat'o Neagoe Voda spre a primi în schimb capul sf. Nifon; O mâna a sfinteĭ Paraschive ceĭ vechi, ce se aminteşte la 26 Iulie; o porţiune din cinstitul lanţ a sfântului Petru ş. a.

plecat înainte spre méză-ḍi lăsând în drépta Mănastirea *Grigoriu* ce se află lângă apă și apoi Mănăstirea *Simopetru* așezată mai pe pisc și întemeiată pe la 1363 de un despot serbesc. In acéstă mănăstire se afla o evangelie de la Mihaiŭ Vitézul. Eraŭ douĕ óre când ajunserăm la limanul Dafini, unde pentru prima dată pusesem piciorul în sfântul Munte.

Dupĕ ce luarăm informațiunĭ sigure despre timpul în care sosește *vaporul* pentru Salonic și se odihniră lopatarii puțin, am pornit înainte spre mănăstirea *Russicu* (Ρωσσικὸν), unde ajunserăm pe la 4 óre tocmaĭ când întra părinții la vecernie. Noi încă merserăm drept în Biserica mare; pe ușile eĭ vĕzurăm săpat în drépta capul de zimbru și în stânga vulturul. Interiorul e nou; serviciul aicĭ se sĕvêrșeste la strana dréptă rusește, ĭar la cea stângă grecește. La eșire trecurăm pe lângă Turnul în care staŭ clopotele; pe el aseminea se află capul de zimbru și anul 1814, ĭar maĭ sus anul 1819, data începerei și sĕvêrșireĭ luĭ de Scărlat Calimah care a înoit și Biserica mare și aŭ făcut case împrejurul eĭ; arḍênd însă maĭ târḍiŭ aceste, aŭ fost renoite și adause cu multe încăperi între care și vr'o 11 paraclise. Pe țermul mărei despre méză-ḍi era în lucru o clădire mărétă fără samăn în sfântul Munte, ce ni s'a spus că e destinata pentru spital. In aripa despre méză-nópte a clădirei se află un paraclis, ce covîrșește cu mult Biserica mare în întindere, frumusețǎ și podóbe de mult preț Aur, argint și petre scumpe sunt varsate cu dărnicie bogată pe icóne, scule și vase, ceia ce dovidește că Soborul are mare dragoste pentru podóba casei Domnului. Patronul Paraclisului e Sf. Alexandru, ĭar al întregeĭ Mănăstiri Sf Marele Mucenic și Tămăduitorul Pantelimon; în paraclis însă serviciul religios se sĕvêrșeste numaĭ rusește. Pe la fie-care cat al clădireĭ se află balcóne mari și coridóre vaste, a căror păreți sunt acoperițĭ cu tablourĭ, lucrate cu multă măestrie chiar în localitate și representând evenimente petrecute în sfântul Munte și diferite persóne sfinte. Se servi o cină bogată la care șezurăm împreună cu proestoșii Mănăstirei, (starițul lipsea de acasă), apoĭ trecurâm în un salon, cel mai spațios ce am vĕḍut în Muntele Atos; în mijlocul seŭ se află douĕ piramide formate din vase cu florĭ, de jur împrejur un mare numĕr de scaune, osebit de sofale și fote-

lurĭ tapisate cu stofe preţióse şi de mese ovale, pe care sunt aşerate albumurĭ şi alte multe mărunţişurĭ de gust. O galerie întrégă de tablourĭ şi portrete ale tuturor suveranilor Europeĭ cum şi ale tuturor ómenilor marĭ aĭ Rusieĭ, din cler şi din laicĭ, împodobesc păreţiĭ. Dupĕ ce luarăm aicĭ spalacanie şi cafea, ne-am retras în chiliele ce ni se puseră la dispoţiune de aseminea strălucitóre prin curăţenia şi mobilierul lor.

A doua-ḑi, Duminică 20 August, ascultarăm în Paraclisul sus numit o liturgie solemnă sĕvêrşită de locoţiitorul Stareţuluĭ Parintele Pavel, încunjurat de un sobor numeros, preoţĭ şi diaconĭ; ĭar cântările fură frumos esecutate de monahĭ în cor. O mulţime de monahĭ şi mirenĭ venise la sfânta slujbă, maĭ ales că în duminicĭ şi sĕrbătorĭ epitropia acesteĭ mănăstirĭ împarte la ceĭ saracĭ, pustnicĭ, sehastri, monachĭ şi mirenĭ, din orĭ-ce parte şi neam, ajutóre în banĭ şi provisiĭ ca se aĭbă peste sĕptĕmână. Dupĕ serviciul religios am mers în bibliotecă, ce'i maĭ mult luxósă de cât interesantă [1]. Servindu-se prânzul şi trecênd ĭar în salonul cel mare ni s'aŭ dăruit acolo din partea mănăstireĭ câte un Albun în care sunt înfăţişate tóte mănăstirele şi schiturele din sf. Munte, câte o icónă a sf. Panteleimon, diferite cărţĭ etc. La plecare ne aşternurăm fie-care impresiile într'un album prea frumos ce ni se puse înainte; decĭ însoţiţi de Părinţĭ eşirăm în sunetul clopotelor din acéstă măréţă şi bogată mănăstire, la porta cărea sta sute de săracĭ ce se'nduleise din darurele eĭ. Pe la ora 1 dupĕ améză plecarăm cu mularĭ la mănăstirea Xiropotam, unde ajunserăm dupĕ o oră de călĕtorie pe 'ncetul.

Acéstă mănăstire, ale căreĭ începuturĭ datéză din întăia jumĕtate a veaculuĭ X, fu întemeiată pe la 1320 de Imperatul bizantin Andronic II, ĭar la începutul veaculuĭ 17 restaurată, zugrăvită şi înfrumuseţată de Alexandru Domnul Munteniei. Pe când Mănăstirea Rusicul are maĭ mult asemănarea unuĭ port strategic, acésta samănă ca un palat de vară, rîdicat în mijlocul uneĭ coline pline de boschete pe care le domina, oferind o vedere încântătóre peste mare. Colina despre méză-nópte se curmă de o vale adâncă pe

[1]. Remarcabila este o iconiţa a sfinţilor Imperaţi Constantin şi Elena fórte veche şi cu o înscripţie ce samana a fi latina, dar indiscifrabila; apoĭ maĭ multe manuscripte pe pergament a diferiţi sfinţi Parinţi, fórte frumos scrise, bine conservate şi elegant legate.

unde se scurge un rîuşor ce'ĭ maĭ mult sec (Ξηρὸς ποταμὸς), de aci veni şi numirea mănăstireĭ. Ea este încunjurată cu un zid patrat, asupra căruia sunt înălţate şi clădirele pentru părinţĭ; Biserica mare se află în mijloc; uşele de la intrarea principală pórtă de aseminea bourul şi vulturul în săpăturĭ frumóse. Zugrăvéla pe dinlăuntru e renoită [1]). Intre odórele cele maĭ însemnate ale acesteĭ mănăstirĭ este fără îndoială o parte din lemnul sfinteĭ Crucĭ, de cât care nu'ĭ alta maĭ mare în tot sfântul Munte [2]). La anul 1757 monachul din acéstă mănăstire Chesarie Daponte, fost secretar al Domnuluĭ fanariot Constantin Mavrocordat, a luat acel sfânt lemn şi a venit cu el în Principate purtându'l spre închinare pe la româniĭ din oraşe şi sate, care cu Domnitoriĭ şi Mitropoliţiĭ în frunte 'l încărcaŭ de darurĭ; în vr'o 7 anĭ Daponte a adunat 32 miĭ de leĭ vechĭ, cu care s'a înoit apoĭ Mănăstirea. Trecênd în Bibliotecă, ce este aşeḑată în un turn al Bisericeĭ, am aflat maĭ multe manuscripte greceştĭ, maĭ tóte de conţinut bisericesc, ale luĭ Daponte [3]).

[1]). Printre sfinţii zugraviţi în acésta mănastire se află în nartica la uşă şi un sfânt Ioan Românul din Oltenia, care s'a sevêrşit prin sabie la Constantinopole, pentru ca fiind tenêr şi frumos, s'a împotrivit acolo bărbateşte uneltirilor păgânescĭ de a'l atrage la credinţa lor. Amintirea acestui sfânt Oltean se face la 12 Mai, dupe cum arata cazaniile publicate sub Domnitorul Al. Ghica. Noi n'am observat acésta icóna, dar existenţa ei ni s'a comunicat de o persónă vrednica de credinţa, Parintele Arhimandrit Chesarie Radulescu din sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei, care a petrecut multa vreme în sf. Munte şi a auḑit istoria sfantului din gura altui Parinte român Calinic Boţènul, pe la 1849 proestos în Manastirea Xirapotam.

[2]). Acest sfânt Lemn e mai bine de o palma în lungime şi de doue degete în laţime şi grosime; el se pastréza într'un chivot fórte frumos şi de mult preţ.

[3]). Cele mai însemnate sunt: a) *Patericul* celui întru sfinţi Părintelui nostru Grigorie Dialogul, Papa Romei, cuprinḑênd vieţile parinţilor din Italia. Afierosit Iubitorului de Dumneḑeu şi prea înveţatului Episcop a Prea sfintei Episcopii Rômnicul—Craiova *D. D. Chesarie* cu a caruĭ cheltuiala acum s'a tiparit pentru întaia óra în Veneţia 1780. b) A lui Const. Daponte numit Chesarie, *Oglinda femeilor*, adica cartea ce arata femeile vechi, pagâne şi creştine, istorii minunate. c) *Monologiile* Fericitului Augustin Episcopul Iponiei, traduse din latineşte în limba elenica de Dumitru Cydoniu. Cuprinde şi alte materii cum: *Imnurele* lui Sinesiu (Episcop al Pentapolei din Africa † 413 d. Chr.), *Imnurele* lui Chesarie Daponte catra Nascetórea de Dumneḑeu etc. d) A lui Const.

Pe la 4 óre porniram de la Xiropotam întorcêndu-ne iarăşĭ la Dafne, limanul principal a sfântului Munte. Teşcherelele ni le vizasem încă din ḑiua trecută, mulţemită Părintelui ierodiacon Inocentiu care într'o fuga se duse de la Rusicu la Carea spre acest scop; acum aranjându-ne bagajele şi luându-ne bilete, ce ne costară clasa I câte 33 lei de persónă până la Salonic, aşteptam să vină vaporul. Inserase bine când intra la noi Arhondarul Mănăstirei Rusicu aducêndu-ne de blagoslovenie o litie mare de la Stareţ, care sosise curând în urma nóstră şi regreta că nu ne-a vĕḑut. Dupe ce ne despărţirăm frăţeşte de Părintele David, care cu o abnegare vrednică de laudă împărţise cu noi tóte greutăţile căletorieĭ şi ne conduse prin tóte locurele câte-am putut vedea, precum şi de parinţiĭ Gedeon, Inocentiu şi Pimen, care ne-au fost de mare ajutor în escursiunea depe urmă pe apă spre sf. Hristofor şi Capsoculiviu, pe la 4 ore diminéţa cu un mare vapor turcesc, ce gemea de calĕtoriĭ, părăsirăm limanul Dafne şi cu el sfântul Munte, acéstă singuratate plină de suveniri religióse şi de poesie creştina în mijlocul imperiului turcesc, unde călĕtorul creştin dupĕ lungĭ cutrierărĭ prin ţinuturele Semiluneĭ simte o plăcută surprindere la vederea Crucei. Cu deosebire pentru noi Româniĭ, Muntele Atos este o vistierie de monumente istorice şi artistice. De aceia autorităţile nóstre superióre de învĕţămênt ar face fórte bine să trimită la faţa loculuĭ barbaţĭ specialişti, care se cerceteze, să culégă şi se dea la lumină acele monumente.

Luni 21 August, dupĕ 13 óre de plutire pe lângă cóstele răpóse ale Macedoniei ce sunt mai mult sterpe de cât cultivate, mai mult pustiĭ de cât populate, ajunserăm la Salonic, în portul căruia pe lânga numerόse corăbii şi vapóre se aflaŭ şi treĭ vase de resboiu (Quirasate) francese,

Daponte numit Chesarie *3 cărţi a Impăraţilor*, în poesie, ca dialoguri între diferite persóne mari; la urma se întroduce şi pe sine sub numele Constantin şi Chesarie. Cartea pórta de-asupra data 1762 Sept. 20. e) Un manuscript cu dedicaţie catra Beizadea Alexandru şi cu stihuri ieroelegiace de Alexandru, profesorul scólei domneşti din Bucureşti. Cuprinde mai multe cuventări panegerice a lui Daponte la serbatori imperateşti. f) Diferite condici pintre care am dat şi peste un manunchiu de foi în octav cu mai multe socoteli şi o însemnare a lui Daponte de sumele adunate cât a stat în Principate: totalul e de 32,000 lei. Comp. C. Erbicénu. Cronicarii Greci pag. LXVII ss Bucureşti 1888.

dintre care unul atunci slob zea focuri de se cutremurau talasurele. Părintele David în aceiaşĭ ḑi dădu-se de ştire la Consula ul nostru că sosim în Salonic, aşa că la pogorîrea din vapor am fost primiţĭ de întâiul Dragoman al Consulatuluĭ D. Andria un tênêr frances de tot amabil şi de Cavas, care vorbea bine romaneşte, fiind român Macedonean. Ei ne trecură lesne bagajele prin vamă [1]), şi pe la 6 óre sara ne instalasem intr'un otel.

Salonicul Solun în vechime Tesalonic este oraşul principal odin'óră Capitala Macedoniei şi se află sub un deal în partea cea mai înterióră a golfului cu acelaş nume, ce Arhipelagul formézá pe laturea despre méză-ḑi a ţĕreĭ. De la otelul nostru se vedea pe deal un zid înalt în unele părţi surpat, ce încunjură oraşul despre rĕsărit şi méză-nópte: sunt vechile întărituri ale oraşului despre uscat. Clădirele micĭ şi jóse pe de laturĭ, sunt maĭ şi spaţióse mai în lăuntrul oraşului; stradele sunt maĭ largi şi în genere maĭ bine pavate de cât cele maĭ multe din Constantinopol; prin ele domneşte o mişcare vie, cum e natural în un oraş cu comerciul înfloritor şi port însemnat; publicul, în mare parte de rit Mosaic, are la disposiţiune şi omnibuse; dar ceia ce dă mai multă podóbă oraşului este cheiul seŭ frumos de o laţime şi o întindere considerabilă; el a fost zidit întăia óră de Constantin cel Mare dupĕ cum asigură Şincai [2]). Pe el esă sara la aerul rĕcoros al mărei un public numeros, între care vĕḑurăm unele costume pentru noĭ bisare; ni se spuse că sunt spaniole; îmbrăcămintea ţărănéscă insă are ceva asemanare cu cea de la noi. Dealungul cheiului se află clădirĭ frumóse în rînd, începênd cu vama despre apus şi sfârşind cu un casino în faţa uneĭ frumóse grădini de trandafiri despre rĕsĕrit. Intorcêndu-ne din scurta preumblare ce făcurăm acea sară prin oraş, cu greŭ ne-am putut odihni, însă nu de rĕul paznicilor de nópte sau al cânilor ca la Constantinopole, ci din causa

[1]. Dupe legile vamale din Imperiul Otoman e oprit a esporta sau importa chiar scrieri streine de óre-care conţinut politic. Atarĭ carţi gasindu-se la pasageri se iau de catra agenţii vamalĭ şi se înaintéza la o comisiune de censura, care le restitue cine ştie când şi daca n'au aflat în ele nimic ce ar fi lovitor intereselor Islamismului. Acésta disposiţie are ca urmare sau o întarḑiere a caletoriei mai departe sau perderea carţilor Noi, mulţemita interveniret Consulatului am scapat şi de una şi de alta.

[2]). Veḑi Cronica Românilor etc. la an. 316. Iaşi 1843 p. 51.

ţinţarilor şi a uneĭ musicĭ ce cânta la o grădină de alăturea cu otelul nostru diferite cântece italiane, francese, ungare, nu numaĭ manele turceştĭ ca la Varna.

Tesalonicul a jucat un rol însemnat în istoria bisericeĭ creştine şi cea politică; în special pentru noĭ românii el e de aseminea înteresant atât în privirea religiósă cât şi istorică-naţională. Acest oraş a căruĭ locuitorĭ eraŭ Elinĭ şi Jidovĭ pe timpul luĭ Christos, a primit învĕţătura evangelieĭ cu deosebire pe la începutul anuluĭ 53 dupĕ Chr. [1]), când Apostolul Pavel în trecerea sa de la Filipĭ se ópri pentru întâia dată şi în el. Aicĭ vesti pre Mântuitorul Christos câte-va sĕptĕmânĭ şi află mulţĭ credincioşĭ maĭ ales între Elinĭ şi între femeile din elita poporuluĭ; din acéstă causă jidoviĭ făcĕnd o rescólă, el fu silit a pleca din oraş [2]). Nouĭ credincoşĭ cu tóte prigonirele ce avură să sufere, dovediră cea maĭ tare credinţă în Christos; eĭ ajunseră creştinĭ de model în tótă Macedonia şi Ahaia. Dar ĭarba rea nu perise din acéstă holdă frumósă şi de aceia dupĕ un an. Apostolul Pavel aflându-se la Corint a trebuit să scrie Tesalonicenilor o carte, cea dintăĭ scriere a sa ca Apostol; în ea mângăe pe ceĭ ce sufer şi sunt prigoniţi pentru credinţa creştină, dă sfaturĭ celor desfrănaţi şi trândavi se ducă o viaţă curată, sfântă şi activă, dă învĕţături creştinilor îngrijiţi şi înduioşaţĭ, despre sórta celor adormiţi pănă la adoua venire a Domnului. Pe lângă acéstă carte, Apostolul a maĭ trimis Tesalonicenilor una, în care le dă învĕţăturĭ şi maĭ hotărîte despre Judecata de apoĭ. Tesalonicul aşa dar a fost eternisat în aceste douĕ cărţĭ, ca în nişte monumente de valóre neperitóre ce fac parte din codicele cărţilor sfinte a Bisericeĭ creştine saŭ din Testamentul Noŭ. Pe la sfârşitul veacului III, Adunarea creştină din Tesalonic a câştigat un erou, pe Marele Mucenic şi Isvoritorul de Mir Dimitrie, Voevod şi fiu de Voevod al Tesalonicului, carele n'a pregetat a pune legea părintéscă mai pre sus de vredniciile lumeştĭ şi de bunurele pămênteştĭ şi jertfindu-se în flórea vîrsteĭ pentru creştinătatea cea curată, vesteşte ca o trâmbiţă cu glas înalt iubirea de Christos a Tesalonicenilor. In cursul veaculuĭ IV Biserica din Tesalonic ajunse Mitropolia Ma-

[1]). Comp. Exegatisches Handbuch zum Neuen Testament v. Dr. Aug. Bisping. Münster 1865. VII Band. S. 3 sq.

[2]. Fapt. Apost. cap. 17.

cedonieĭ, cu întăetate între scaunele episcopale din tot Ilíricul. Ierarhiĭ seĭ s'aŭ distins în apărarea drepteĭ credinţe contra Arienilor, maĭ tărḑiŭ contra Iconomahilor; intrând de timpuriŭ în relaţiunĭ cu Biserica din Roma, eĭ fură învestiţĭ şi cu vrednicia de Vicarĭ aĭ scaunuluĭ Roman; Insă de la veacul IX eĭ curmară aceste relaţiunĭ din causa multelor împresurărĭ cu resbóe şi a desbinăreĭ Apusuluĭ. Marĭ pustiirĭ şi măcelurĭ a suferit oraşul, ales când l'aŭ cucerit Cruciaţiĭ (1201) şi Turcii (1430). Dar încercările papilor d. e. a luĭ Inocenţiu III de a'şĭ apropia Biserica drept-măritóre din Tesalonic, aŭ fost în deşert. Ierarhiĭ, teologiĭ şi dascaliĭ bisericeştĭ rĕmaseră hotărîtor în contra unireĭ cu Roma, cât a ţinut domnia Latinilor, cum şi maĭ tărḑiŭ. Acest zel pentru apărarea drepteĭ credinţe şi pentru neatârnarea Bisericeĭ, căştigă Tesaloniculuĭ faima ortodoxieĭ şi renume literar; el adese este lăudat ca cetate drept măritóre şi ca vatră de ştiinţĭ. La onórea bisericéscă se maĭ adăugi gloria patronuluĭ ceresc, a sfântuluĭ Dimitrie, ale căruĭ minunĭ şi bine-facerĭ a dat îndemn la mulţĭ cuvêntătorĭ spre lauda luĭ, numindu'l atletul ceresc, care ocroteşte cetatea şi atrage asupra eĭ bună plăcerea luĭ Dumnedeŭ ca muntele Sion. Ast-fel Tesalonicul încărcat cu prerogative de vechime, de demnitate bisericéscă şi literară, se putea numi cu drept: „al doilea ochiu al Impĕrăţieĭ", rival cu Bizanţul. Intre Ierarhiĭ seĭ ceĭ maĭ însemnaţĭ se pot aminti: *Eustaţiu* (veac. 12), care întrunea tótă ştiinţa timpuluĭ seŭ cu o rară demnitate morală, şi ale căruĭ merite singure fură de ajuns a asigura oraşuluĭ seŭ o vaḑă durabilă; el a fost un mare reformator al monahismuluĭ din timpul seŭ prin cuvênt şi scrierĭ. *Nil Cavasila* şi *Neculaĭ Cavasila* (veac. 14), cel întăĭ renumit prin scrierile sale polemice contra apusenilor, ĭar cel din urmă prin un minunat tratat moral: „Despre viaţa cea în Christos"[1]. Apoĭ *Simeon* „Tesaloniceanul" (veac. 15) autorul uneĭ fórte bune esplicărĭ a liturgieĭ şi a sfintelor Taine. Actualul Arhiepiscop al Tesaloniculuĭ pe care l'am vĕḑut la Constantinopole de aseminea se distinge prin cucernicie, blândeţă şi bunătate apostoléscă. Ce priveşte is-

[1]) „Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς" edata de Dr. W. Gass. în al II-lea volum a scriereĭ sale: „Beiträge zür kirchlichen Literatur und Dogmengeschichte des griechischen Mitelalters. Greifswald 1849". Einleit. S. 14 sq.

toria nóstră bisericéscă şi naţională, apoĭ Tesalonicul are însemnătate nu numaĭ ca reşedinţa Mitropolituluĭ care pe la mijlocul veac. 5-a avea jurisdicţiune asupra Dacieĭ vechĭ, după ce Chiriarhia acesteĭa a fost spulberată din Sirmiu de către Hunĭ, ci şi ca ţinta de stratagemă şi atac a Românilor din drépta Dunăreĭ, care unițĭ cu Bulgariĭ sub Petru şi Asan precum şi sub vitézul Ioaniţiu numit şi Caloioan, înfrângea trufia Bisantinilor [1]).

A doua ḑi 22 August, am visitat întâĭ consulatul nostru, de unde Dl. Constantinescu ne-a dat cavasul spre a ne conduce pe la diferite localităţĭ din acest oraş, care ne deştepta atâtea amintirĭ. Străbătênd maĭ multe strade, am vĕḑut într'o respintie un stâlp de pétră înalt în formă de cilindru pe un pedestal ĭarăşĭ de pétră; el se numeşte: „Pétra şérpeluĭ“ şi este rĕmăşiţa uneĭ capişte idoleştĭ din timpul păgânismuluĭ. Pe laturea despre méză-nópte resĕrit a oraşuluĭ nu departe de vechile întăriturĭ se află vechea Biserică a sf. Dimitrie ce a fost încă prefăcută în gĭamie. Ea are o formă lungăréţă de la apus spre rĕsĕrit; e fără turnurĭ şi fără bolte. Zidiul esterior despre méză ḑi şi rĕsĕrit e întărit cu dese proptele de zid în rînd, ĭar întréga clădire e dată cu var curat şi acoperită cu tablă négră. La capătul apusan a ziduluĭ despre méză ḑi se află intrarea, ĭar alăturea cu ea minaretul, adică turnul ţuguet, în care se sue Hogiĭ spre a striga pe Musulmanĭ la rugăcĭune. Interiorul Bisericeĭ samănă cu al sf. Sofiĭ din Constantinopole numaĭ n'are bolte. Câte-va şire de colóne, dintre care patru ce despart altarul de biserică sunt de porfir, ĭar cele-l-alte de marmură, tóte cu săpăturĭ fórte fine şi crucĭ la capetele de sus, împarţesc aseminea Biserica în maĭ multe Hale. Intre Hala din mijloc şi cea despre méză-nópte cum intri din portic în Biserică se află pe zid o inscripţie grecéscă dupĕ care Biserica este rîdicată la anul 980. Ceva maĭ nainte lângă zidul despre méză-nópte se află o peşteră luminată de maĭ multe candele ce atârnă de-asupra uneĭ petre, pe care sunt săpate felurite florĭ şi crucĭ. Aicĭ este mormêntul Isvoritoruluĭ de mir Dimitrie, pe care'l cercetéză numeroşĭ închinătorĭ, pentru vindecările ce revarsă asupra tuturor celor ce năzuesc cu credinţă la ajutorul seŭ, depunênd în

[1]). Hurmuzaki. Fragmente zür Geschichte der Rumänen I. Band. Bucureştı 1878. S. 14. 64 u. 75. etc.

schimb acolo până astă-ḑĭ obolul lor, untdelemn și luminĭ. Lângă locul ușeĭ despre méza-nópte a altaruluĭ se află o fântână din care închinătoriĭ gustă aghiasmă. Pe partea de sus a zidurilor se vĕd încă resturĭ din zugrăveala în mosaic a Bisericeĭ, ĭăr pe parchetul eĭ se află maĭ multe petre mormêntale îmfrumusețate cu crucĭ săpate, ce sunt aprópe róse de vechime.

De aci ne-am dus în partea maĭ despre rĕsĕrit a orașuluĭ la altă gĭamie ce a fost o dinióră Biserică a Sfântuluĭ Gheorghie. Forma aceștia este rotundă; în lăuntru de-aseminea se maĭ păstréză cu deosebire pe bolte maĭ multe icóne frumóse în mosaic, ĭar pe la intrările lăturașe diferite icóne simbolice: porumbĭ, paunĭ, peștĭ, vițe etc. Se află și chipurĭ de sfințĭ, dar în stil apusan, căcĭ biserica a fost zidită de Genovezi pe la sfârșitul veac. XI-a. Acéstă geamie era atuncĭ în reparație.

Maĭ spre méză-nópte rĕsĕrit am vĕḑut pórta veche a orașuluĭ, adică numaĭ stâlpiĭ eĭ lațĭ și groșĭ ce se 'mpreuna de-asupra formênd un arc; ea este de pétră, clădită se ḑice sub Marele Constantin și are în săpăturĭ felurite scene rĕsboĭnice din timpul Romanilor, de asemeinea maĭ multe animale, vulturĭ și taurĭ; dar aceste chipurĭ sunt în mare parte deteriorate, și vr'o inscripție relativă nu se vede nicăirĭ. Probabil că în vechime orașul se'ntindea numaĭ păn' aicĭ, pe când astă-ḑĭ clădirele s'aŭ întins și din afară de pórtă mult înainte.

Dupĕ améza ne-a visitat locțiitorul de Consul al Româneĭ la Salonic Dl. Constantinescu, apoĭ întâiul Dragoman Dl. Andria și am încheiat acésta ḑi cu pregătirĭ de călĕtorie pe a doua-ḑi spre Țara nóstra, pe care o doriam.

In 23 August, ora 5 diminéța, plecarăm din gara Salonic spre granița sêrbéscă. Eșind din oraș am trecut întâĭ câmpiea întinsă ce'l încunjură despre méză nópte și e cultivată cea maĭ mare parte: numaĭ porumbul maĭ rĕmasese ne strîns. Pe drumul mare ce'ĭ alaturea cu linia ferată am vĕḑut o caravana de camile numaĭ cu câte un gheb, îndreptându-se spre oraș încărcate cu felurite lucrurĭ de transport. Ele merg în șir fiind legate una dupĕ al a; cea dinainte e dusă de capastru de catra mânator, ĭar cea din urmă are legat la gât un clopot, acăruĭ sunet încredințaze pe mânator despre mersul regulat a caravaneĭ. Dupĕ câte-va ore,

linia ferată, ce nu'i de mult deschisă, apuca spre méza-nópte apus pe albia rîuluĭ Vardari, străbătând o cale din cele maĭ încântătóre atât prin rodnicia cât și prin sălbătăcia eĭ, pintre stâncĭ, prin tunelurĭ, pe lânga rîpĭ adîncĭ, și înaintând spre Balcanĭ de unde isvoreşte rîul Vardari. De la Salonic și până la Uscub, oraş care se afla pe un întins și roditor platou în crierii Balcanilor centralĭ, o cale de opt ore, de și sunt maĭ multe stațiĭ n'au însе bufet, aşa că ceĭ ce simt trebuință de hrana, dacă nu se aprovisionéză din Salonic rabdă mult și bine pana la Uscub și chiar acolo, dacă nu spun conductorului maĭ dinainte, ca să telegrafieze pentru câte-anume persóne sa se gătésca masă. Pe la 5 ore am ajuns la granița despre Serbia, când colo însă trenul sêrbesc plecase cu o ora maĭ înainte, aşa că am trebuit să păzim și noĭ granița pană a doua-ḑi la 4 óre după améḑa. Ne mângaiam însă ca în categoria nóstră se aflaŭ maĭ mulțĭ pasagerĭ, între care și câțĭ-va comercianțĭ macedonenĭ; eĭ ne întrețiinură maĭ tot acest timp, istorisindu-ne despre starea Românilor macedonenĭ și silințele ce'șĭ daŭ pentru apararea limbeĭ și naționalităţeĭ lor în şcóla și în serviciul religios. Aceste povestirĭ ne pironira luarea aminte aşa, ca maĭ nu simţirăm când trecura cele 23 ore de popréla, într'un loc, unde nu prea gasești bun adăpost nicĭ nutriment. In Svetce, vama turcésca cât și în Ristovațĭ, vama sêrbésca ni se revisuiră bagajele.

Joĭ 24 August am plecat în fine la 4 ore dupa amézā din Ristovatz pogorînd Balcaniĭ spre Belgrad ĭar dupe o jumĕtate oră ajunseram la stația *Vrana*, lânga târgul cu același nume. Acolo era adunata înaintea găreĭ multa lume, și maĭ ales preoțĭ în mare numer. Imbracamintea lor, de și cea obicinuita preoțasca dar era maĭ strâmtă de cât a preoților grecĭ, taĭata maĭ pe corp; uniĭ din eĭ anume ceĭ maĭ tinerĭ purtau pĕrul retezat. ĭar alțiĭ în loc de potcap negru sau cullion roș erau cu nisce fesurĭ negre și țuguete, sub care aveau supus pĕrul. Intre aceste, dându-se al doilea semnal de plecare, vĕḑurăm eșind din salonul stațieĭ un sobor de preoțĭ; în fruntea lor era unul cu statura de mijloc. delicat la trup, cu pĕrul bine caruntit, cu potcap de catifea legat însa cam pe mijloc cu o cordea de matase de un albastru închis; un engolpiu mare și împodobit cu multe petre scumpe atârna pe peptul sĕu, peste o rasa négră și strălucitóre prin curațenie și frumusețe. El înaintă

cu pas sigur însă lin prin mulţimea, care postată drept uşă de-o parte şi de alta, se sirguia a saruta mânele prelatuluĭ care o bine-cuvênta. Dupĕ dênsul urma altul maĭ tînĕr, însă nalt şi corpolent, atêrnându-ĭ pe piept Engolpiŭ şi cruce şi de aseminea înfaşat la tîmple peste potcap cu o cordea de matase. Când prelatul cel întaiu trecu de pe peron spre un vagon de clasa I tóta adunarer 'şi descoperi capetele, chiar preoţiĭ cu fesurĭ şi le ridicară spre a'ĭ ura călatorie bună. Impreună cu el se urcă în vagon şi cel-l-alt prelat maĭ tênĕr ; ĭar clericiĭ care'ĭ însoţeaŭ se aşezară în alte vagóne. După insigniile ce purtaŭ şi dupĕ onorurile ce li se faceau, am conchis ca aceştĭ prelaţĭ trebue să fie din Ierarhia bisericei sêrbe; un domn, care se urca tot atuncĭ în vagonul nostru ne informă că prelatul cel betrân este I. P. S. Mihail Mitropolitul Serbieĭ, ĭar cel maĭ tînĕr este P. S. Ieronim Episcopul de Niş. Eĭ făcuse împreuna o escursiune până la Vrana, după ce Duminică în 20 August deschisese adunarea generala a cleruluĭ din tóta Serbia în oraşul Niş, unde se stabilira preliminariile pentru înfiinţarea uneĭ societaţĭ preoţeştĭ Serbe cu scopurĭ instructive, morale şi pastorale, cum e şi societatea preoţésca „*Amvonul Român*", înfiinţata în Bucureştĭ anul acesta [1]). Trenul se puse în mişcare şi începu sĕ po-

[1]). Dau aicĭ dupĕ „Церковныя Вѣдомости" din 10/22 Martie 1890, pe care P. S. Episcop al Romanuluĭ Melchisedec a bine-voit a mi-o comunica, ĭar Dl. G. P. Samureanu a o traduce, un estract din cuvêntarea de deschidere a aceleĭ Adunarĭ rostita de Mitropolitul Mihail în presenţa a 227 Preoţĭ din tóte parţile Serbieĭ, de óre ce ea cuprinde maĭ multe trasurĭ interesante şi pentru noĭ preoţiĭ Românĭ: „Fraţilor preoţĭ!.... Ne întarim cu speranţa în ḍile maĭ bune, veḍêndu-ve cu buna disposiţiune şi cu entusiasm catre înalta vóstra chemare. Ne bucurăm ca inimele vóstre sunt încalḍite de dragoste catre perfecţionare în bine. Pentru noĭ e fórte important, ca sfânta dragoste catre religiunea şi biserica ortodoxă v'a îndemnat sa veniţĭ aicĭ, ca prin sfatuire fraţésca, sa puneţĭ temelie societaţeĭ preoţeştĭ şi sa gasiţĭ modul şi mijlocul de a împedica prin munca şi sforţările comune lucrurile ce slabesc credinţa, ce lipsesc preoţimea de taria eĭ, ce compromit sânta nóstra Biserică ortodoxa... Religiositatea scade în popor, cacĭ tinerimea nu studiaze credinţa şi legea luĭ Dumneḍeu... Uniĭ din preoţĭ şi-au uitat chemarea şi datoria lor şi s'au aruncat în lupta înverşunata de partizĭ, îndreptându-şĭ tóta activitatea lor acolo, în loc sa potolésca lupta şi patimile aprinse. Aceĭ preoţĭ, în loc să aducă împăcăciune şi dragoste, sunt conducetoriĭ

góre o vale mare, ţinênd albia rîuşoruluĭ Morava, ce isvoreşte nu departe din Balcanĭ şi se 'ndreptă către Dunărea prin întinsul platou, format din ramurele de mézanópte ale Balcanilor, fórte roditor ales în tutun. Pe la 8 óre sara Mitropolitul Serbieĭ şi Episcopul de Niş se opriră la staţia Lescovitz unde fu primit cu aceléşĭ onorurĭ, de locuitoriĭ adunaţĭ ïar în mare numer: bĕtranĭ, tineri şi copiĭ, de care era ticsită Gara. Noĭ, veselĭ că am avut ocasiune aşa de favorabila de a vedea pe Arhipastorul Serbieĭ, porniram curînd înainte şi pe la 9 óre ajunseram la Niş, oraşul natal a Mareluĭ Constantin. Aicĭ poposirăm puţin aşteptând trenul care venea de la Sofia; decĭ peste jumĕtate óră plecarăm spre Belgrad, Capitala regatuluĭ Sêrbieĭ.

---

luptei de partid şi acésta este fórte vàtamator, caci poporaniĭ de alta partida despreţuesc pe atari preoţi. Preoţii sunt învetatorii poporului, dênşii au eşit din popor, traesc în comuniunea cea maĭ apropiata cu poporul, au tóte mijlócele şi chipurile de a şti şi virtuţele poporului, şi bólele lui sufleteşti şi de aceia prin credinţa, dragostea, rugaciunele şi povaţiurile din evangelia lui Christos, sunt datorĭ sa susţină şi sa întărésca virtuţele, iar bólele sa-le vindece prin mijlócele date lor de Dumnedeu. Mai nainte de tóte trebue de atras luarea aminte asupra vóstra înşi-ve, sa ve întrebaţi fara patime şi sa apreciaţi cum înşi-ve sunteţi în activitatea vóstra, în faptele vóstre? Este necesar înainte de tóte ca voi înşi-vĕ sa vindecaţi ranele vóstre sufleteşti, spre a crede cu tarie în sfinţenia chemărei vóstre, ca nimenĭ sa nu póta apleca la voi cunoscutele cuvinte evangelice: „Doftore vindeca-te pre tine însuţĭ"., ca nimeni sa nu póta dice aratând la voi: „éta naimiţiĭ, care se îngrijesc maĭ mult pentru sine de cat pentru ómenii încredinţaţi conducerei lor"!.. Dorim din tot sufletul ca preoţimea sa fie astfel, dupe cum ĭ-a indicât să fie ea Domnul nostru Iisus Christos şi sfânta luĭ Biserica, şi atunci preoţimea 'şi va rîdica posiţiunea sa, 'şĭ va întari considerabil încrederea 'şi va spori influenţa sa în popor şi în stat... Starea materiala a clerului cere multe îndreptari şi aduce multe griji şi nouĕ arhipăstorilor. Dar, ca să putem îndrepta şi înbunataţi starea acésta, se aştepta ca *şi preoţimea însaşĭ prin munca sa păstorală* sa dispuna la acésta şi pe guvern şi pe turma. Voi ştiţĭ bine posiţiunea materiala a poporului; voi tot-déuna aţi împarţit cu el bucuriele şi nenorocirele luĭ, şi voi însuşĭ suferiţĭ saracia pe care o sufere şi poporul; dar noi ştim ca poporul n'a perdut simţul dreptaţeĭ şi nici odata nu va lasa pe pastorul cel bun sa sufere lipsa. Ve rugam să deliberaţi asupra masurelor prin care s'ar putea rîdica moralminte clerul... Noĭ Arhipastoriĭ, ne vom bucura audind despre discuţiile şi hotărirele vóstre relative la măsurele ce ar servi spre întarirea credinţei, spre pastrarea ordineĭ, spre onórea şi lauda clerului ortodox.." s. m. d.

In revĕrsatul ḑilei de 25 August ajunserăm în Belgrad; îndată ne informarăm despre ora plecăreĭ vaporului pentru Turnu Severin, apoĭ ne am instalat în un otel, unde ne odihniram aprópe tótă ḑiua. Pe la prînz am eşit în oraş; el are o posiţie frumósă; e aşeḑat pe o colină ce se rîdica din malul drept al Dunarei, unde se vĕd ancorate maĭ multe vapóre. Stradele sunt largĭ şi bine aliniete, cele maĭ multe cladirĭ sunt nouĕ şi daŭ oraşuluĭ o înfaţişare cu precumpănire europénă-modernă; am vĕḑut apoi maĭ multe bisericĭ, dintre care cea maĭ frumósa şi maĭ maréţă e Biserica Catedrală, al căreĭ turn înalt e acoperit cu table aurite; în curtea eĭ sunt încaperĭ confortabile pentru personalul mitropolitan şi Seminariu aşa ca eleviĭ seminariştĭ zilnic au prilej a vedea pe Arhipastorul lor şi se afla sub cea maĭ apropieată a luĭ privighere. Palatul mitropolituluĭ cu cancelaria se afla în dreptul catedralei peste strada ce tae oraşul spre méză-ḑi. Palatul regal, ce se află în partea despre méza-ḑi apus a oraşului e nu de mult zidit; osebit de steag are pe acoperemênt o pereche de boldurĭ lungi cu coróne regale mari şi aurite. Ceva maĭ nainte se afla Teatrul, o cladire nu tocmaĭ spaţióse, în faţa caruia e o piaţa mare, pe care e rîdicata imposantă statua călaréţa a luĭ Miloş, liberatorul Serbieĭ de jugul Turcieĭ şi întemeiatorul dinastieĭ domnitóre. Pe la ferestrele şi uşele celor maĭ multe magaziĭ vĕḑurăm espuse portretele Regeluĭ Milan, a RegineĭNatalia şi a actualuluĭ Rege, Alexandru. Pe laturea apusana a oraşuluĭ se află o gradină publică, apoĭ gara şi un pod lung al căeĭ ferate. Drept în faţa oraşului, de-a stânga Dunarei se afla maĭ multe fabricĭ cu case împrejur avênd aspectul unuĭ têrguşor. Inse, póte ca unde era ḑi de lucru, nu se vedea maĭ nicĭ o mişcare pe strade, pare ca Belgradul era adormit. Articulele de hrana sunt de o eftinătate surprinzetóre, cum am observat la otelul nostru.

Tot în acea ḑi, pe la 11 óre nóptea, pe o plóe torenţială plecarăm cu un vapor austriac spre Turnul Severin, unde ajunserăm a doua-ḑi Sâmbătă 26 August pe la 4 óre, dupĕ ce de diminéţă şi până atuncĭ nu ne maĭ saturasem de vederile minunate ce ofera Dunărea, maĭ ales pe la porţile de fer. Am întimpinat óre-care dificultaţĭ la vamă cu iconiţele ce aduceam de la sf. Munte. Pe la 5 ore plecaram şi din Turnul Severin; îndată lăsaram în drépta nóstră remăşiţele din podul luĭ Train, şi fiind-ca

trenul nostru pe la 8 sara se opri la Craiova, de abea la 4 ore în diminéța dileĭ de 27 August am plecat spre Bucureștı, de asta-dată cu trenul accelerat, cu care veneaŭ și maĭ mulțı visitatorĭ aı esposițieĭ universale de la Paris. Uniĭ altora ne comunicarăm impresiile de călĕtorie și maĭ nicĭ n'am prins de veste când am sosit în Bucureștı.

Lectorul bine-voitor îmĭ va da dreptate cred, a termina acéstă discriere, cu aceleașĭ cuvinte, cu care am început'o și anume, că în *astfel* de calĕtoriĭ cu adevĕrat multe sunt de vĕdut și multe de învețat.

Iconomul Dr. Alex. Mironescu.

MEMORIU

De starea bisericelor și a parohiilor orthodoxe din Judeţul Bacău.

(Urmare, vedĭ anul al XIV-lea, No. 2, pag. 100).

Apucând pe valea Racataelor, pe malul Siretuluĭ se găsește:

Com. Răcătău, compusă din 3 sate cu 3 bisericĭ, și anume:

1). *Răcătăul de jos*, cu o populaţie de 40 contribuabilĭ orthodoxi. Biserica parohieĭ este de zid, în bună stare, dar neglijata, facută la anul 1850 de Costache Lupașcu, proprietarul moșieĭ, după cum dovedește acéstă inscripţie de pe pěretele dinafara bisericeĭ: „Acéstă sânta Biserica cu „hramul Sânţilor Imperaţĭ Constantin și Elena s'au facut de „robul luĭ Dumnedeu Costache Lupașcu și soţia sa Vochiţa, „în dilele Prea Inalţatuluĭ Domnitor Grigorie Ghica Voe„vod, în anul 1850 Iuniu 5, și s'aŭ sěpat acéstă pétră de „Dimitrie Zdrobiș Serdariŭ".

Serdariul Dimitrie Zdrobiș era un sěpatoriu iscusit, chiar eŭ am věđut la diferite persóne din Bacău, objecte sepate de dênsul cu multă fineţă, precum: bastóne, manere de cuţite, etc.

Atât Costache Lupașcu cât și soţia sa Vochiţa, ambiĭ acum decedaţĭ, eraŭ niște persóne cu mult simţ creștinesc; bine-facerile și ajutórele ce îĭ dadeaŭ celor sermanĭ se povestesc și astă-dĭ de ceĭ ce'ĭ-aŭ cunoscut. Casa lor era cu adevěrat casa luĭ Avraam; nu eșia nimenĭ de acolo fără ajutor material saŭ moral; ba încă în aniĭ din urma věduva Vochiţa Lupașc primia în casa sa persóne bolnave, pe care ea singură le căuta și îngrija până la însănetoșare.

Iată fructele religiosităţeĭ acestor fericite persóne!. De aceea la mórtea lor eĭ aŭ lasat un adevĕrat doliŭ în inimile celor ce ı-aŭ cunoscut.

2). *Racotau-Mazili*, cu o populaţie de 76 contribuabilĭ. Biserica este de lemn, în stare próstă, făcută de vr'o 45 anı în urma, fără veleat, şi

3). *Recea*. cu o populaţie de 100 contribuabilı. Parte din acest sat este pe teritoriul comuneĭ Geosenĭ, biserica însă e pe teritoriul comuneĭ Racotaŭ. Ea este de lemn tencuită, făcuta în anul 1862 de Preotul Gheorghiu Savin (fara curs), care este preot liturghisitor la Recea.

Preotul celor 2 bisericĭ de la început este I. Scarlat (Seminarist gradul I).

Mergênd de la Racotăŭ înainte la departare ca de 6 chilometri, se gaseşte *satul Horgeştĭ*, care face parte din:

Comuna Geosenĭ. In gradina caselor proprietăţeĭ era o biserică de lemn veche şi prósta. Proprietara moşieĭ Dómna Profira Strat, persónă înzestrata cu cele maı frumóse sentimente creştineştı, de vr'o patru anĭ s'a apucat să clădéscă douĕ bisericĭ în acest sat, una în gradina caselor sale, de zidiu şi a doua de lemn la cimitirul satuluĭ. In vara anuluĭ contenit ambele bisericı fiind gata în totul, s'aŭ şi sânţit de mine în ḑilele de 1 şi 2 Iulie 1889, prin charul şi conlucrarea sântuluı şi de viaţa începatoriuluĭ Duch. Biserica din parcul caselor este prea frumósa şi ar face onóre chiar unuĭ oraş de frunte; objectele bisericeĭ sunt tóte făcute cu multa darnicie. Am avut atuncĭ onórea de a mulţemi Dómneĭ Profira Strat pentru fapta sa eminaminte creştinéscă; 'ĭ mulţemesc şi acum şi rog pe Dumneḑeŭ ca să se găsască multe persóne de acest feliŭ.

Populaţia satuluı se urca la 129 contribuabilĭ orthodoxĭ, fiind cautaţĭ cu cele ale religiuneĭ de preutul din Racotaŭ.

In dreptul acestuĭ sat, spre apus, chiar pe malul Siretuluĭ este *Satul Geosenĭ*, reşedinţa comuneı. cu o populaţie orthodoxă de 56 contrıbuabilĭ. Biserica de aicĭ e de zid, frumósa, făcută la anul 1811. dupĕ cum arată veleatul scris la arcul ce desparte biserica. Fundatorıul eı se crede a fi Costache Sturdza Scheianul, carele era proprietarul moşieĭ pe acea vreme. Icóna Maĭceĭ Domnuluĭ îmbrăcata cu argint şi aşezata în faţa Altariuluĭ are acéstă inscripţie: „A-„césta icóna am îmbracat'o cu argint eu Spatareasa Sol-„tana a Dumisale Spatariuluĭ Sandu Sturdza, din satul

„Geosenĭ, spre pomenirea nóstră şi a tot neamul meŭ.
„1818, Aug. 10“.

Pe la anul 1850 noul proprietar Dimitrie Strat, acum decedat, a rĕparat biserica şi a facut din noŭ catapetésma.

Preot al parohiei este Gh. Popovicĭ (Sem. gr. I).

Aprópe de Horgeştĭ, ca la 3 chilom., partea nordică este:

Comuna Mileştĭ, compusa din 124 contribuabilĭ orthodoxĭ. Biserica este de zidiŭ, în stare bună, facuta la 1843, dupĕ cum arata veleatul scris pe scara ce duce la clopote. Ctitorul principal la facerea acesteĭ bisericĭ a fost reposatul Theodor Spoiala, rezeş fruntaş în comună, carele a lasat prin testament 32 falcĭ pădure, emaş şi loc de arătură spre a se arenda în folosul bisericeĭ. Din arenda anuala Epitropia incasază vr'o 600 leĭ, din care se întreţine biserica şi clerul.

Portretul Ctitorilor este în marime naturala, lucrat pe muşama şi atărnat pe pĕrete înlauntru: eĭ se represintă ţinênd biserica pe mânĭ.

Preot cantător este Constantin Grópa (fară curs).

Cam spre nord-est de la Mileştĭ, cu departare de 3 chilometri este:

Comuna Parincea. In têrguşorul Parincea este o biserică de zidiŭ, maréţă, facută în anul 1869, de proprietarul moşiei pe acea vreme Banul Anastase Ioan. De-asupra uşeĭ afara, pe o pétra de marmură se cetesc aceste cuvinte aurite: „Templul acest Sf-lor Impĕraţi Constantin şi Elena, „aŭ rîdicat şi dedicat proprietariul moşieĭ Parincea Anas„tasie Ioan 1869“. Biserica este înzestrata cu tóte objectele sânţite în cea maĭ perfecta stare şi bine conservate, mulţemita zelului şi piosităţeĭ fundatoriuluĭ eĭ, carele în anul espirat 1888 a încetat din viaţa în oraşul Bacau într'o complectă sărăcie. Dacă însă Banul Anastase Ioan a murit sărac aşa feliŭ, că trupul i-a fost dus la cimitir într'o căruţa cu duoĭ boĭ şi a fost îngropat cu talgerul, numele sĕŭ va fi pomenit cu veneraţiune de ceĭ ce au fost ajutoraţĭ de dênsul pe când era cuprins. La biserica din Parincea el va fi pomenit în tot-déuna. Eternă să-ĭ fie memoria!

Asta-ḑi moşia Parincea este proprietatea D-luĭ Deputat Caton Lecca, fiul reposatuluĭ Ministru de Finanţe Gh. Lecca.

Parohieni orthodoxĭ în têrguşorul Parincea sunt 165, iar ca pastor spiritual aŭ pe Constantin Vlădeanu (Sem. gr. I).

Intre Parincea şi Mileştĭ este o biserică de lemn, în câmp;

acésta e biserica numită a *Zlatarilor* şi e cea maĭ vechie de pe valea Răcatăuluĭ. De-asupra uşeĭ se maĭ pot încă descifra aceste cuvinte sapate în lemn: „Sa se ştie de când am facut acésta biserica. Leat 7210", adecă anul de la Christos 1702. Pe uşă încă se vĕd scrise câte-va cuvinte; observând de aprépe am vĕḑut că un Dascal din vechime, anume Ioan, se róga luĭ Dumneḑeŭ a-l pomenì întru împĕrăţia sa. „Pomeneşte Dómne pe Dascalul Ioan". fara veleat.

La acéstă biserică serveşte preotul din comuna Lecca.

Pe teritoriul comuneĭ Parincea maĭ este încă o biserică în pădurea despre rĕsărit, pronumită *Schit*, carea până pe la anul 1860 făcea parte din comuna Naneştĭ. Din împrejurărĭ îndependente de voinţa mea nu am putut vedea până acum acéstă biserică. Pentru a cunóşte istoricul eĭ am scris Preotuluĭ I. Dăscălescu din Naneştĭ ca să-mĭ dea relaţiĭ. Din notiţele ce'mĭ a trimis se vede, că acéstă biserică este de lemn, în stare próstă, şi părăsită de orĭ-ce îngrijire. Pe clopot este trecut anul 1814. Pe o Liturghie veche se găseşte acéstă însemnare de un anume Serafim Ieromonah, Naceolnic Schituluĭ Paltinósa: „Acéstă carte este a Schituluĭ Paltinósa, de pe hotarul „Naneştiĭ, ţinutul Tecuciuluĭ, ocolul Polocinuluĭ şi cine „o va fura să fie, etc. (urméză blestemurile obicĭnuite şi iscălitura persóneĭ de maĭ sus), fără veleat. Pe filele Octoihuluĭ se gaseşte acéstă notiţă: „De către Preasfinţitul „Episcop Romanuluĭ Kiriu Kir Gherasim s'aŭ afierosit a„céstă carte Schituluĭ Naneştĭ din judeţul Tecuciŭ, la a„nul 1825, August 25".

Tradiţiunea spune că aicĭ a fost Schit de călugărĭ, înfiinţat de un călugăr Rus; acésta a durat un timp órecare, ĭar maĭ în urmă o sorá a aceluĭ călugăr a transformat Schitul în Schit de monahiĭ, care ar fi fost desfiinţat pe la 1840.

Sânta Liturghie se oficiază aicĭ de Preotul din Naneştĭ.

De la Parincea mergênd spre nord-vest, departe ca la 6 chilometri, intri în:

Comuna Lecca, compusă din maĭ multe sate, din care numaĭ douĕ cu bisericĭ.

Ungurenĭ, sat care are 120 contribuabilĭ orthodoxĭ. Biserica de parohie este în grădina caselor D-luĭ deputat Ión Lecca, proprietarul actual al moşieĭ; ea este de lemn

veche, în stare próstă, făcută de strĕbuniĭ familieĭ Lecca; nu are nicĭ un veleat, cred însă că nu póte fi maĭ veche de 70 anĭ.

Apucând de la Ungurenĭ spre apus, la departare de patru chilometri este *satul Bibireştĭ*, care are 105 contribuabilĭ orthodoxĭ. Biserica parohieĭ e de lemn veche; veleatul l'a avut afară la uşă, dar cu facerea clopotniţeĭ s'a astupat. Pe clopot am putut ceti aceste cuvinte rĕŭ scrise: „Acest clopot l'a făcut Preotul Gavril la biserica . . . . „1839". Cred că pe la acéstă dată este făcută şi biserica.

Preotul întregeĭ comunĭ este Ión Tiron (Sem. gr. I).

De la Bibireştı mergênd spre nord, cale de opt chilometri, intri în:

Comuna Boteştĭ, compusă din 3 sate cu 3 bisericĭ, anume:

1). *Boteştiĭ* saŭ *Dealu-mare* cu 120 orthodoxĭ. Biserica parohieĭ este de zid, în stare próstă, făcută la 1835 de Gheorghie Lecca şi soţia sa Maria, născută Negură, după cum arată inscripţia ce s'a pus pe mormênturile reposaţilor, de Generalul D. Lecca, decedat şi el în aniĭ din urmă.

2). *Viforaniĭ*, cu o populaţie de 80 contribuabilĭ. Biserica de aicĭ este de zid, în stare buna, făcută la anul 1860, de fraţiĭ Costache şi Ioan Capşa, proprietarı în acest sat, fără veleat; şi

3). *Viforeniĭ rezeşĭ*, cu 38 contribuabilı a căror biserică este de lemn tencuită, fară veleat; se cred a fi de vr'o 60 anĭ.

Preotul comuneĭ se numeşte Ioan Cămărăscu (Sem. gr. I).

Lângă reşedinţa comuneĭ Geosenĭ este *satul Chetriş*, din *Comuna Tamaşĭ*, cu o populaţie de 11 contribuabilı orthodoşĭ. Biserica acestuı sat este de zid, în bună stare, întreţinută din fondurile judeţuluĭ. E făcută cam pe la anul 1833 de proprietarul moşieı pe acea vreme, Pavĕl Christea, carele la mórtea sa a donat moşia judeţuluĭ, cu îndatorire de a întreţinea spitalul din Bacăŭ şi biserica din Chetriş. Pe icóna Maıceĭ Domnuluĭ este însemnat numele zugravuluı şi anul 1833.

Reposatul Colonel Peritz, proprietarul moşieĭ Tamaşĭ, a lăsat prin testament o porţiune de moşie în folosul şcóleĭ şi a bisericeĭ, ce urméza a se reedifica în satul Tamaşĭ, unde populaţia orthodoxă atingênd cifra de 80 contribuabilĭ are neaparata trebuinţă de o biserică maĭ cu apropiere de dênşiĭ.

Preotul comuneĭ Tamașĭ este C. Rezolea (Sem. gr. I).

Venind de la Tamașĭ spre Bacăŭ, pe malul drept al Siretuluĭ este *satul Fundul*, care face parte din:

Comuna Ruși. Populația acestuĭ sat este de vr'o 60 contribuabilĭ. Biserica pe parohie este de zid, în stare bună, făcută și sânțită în anul 1887 în locul alteĭ bisericĭ de nuele.

Spre nord de aicĭ este *Satul Rușĭ*, reședința comuneĭ, cu o populație orthodoxă de 85 contribuabilĭ. Biserica e de bârne, în stare próstă, făcută de Catinca Brăescu, propietara moșieĭ, pe la 1860, acum decedată.

Acéstă biserică este deja închisă, după cererea autorităţeĭ comunale, ĭar poporĕniĭ precum și proprietariĭ moșieĭ aŭ intențiunea a face o alta de zid.

Preotul acestor 2 sate se numește C. Stefano (Sem. gr. I).

Tot în comuna Rușĭ, maĭ sunt douĕ sate cu douĕ bisericĭ, ambele în partea dréptă a Bistrițeĭ, și anume:

1). *Balțata*, situată între Dealu-Noŭ și Valea-Sacă, cu o populație de 17 contribuabilĭ orthodoxĭ. Biserica e de zid, în stare bună, făcută la anul 1830, dupĕ cum arată veleatul scris pe cupolă, afară. In pomelnicul ctitorilor se citește: „Acéstă sântă biserică s'aŭ făcut cu cheltuéla ro„bilor luĭ Dumnedeŭ Marin Schimonah și a luĭ Bucur „Știneriu șĭ soția sa Acsinia, leat 1830, Sept. 8". și

2). *Izvórele*, cu o populație orthodoxă de 23 contribuabilĭ. Biserica din acest sat este de zid, în bună stare, și curat întreținută de proprietara moșieĭ D-na Ecaterina Potamianò. Nu are nicĭ un veleat, însă dupĕ spunerea D-neĭ Potamianò. este făcută pe la 1845 de părintele sĕŭ, Pavĕl Christea decedat.

Poporul din Balțata se caută de Preotul comuneĭ Dealu-Noŭ, ĭar acel din Izvóre de preoțiĭ bisericeĭ Precista din Bacăŭ, ca făcênd parte din acéstă parohie, dupĕ noua împărțire de parohiĭ făcută în țară și aprobată de Sf. Sinod.

Lângă satul Izvórele este o fabrică Română de hârtie, al căriea Director este vrednicul și neobositul Ingineriŭ mecanic Dl. Radu Porumbariŭ.

Venind din Rușĭ spre Bacăŭ, chiar pe malul stâng al Bistrițeĭ este:

Comuna Letea, la departare de un chilometru de orașul Bacăŭ. Biserica acesteĭ comunĭ este de zid, în stare bună și bine întreținută, făcută de locuitorĭ pe la 1869 prin stăruința decedatuluĭ preot Grigorie Vasiliŭ.

Populaţia întregeĭ comunĭ Letea se urcă la 330 contribuabilĭ orthodoxĭ, împrăştieţĭ prin maĭ multe sate, dintre care doue şi anume: Domniţa Maria şi Cremenea intră în parohia Precista din oraşul Bacăŭ.

Preot servitor la Letea este C. Borcea (Sem. ge. I).

Plasa Tazlăul de sus.

Plecând din Bacăŭ, spre nord-vest, la departare ca de 40 chilometri se găseşte Târgul Moineştĭ, din:

Comuna Moineştĭ, vestit prin minele de păcură ce se află pe acéstă moşie. Moşia Moineştĭ şi o altă moşie numită Solonţ, ambele renumite prin păcura ce se scóte incontinuŭ de pe ele, sunt actualminte propietatea unuĭ Evreŭ.

Târgul Moineştĭ este aşedat pe un mic platoŭ la pólele despre sud a unuĭ munte ce se înalţă cam oblic şi pe care cine-va vede una lângă alta gropĭ de păcură, unele funcţionând ĭar altele astupate. Cam în centrul târgului este biserica *Sf. Neculaĭ* de zid, în stare bună, fundată cam pe la 1800, dupe spunerea betrânilor; nu are nicĭ un veleat şi nicĭ pomelnicul ctitorilor nu spune nimică.

In partea de apus a târguluĭ este biserica *Sf. Gheorghie*, de zid, în stare bună. Acéstă biserică este clădită la anul 1856 în locul alteia de lemn, ce a ars, dupe cum am vedut din o notiţă scrisă la finea Evangelieĭ de Dascalul Gh. Cojan.

Populaţia Târguluĭ Moineştĭ în marea majoritate este compusă de Evreĭ, ĭar orthodoxĭ sunt numaĭ 242 contrib.

Preoţĭ sunt: Pavel Catana (fără curs) şi Gh. Antohi (Sem. gr. I).

In descrierea celor-l-alte comunĭ din plasă eŭ voiu lua ca punct de plecare Târgul Moineştĭ.

Decĭ de la Moineştĭ spre resărit, distanţă ca de 8 chilometri se găseşte:

Comuna Băhnăşenĭ, a căriea populaţie este aşedată de oparte şi de alta a pârăuluĭ Solonţ. Luând dar comuna de la capătul despre apus, găsim pe un tepşan (*numit Sarata*) lângă un părăuţ numit Sarata, biserica din satul *Borzeştiĭ luĭ Mariş*, fără veleat. Din pomelnicul ctitorilor, însă, se vede că ea este durata la 1850 de către Iereul Iordache şi Diaconul Ioan Ciocan. Biserica este de lemn, în stare bunişóră acum, reparată cu vr'o patru anĭ în urmă.

Mergênd pe apa Solonţ la vale, pe o colnice de pe malul drept se vede biserica din *satul Bahnăşenĭ* cu hramul Sânţiĭ Voevoḑĭ. Construcţiunea eĭ este de zid şi cu aspect măreţ înlăuntru. Asupra fundăriĭ n'am găsit nicĭ un veleat, însă după spunerea Preotuluĭ ar fi clădită la anul 1834 de Dimitrie Strat, proprietar moşieĭ pe acea vreme.

Parohul acestor două sate este D. Ciosu (Sem. gr. I), ĭar poporenĭ sub ascultarea sa are 124 contrib. orthod.

Tot la vale pe apa Solonţ, aprópe de vărsarea eĭ în Tazlăul mare, partea stângă este biserica din *satul Pârjolu*, de lemn, în stare mijlocie, durata la 1781, după cum arată veleatul scris pe catapetésmă şi pe păretele despre nord.

Cam în dreptul acesteĭ bisericĭ, partea stângă a Tazlăuluĭ, la o posiţie prea frumósă, se vede biserica din *satul Câmpenĭ*, localitate renumită pentru păcură. Biserica este de zid solid lucrată. Pe păretele de afară este inscripţiunea eĭ, însă cu ocasia reparaţieĭ s'a spoit cu var, aşa că maĭ nu se póte ceti. Am dat în grijă preutuluĭ ca să o cureţe şi să o dee cu o văpsea, spre a putea fi cetita. Printre cărţile bisericeştı am găsit un pomelnic tipărit în Mănăstirea Neamţ, la începutul căruia se aflǎ tipărită inscripţia bisericeĭ, identică cu acea de pe părete. Reproduc întocmaĭ acéstă inscripţie: „Cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ „Sânt s'aŭ rîdicat acest sânt lăcaş întru cinstea şi slava „şi lauda sânteĭ Schimbărĭ la faţa a Domnuluĭ şi Dum„neḑeuluı nostru Iisus Hristos şi a sânteĭ Invierĭ a sân„tuluı şi prietenuluĭ săŭ Lazăr; s'aŭ făcut începutul la „anul 1858, Maĭ în 15 ḑile, Joĭ după Duminica a 50-a „de ḑile, şi s'aŭ isprăvit în anul 1861, August în 27 ḑile, „prin ostenéla şi sirguinţa a smerituluĭ între preoţĭ Lazăr „Mocanu preot şi duhovnic şi a soţieĭ sale presvitera „Maria, care pe urmă s'aŭ făcut monahia Marta, şi a fiu„luĭ lor Stefan şi a soţieĭ sale Ilinca şi a fiıceı lor Eca„terina şi a soţuluĭ Gheorghie şi a tot neamul lor; vecĭ„nica pomenire, vecĭnica pomenire, vecınica pomenire.

„Dând ajutor la acest sânt lăcaş şi Epitropia sântuluı „Mormênt cu 500 galbenĭ austriacĭ, tot prin ostenéla şi „stăruinţa smerituluĭ preot Lazăr Mocanu şi a fiuluĭ lor „Stefan, precum şi a poporěnilor cari aŭ ajutat cu căra„rea materialuluı trebuitor; vecınica pomenire şi la toţĭ „miluitoriĭ şi făcĕtoriı de bine şi a tuturor fericiţilor cti-

„torĭ aĭ sânt lŏcaşuluĭ acestuia, vecĭnica pomenire, vecĭ-„nica pomenire, vecĭnica lor pomenire“.

Din cuprinderea acesteĭ inscripţiĭ se vede: 1) că moşia Câmpenĭ a fost a uneĭ Mănăstirĭ închinate Sf. Mormênt, şi 2) că partea cea maĭ însemnată de acţiune la fondarea bisericeĭ o a avut Preotul Lazăr, carele pentru perpetuarea numeluĭ sĕŭ a pus hramul bisericeĭ Invierea Dreptuluĭ Lazăr.

Parohul acestor douĕ bisericĭ este Ioan Hanganu (Sem. gr. I), ĭar poporĕnĭ la ambele sate sunt 133 contr. orthod.

De la Câmpenĭ în sus, ca la 1 chilometru tot pe acea parte a Tazlăuluĭ este:

Comuna Băseştĭ. Satul Băseştĭ, reşedinţa comuneĭ, este aşeḑat pe un platoŭ, locuitoriĭ sunt rezeşĭ vechĭ şi maĭ toţĭ gospodarĭ bunĭ pe la casele lor, însă rĕĭ gospodarĭ la casa luĭ Dumneḑeŭ! Biserica lor e de lemn, în cea maĭ miserabilă stare. De-asupra uşeĭ, afară, am putut ceti următórele cuvinte: „De eştĭ iubitor de Dumneḑeŭ şi de me-„gieşul tĕŭ intră bucurându-te pre acéstă uşă, ĭar de eştĭ „vrăjmaş şi pizmatareţ nu intra, ... ḑice Domnul „a tot ţiitorul“. Veleat nu are, cu tóte acestea cred că póte să aĭbă o vechime cam de 100 anĭ. Tot în comuna Băseştĭ, partea dréptă a Tazlăuluĭ este *satul Ludaşĭ*. In centrul satuluĭ este biserica de lemn, în stare bunişóră, durată la anul 1824, dupĕ cum probéză veleatul scris pe uşorul uşeĭ de afară.

Parohul comuneĭ este Gh. Barcan (Sem. gr. I), ĭar parohienĭ în întréga comună are 290 contribuabilĭ orthodoxĭ.

De la Ludaşĭ mergênd în sus pe apa Tazlăuluĭ, la distanţă ca de 3 chilometri, se deschide o mică vale pe apa Schituluĭ Frumósa; aicĭ este:

Comuna Schitul Frumósa. Cea întâĭ biserică cum intri în sat este biserica din *Reţenĭ*, de lemn, în stare bună, durata în anul 1863 de către poporĕnĭ. Veleatul acesta l'am găsit săpat într'o pĭatră de la temelie, partea despre méză-ḑi.

Spre apus de la Reţenĭ, între munţĭ, este biserica:

Schitul-Frumósa, întreţinută de stat. In anul 1883 cu ocasia celeĭ întâĭ visite ce am făcut aceste biserici, o am găsit într'o stare fórte próstă; Pridvorul eĭ era sprijinit în proptele. Ingrijitorul respectiv, venerabilul preut Ilie Ionescu, îmĭ spunea că a făcut dese rugăminţĭ la Minis-

nister şi nicĭ nu ĭa respuns măcar. După consiliile ce ĭam dat el a reparat pridvorul cu propriele sale mijlóce, cheltuind suma de 600 leĭ. Onóre şi laudă luĭ!

Biserica acésta este de zid. Un Protosinghel Grec, anume Gherasim este fundătorul eĭ. In anul 1820 o a zidit, ĭar la 1822, dupĕ terminarea eterieĭ, reîntorcêndu-se din Transilvania, unde pribegesc de frica Turcilor, o a sânţit. Nu se găseşte nicĭ un object de preţ în biserică, ci tóte sunt în stare próstă. Se vede că la seculariḑare călugăriĭ Grecĭ, odată cu fuga lor din ţară aŭ sustras şi odórele bisericeĭ. Biserica Schituluĭ Frumósa ce avea propietate moşia cu asemenea nume şi moşia Pârjolu din comuna Bahnaşenĭ, era închinată sântuluĭ Mormênt.

In ograda bisericeĭ a fost odinióră case bune, dar tóte saŭ ruinat; astă-ḑĭ maĭ sunt douĕ odăiţe unde şade îngrijitorul.

Statul plăteşte aicĭ doĭ preoţĭ; Ilie Ionescu Ingrijitor (fără curs) ĭar postul de preot II-le e vacant în present; doĭ cântăreţĭ şi un paraclisiarh. Salarele lor sunt acele de la bisericele de clasa III-a.

Poporul întregeĭ comunĭ atinge cifra de 200 contr. orth.

Mergênd de la Schitul Frumósa peste munţĭ, spre méḑăḑi, la departare ca de şése chilometri, daĭ în satul *Cucueţiĭ Solonţuluĭ*, din:

Comuna Solonţ. Biserica poporuluĭ este de lemn, în stare bunişóră, reparată în aniĭ din urmă. Asupra fundăreĭ eĭ nu este nicĭ un veleat şi nicĭ pomelnicul ctitorilor nu arată nimică, de cât nişte nume înşirate. Pe clopot se vede data de 1808, data la care cred că este făcută şi biserica, de vreme ce chiar aspectul nu o arată a fi maĭ veche ca de 80—90 anĭ.

Poporĕniĭ acestuĭ sat insuméḑă cifra de 114 contribuabilĭ orthodoxĭ cari aŭ ca păstor duhovnicesc pe preotul Theodor Dospinescu (Sem. gr. 1).

(Va urma).

Protoĭereŭ TH. ATANASIU.

RĔSPUNS PREOTULUĬ C. RĂDULESCU.

Prin scrisórea S-vóstre din 10 Aprilie, 'mĭ propuneţĭ cinci întrebarĭ, la carı aşteptaţı lămuririle mele. Iată acele întrebarĭ:

1) De unde se inspiră pruncul în pântecele mumeĭ sale?

2) Pentru ce se acopere faţa Preotuluı rĕposat cu un procovĕţu?

3) Un om suferind de epilepsie crede că daca s'ar boteza a doua óră, s'ar face sănetos. şi S-vóstră întrebaţĭ cum sa-l ajutaţĭ?

4) Daca se póte pune Sânt Mir în urechile unuĭ copil, căruıa 'ı curg urechile. Este permis acésta?

5) Care dintre carţile sânte este maĭ folositóre, Biblia saŭ Pidalionul?

Iată şi rĕspunsu-ile ce vĕ pot da, dupre puţina înţelegere şi slabele mele puterĭ:

I.

Sânta Scriptură, în Capitulul I vers 11, Cartea Facerea, represintă pre Dumneḑeu Creatorul esprimându-se ast-fel: *„Să producă pămêntul érbă verde purtând sĕminţă şi pomĭ roditorĭ. . . . a cărorı sĕminţă să fie într'înşiĭ“.*

Să ştie ast-fel care este în genere mijlocul de propagare; o semînţă este necesară pentru tóte creaturile; tot aseminea şi la om. Dovadă despre acésta este tot sânta Scriptură carea, maĭ pretutindene unde este vorba de generaţie şi posteritate, se esprimă cu terminul de *sĕminţă*: *Voiŭ îmmulţi sĕminţa ta; se va binecuvênta sĕminţa ta.* Eĭ bine, daca o sĕminţă vegetală pórtă în sine tóte condiţiunile pentru ca fiitórea plânta sa fie desăvêrşită, productivă şi ea la rêndul eĭ, cu atâta maĭ temeinic trebue sa constatăm acésta la om, creat de Dumneḑeŭ — pare că cu o deosebită îngrijire. *Să facem om dupre chipul şi asemĕnarea nóstră,* ḑice bunul Creator (Fac. 1, 26), *şi să facu omul fiinţă vie* (Fac. 2, 7). *Şi Dumneḑeŭ creă pre om duprĕ chipul seŭ, bărbat şi femee 'ĭ creă pre eĭ. Şi Dumneḑeŭ 'ĭ bine-cuvêntă şi le ḑise: Creşteţĭ şi vĕ îmmulţiţĭ şi stĕpâniţĭ pămîntul* (Facerea 1; 27, 28). Iaca dar legea propagareĭ neamuluĭ ominesc. Aşa dar numaĭ prin concepţiune, şi prin nimica alta, se forméză omul deplin, adecă şi corpul şi sufletul

luı; cacĭ sèmînţa ominésca, creata din capul loculuĭ cu tóte condiţiunile trebuitóre, conţine în sine în miniatura pe omul deplin. Respunḑênd acum direct la întrebare voiu ḑice: *Copilul se inspiră de puterea creatóre* (devenita lege nestremutata)—*în momentul concepţiuneĭ*. Credinţa unora în procrearea sufletelor, nu mi se pare raţionala; puterea creatóre s'a pronunţat odata pentru tot-déuna în creaţiunea primeĭ perechı; a stabilit odata pentru tot déuna procedura dupre carea se propagă omul şi tóte fiinţile. Şi cu acésta nu se jigneşte întru nimica însuşirea luĭ Dumneḑeu de creatoriu, şi omul tot creatură este şi ca corp şi ca spirit. O creatură însa nu imediata, ca Adam şi Eva, ci me liata în puterea legeı generale de progenitura.

II.

In privinţa acoperişuluı ce se pune pe faţa preutuluı reposat, me voiu referi tot la Sânta Scriptură. Preutul în tot timpul vieţeı sale este un mijlocitoriu între Dumneḑeu şi ómenı, este lumina lumeı, este gura luĭ Dumneḑeu. Catra el trebue sa se arate cel maı mare respect. Sa ne aducem aminte de momentul când Moisi, mijlocitorul legeı vechı, s'a pogorît de pe munte cu tablele ce primise din mâna luı Dumneḑeu; faţa luı aşa era de luminata, aşa de tare strelucia. în cât fu nevoe sa-şı puna un voal, şi numaı aşa se putu apropia poporul ca sa asculte de la el ordinile luı Dumneḑeu Eı bine, preutul legeı noue, prin care se sevêrşesc tóte misteriile, care sevêrşeşte însaşı taına Trupuluĭ şi a sângeluĭ Domnuluı, nu trebue óre sa fie încunjurat şi de maĭ mare aureola şi respect? Iaca pentru ce şi dupe mórte 'i se arata aceiaşı veneraţiune; neîndrasnind a se uita la sânţenia feţeı luı, 'ı acoper faţa cu acelaşı obiect sânţit cu care se acopĕr însaşı Sântele Daruri. Cât de mare lecţiune este acésta împrejurare, atât pentru fii spiritualı, cât şi pentru Parinţiı Duhovniceştı care supravieţuesc! Cât trebue sa respecte şi sa asculte unii, şi ce mare demnitate sa-şĭ apropriezе şi sa-şı pastreze ceıalalţı, ca sa fie la înalţimea misiuneı lor.

III.

Rebotezarea, sau botezul de a doua óra, este cu totul oprita. Dupre sântele canóne, Preutul care ar îndrasni sa boteze a doua óra, este caterisit, ca un eretic. Dupre usul vechiu, un credíncios botezat odata, chiar de s'ar face mohametan, ovreiu sau şi pagân, —daca iaraşı vine la calea adeveruluı, nu se primeşte în Biserica nóstra de cât în urma uneı pocainţı seriósa, ıar nicı de cumu rebotezându-l. La întrebarea ce faceţı cum să ajutaţı pe omul nenorocit care patimeşte de epilepsie, ve respunnă:

Causele acesteı bolı fiind sau morale sau fisice,—cacı epilepsia este de cele de maı multe orı o bóla în sânge; mijlócele de vindecare nu pot fi altele de cât acele recomendate de Mântuitoĭrul, adeca *postul* şi *rugăciunea*. Maı esplicit: Sa recomandă maı ales în-

frênarea de carne, nutrirea maı mult cu lapte şi legumı ; apoı o pocăinţă seriósa şi rugaciunile prescrise de biserica pentru bolnavı; La nevoe mare Molitfele Sântuluı Mareluı Vasilie, şi sântele Masle. Negreşit şi un tratament medical, şi maı ales asigurarea prin medic daca nu cumva suferindul are limbricı sau panglică; ca aceste produc une orĭ tot aseminea convulsiunı ca şi epilepsia.

IV.

In privinţa întrebuinţareı Sântuluı Mir, iaraşı voiu respunde categoric, ca fiind ştiuta destinaţiunea luı în biserica, preutul carele ar îndrazni sa-l întrebuinţeze şi prin urechile bolnavilor, ar comite cea maĭ mare greşala, care 'ı-ar atrage nu maĭ puţin caterisirea. Se póte însa întrebuinţa cu folos unt-de lemnul în genere şi maı ales unt-delemnul sânţıt. Am vedut eŭ însumı pe un medic ca a turnat în urechile unuı om, maı de tot asurdit, câte treĭ picaturĭ unt-de lemn, în ambele urechı; a doua di l'a curaţit bine cu un mic instrument, şi omul s'a facut deplin sanetos.

V.

In fine, în privinţa întrebareı, care dintre aceste doue carţı sânte este maı folositóre: *Biblia* sau *Pidalionul?* respund fara esitare, ca Biblia este isvorul Religiuneı; şi este aşa de necesara preutuluı ca şi instrumentele de munca agricultoruluı, sau industriaşuluı; ca şi armele soldatuluı; şi ce voiu dice? ca pânea de tóte dilele, fară care nimenea nu póte trai. Din cele ce v'am scris până aci, vedeţı că nimica din cele duhovniceştı şi înca şi multe trupeştı nu se pot resolvi fara cunoştinţa scriptureı. Orı ce preut care n'a cetit şi nu cunóşte Sânta Scriptură, este un orb conducetor al orbilor.

Tóte carţile sunt folositóre şi chiar necesare; Sânta Scriptura însa este absolut necesara, nu numaı preutuluı, dar şi fie caruĭ creştin.

Finind, ve mulţamesc stimabile Parinte, ca 'mı aţı dat placuta ocasiune de a discuta asemine cestiunı. Discuţia nóstra publicata, va fi póte folositóre şi altora.

INNOCENT M. PLOEŞTEANU.

SERBARE BISERICÉSCĂ

Sunt ḑece anĭ de când Biserica Bucovineĭ are fericirea a fi condusă cu multă înțelepcĭune de neobositul lucrător în via Domnuluĭ, de zelosul apărător al ortodoxieĭ și de valorosul bărbat de stat D-r Silvestru Morarĭu Andrievicĭ, Mitropolitul Bucovineĭ și al Dalmațieĭ. In scurt timp I. P. S. S. Mitropolit al Bucovineĭ a știut să'șĭ câștige, prin eminentele sale calitățĭ pastorale, și cu deosebire prin arta oratorică, stima și iubirea nu numaĭ a păstoriților sĕĭ ci chiar și a celor de altă confesiune. Acésta s'a constatat și cu ocazia Iubileuluĭ de 10 anĭ aĭ păstorieĭ sale ca Arhiereŭ, ce s'a serbat în ḑiua de 27 Aprilie a. c. cu o manifestare grandiósă, din partea Arhidieceseĭ. La catedrală s'a oficiat o liturgie solemnă, unde aŭ cântat corurile întrunite ale societăților academice *Armonia* și *Academia ortodoxă;* iar după tedeum și doxologie Prea cucernicul Esarh catedral Ion Procopovicĭ a ținut o predică fórte frumósă și bine simțită, în care amintește de activitatea și meritul Inaltuluĭ Prelat și care a făcut adîncă impresie asupra auditoruluĭ.

Spre a ne face o idee de calitățile pastorale ale eminentuluĭ bărbat, precum și de iubirea de care se bucură El din partea păstoriților sĕĭ, reproducem aicĭ după „Candela" cuvêntarea ținută de D-l cavaler de Zota, în numele Arhidieceseĭ, precum și rĕspunsul I. P. S. S. Mitropolit Silvestru.

Eminenția Vóstră !
Inalt Prea Sânțite Părinte !

A-ḑĭ serbéză drept-credincĭósa Biserică a Bucovineĭ și Dalmațieĭ deceniul activitățiĭ Eminențeĭ Vóstre ca Arhiepiscop și Mitropolit.

Privirea retrospectivă asupra activitățeĭ Inalt Prea Sânțieĭ Vóstre în ceĭ ḑece anĭ, de când ocupațĭ scaunul arhieresc, a îndemnat spontaneŭ întreg poporul Eparhieĭ a'șĭ manifesta sĕrbătorește simțirile, de care este predominată față cu I. P. S. Vóstră, Arhipăstoriul luĭ, însărcinându-mĕ pe mine cu onorifica misiune, de a-ĭ fi interpretul înaintea Eminențeĭ Vóstre.

Decĭ dar în numele întregeĭ Eparhiĭ, al patronilor bisericeștĭ, al

clerului regulariŭ şi seculariŭ, al inteleginţeĭ şi al tuturor comunelor din Bucovina am onórea a declara aicĭ solemn, cum că întréga Eparhie este fórte mulţămită cu conducerea şi cârmuirea Eminenţieĭ Vóstre.

Apostolica misiune de conducere, cu care v'a însărcinat Domnul nostru Iisus Christos, aţĭ îndeplinit'o cu strălucit succes, recunoscut de toţĭ.

Invĕţăturile, care le-aţĭ rĕspicat atât prin graiŭ viŭ cât şi prin diferitele epistole şi apologiĭ, ni-a împrospătat simţirile religióse; dovadă sunt cele 57 bisericĭ, care s'aŭ clădit şi reconstruit în decursul celor ḑece anĭ.

Învĕţăturile Eminenţiĭ Vóstre aŭ mărit respectul strĕinilor faţă cu biserica nóstră; ele ne-aŭ ridicat şi pre noĭ înşine în propria nóstră stimă.

Învĕţăturele I. P. S. Vóstre ne-aŭ întărit în cultul patriotismuluĭ şi după pilda, ce ne'aţĭ dat'o de nenumĕrate orĭ, sunt şi simţirile nóstre pătrunse de măreaţa ideie de patriotism, de nemărginita ĭubire cătră Prea înalta Dinastiă şi de nestrămutată fidelitate cătră Imperiul Austriac, în carele Biserica nóstră îşĭ află *scut şi razim puternic.*

Invĕţăturele Eminenţiĭ Vóstre aŭ înrădăcinat în noĭ virtuţĭ, basate pe umanitate.

In tot timpul activităţeĭ Vóstre aţĭ ştiut, Inalt Prea sânţite Părinte, a întruni fără părtinire şi fără deosebire de naţionalitate pre toţĭ eparhioţiĭ sub scutul părintesc al Eminenţeĭ Vóstre; pildeĭ şi îndemnărilor Eminenţiĭ Vóstre avem de mulţămit, nu numaĭ că există între cele două popóre principale ale ţĕreĭ nóstre, între Românĭ şi Rutenĭ, *o ĭubire frăţéscă, o armonie bine-făcĕtóre,* de care ne învidiadă toţĭ ceĭ-l-alţĭ, ci am învĕţat încă după pilda şi sfaturile Eminenţeĭ Vóstre a trăi şi cu popórĕle de altă lege în amiciţie şi bună ınţelegere.

Tóte meritele acestea ale Eminenţeĭ Vóstre cer *deplina nóstră recunoştinţă,* care suntem datorĭ a Vi-o rĕspica astă-ḑĭ sĕrbătoresce întrunindu-ne anume în scopul acesta.

Mulţămim decĭ I. P. S. Vóstre pentru buna, înţelépta şi bine-voitórea păstorie şi povĕţuire şi ne rugăm la prea puternicul Dumneḑeŭ, ca să Vĕ ţină încă mulţĭ anĭ în mijlocul nostru, şi să Vĕ dea puterea a ne conduce încă mulţĭ anĭ tot pe calea aceea, care aţĭ ales'o pentru mărirea sânteĭ nóstre Bisericĭ, în folosul patrieĭ şi a poporuluĭ Eminenţeĭ vóstre.

Ne rugăm, ca să bine-voiţĭ a primi asigurarea nemărginiteĭ nóstre dragoste şi veneraţiuni şi într'una şi promisiunea, cum că cu dragoste şi ascultare fiiască vom urma şi în viitor tuturor învĕţăturilor şi povăţuirilor, de carĭ ne veţĭ maĭ face părtaşĭ

Să trăiţĭ, Eminenţiea Vóstră, mulţĭ şi fericiţĭ anĭ!

Dupe cuvêntarea acésta, care fu rostita cu multa verva şi aplaudata viu la fie-care proposiţiune, cânta corul: „mulţı anı“. Apoĭ îşı rîdica vocea I. P. S. S. părintele Mitropolit şi respunse în urmatorul mod:

Prea strălucită și mult onorata Adunare a scutiteĭ de Dumnedeŭ Eparhiĭ bucovinene!

La intrarea Umilințeĭ Mele în scaunul sânteĭ nóstre Arhiepiscopiĭ și Mitropoliĭ, nu m'am așteptat să-mĭ fie dat a sta un deceniŭ întreg în fruntea Eparhieĭ și a afacerilor Arhipăstorieĭ.

Cu atât maĭ puțin m'am așteptat la aceea, ca în diua aniversară a decadeĭ prime de Arhipăstorie, să mĭ fie dat a vedea adunațĭ în biserica catedrală și în reședința arhiepiscopală, representanții tuturor organelor constitutive ale comunitățeĭ nóstre bisericeștĭ,—nu spre a-mĭ cere darea de sémă de cele ce am lucrat prin dece anı în viĭa Domnuluĭ,—ci prin solemnitățile puse la cale cu devotament și strĕlucire, a vedea manifestarea bucurieĭ, că mĕ aflu încă în viață, precum și espresiunea de îndestulare și de mulțămire cu ostenelele și modestele resultate ale Arhipăstorieĭ Mele.

Fie bine-cuvêntat numele Domnuluĭ, carele cu îndurea sa nemarginită mĭ-a prelungit aniĭ vieţeĭ până astă-dĭ și m'a umbrit cu ajutorul sĕŭ, ca să-mĭ pot împlini îndatoririle arhipăstorieĭ,—pe cât a fost și este cu putință în niște împrejurărĭ ca cele actuale.

Domnilor și fraților meĭ prea onorațĭ! Ilustritatea Sa, Domnul Dr. Ioan Cavaler de Zota, patronul maĭ multor bisericĭ parohiale și deputatul poporuluı la dieta țĕreĭ și la senatul imperial, ca organ vorbitoriŭ al strĕluciteĭ Adunărĭ de astă-dĭ, bine-voi a atinge un șir de mominte din timpul activitățeĭ mele arhipăstoreștĭ

Până să-mı daŭ rĕspunsul cel puțin la unele dintre acelea mominte, mĕ simt îndatorit a constata în genere — și o fac acésta după adevĕr și fără de reservă,—cum-că micul mănunchiŭ de rodurĭ pe terenul bisericesc al țĕreı nu este propriŭ al umilințeĭ mele, ci că la acesta aŭ participat cu devotament evangelic și conlucrare patriotică tóte organele constitutive ale st. nóstre bisericĭ și anume: prea onorații Patronĭ parohialĭ aĭ ilustreĭ nóstre Nobilimĭ, prea ĭubitul nostru Cler, eparhial, mândra pleiadă a inteleginței nóstre după starea și chĭemarea-ĭ publică, precum și evlavioșiĭ creștinĭ și poporĕnĭ de prin tóte enoriele orășene și săteștĭ, cu un cuvênt, *toțĭ ceĭ ce locuim în pămêntul moșteniriĭ nóstre părinteștĭ și suntem fiiĭ sânteĭ și drept*

maritórei Biserici aĭ luĭ Christos. De aceea și sĕrbarea iubilară de astă-ḍi nu este numaĭ a umilinței mele, ci a tuturor celor ce aŭ lucrat și lucră cu devotament la înflorirea Bisericeĭ și a Țéreĭ.

Spre întărirea afirmăreı mele fie-mĭ conces a aduce unele mominte speciale.

Dacă Ilustritatea Sa domnul vorbitoriŭ a atins activitatea învĕțătorială a umilințeĭ mele și a bine voit a recunóște valórea trămiterilor mele arhipăstorale în diecesă, apoĭ adaog la acésta, cu alusiune la cuvintele evangelieĭ, că pămêntul, întru carele am sĕmănat cuvintele învĕțăturelor creștineștĭ, nu este petriș, ci *pamênt bun* și de aceea tot grăuntele sĕmĕnat a și încolțit și acum sporește și crește ca holda cea bine-cuvêntată.

Dacă apoĭ s'a întonat fapta înbucurătóre, că în timpul Arhipăstorieĭ mele de ḍece anĭ s'a construit și s'a sânțit acel numĕr însemnat de bisericĭ, apoĭ partea mea constă maĭ cu sémă numaĭ într'aceea, că am îndemnat la zidit lŏcașurĭ dumneḍeeștĭ, dar *meritul real înaintea luĭ Dumneḍeu și al Bisericeĭ este al* **Patronilor și comunităților parohiale**, carĭ aŭ fost gata cu dinarĭul lor la niște jertfe atât de însemnate dar mântuitóre.

Dacă se maĭ îndegetă și aceea, că am conferit la deșteptarea conștiințeĭ în popor și la priceperea valoriĭ, ce are el în raport cu numĕrul și cu puterea sa de viață, precum și la rîdicarea stimeĭ sale propriĭ și la înmulțirea respectuluĭ din partea altor elemente conlocuitóre, apoĭ adaog și aicĭ, că n'am făcut de cât am colaborat cu bărbațiĭ luminațĭ, carĭ stau în fruntea poporuluĭ nostru, *pornit pe calea cea bună de cultură sănĕtósă*; de aceea și afirm cu tărie, că sunt mândru a fi Arhipăstoriul **unuĭ popor ca acesta**, carele merită a avea Arhipăstorĭ chiar de sama sânților treĭ Ierarchĭ.

Dacă s'a maĭ afirmat ĭar de Ilustritatea Sa Domnul vorbitor, că umilința mea am stăruit a înrădăcina în genere religiositatea și virtuțile de umanitate, apoĭ nu pot să nu adaog și aicĭ, că întru împlinirea acesteĭ chĭemărĭ cardinale a Arhipăstorieĭ mele, am fost și sunt sprijinit *bărbătește* de confrațiĭ și conlucrătoriĭ meĭ în viĭa Domnuluĭ, de care constatez, că este bine-cuvêntată într'atâta, în cât *pe lângă ostenéla din partea nóstră* a tuturor, va crește și va aduce rodurĭ mănóse asemenea pomuluĭ plantat la isvórĕle apelor.

Dacă s'a recunoscut și aceea, că am stăruit a întări pre diecesanĭ în cultul patriotismuluĭ și în neclintita fidelitate și aprinsa ĭubire către prea înalta dinastie domnitóre, apoĭ am făcut'o acésta și urmez a o face din însufleţirea curată a cetăţanuluĭ credincios și din convingerea fermă, că sub aripele *vulturuluĭ puternic al Monarhieĭ și în alipire strînsa de prea înaltul Tron împeratesc se bucura Bucovina* cu vetrele eĭ părintești, precum și st. nóstră Biserică, *de scut și razim puternic*, *de pace și liniște nebântuita*, *de prosperitate și îndemânare pe tóte terenele vieţeĭ*, **încredinţare viĭe și nedisputabilă.** de care sunt pătrunse tóte plasele poporaţiuneĭ nóstre Bucovinene.

In fine bine voi Ilustritatea Sa domnul vorbitor a constata cu bucurie în numele strĕluciteĭ Adunărĭ și acea faptă, că în decursul timpuluĭ scurt de Arhipăstorie, mĭ-a succes a-ĭ întruni pre toţĭ Eparhioţiĭ, fără deosebire de limbă sub parola *Pravoslavieĭ* și scutul maiceĭ nóstre Biserice drept-măritóre, îndrumând așa pace și bună învoire între cele două elemente naţionale, înfrăţite întru Christos, precum și bună înţelegere și amiciţie cu conlocuitoriĭ de alte limbi și confesiunĭ. Am stăruit'o acésta și o voiŭ stărui, de óre-ce cred și prevĕd, că st. nóstră biserică din pământul Bucovineĭ va fi scutită de clătinare și scădere numaĭ așa, dacă fiiĭ eĭ de una și de altă limbă se vor întruni strâns și se vor ţinea morţiș de flamura Ortodoxieĭ, după cum aŭ fost din vechime și sunt și astă-dĭ legaţĭ uniĭ cu alţiĭ prin una și aceeașĭ credinţă, speranţă și amóre întru Christos ; cred și prevĕd, cum că cele două elemente naţionale ortodoxe se vor susţinea și vor putea prospera în cultură și în stare bună materială numaĭ așa, dacă se vor sprijini frăţește între o l-altă, pe când pe calea împerechereĭ s'ar distruge ; cred și prevĕd, că Bucovina, **maĭca ţară,** va sta, după cum este, **ţară autonomă** și se va desvolta, după mĕsura isvórĕlor eĭ de belșug, numaĭ așa, dacă între toţĭ locuitoriĭ ţĕreĭ va predomni împăcare și înţelegere în punctul intereselor vitale ale ţĕreĭ.

Domnilor și fraţilor meĭ prea ĭubiţi ! Dintre dorinţele și postulatele Dieceseĭ unele se realisara, altele sunt pe cale a se realisa. Dorinţa principală este însă fără îndoĭală *activitatea congresuluĭ nostru bisericesc*. După ce, precum a declarat de curênd Escelenţa sa domnul Ministru de culte, în urma discursuluĭ deputatuluĭ nostru, d-luĭ

Victor Baron de Stîrcea, în senatul imperial, tratările preparatorii sunt finalisate, suntem îndreptățiți a spera, că din grația Maiestății Sale, mărinimiosului nostru Impěrat și protector al Bisericei nóstre, vom vedea realisată și acéstă *dorință fierbinte* prin prea înalta sancționare a statutului congresual, în puterea căruia deveni-va și biserica Bucovinei *în posițiune autonomă.* De aceea și cu ocasiunea de astă-ḑi să ne întrunim în rugăciuni și cereri pentru sănětatea, îndelungata viață și fericita domnie a prea luminatului nostru Impěrat Francisc Iosif I., intonând cu o gură și cu o inima: „Să trăiască".

Iar Domnia-Vóstră, prea onoraților Domni și prea iubiților frați și fii întru Christos, cari ați bine voit a vě aduna astă-ḑi din tóte laturile țěrei cu felicitări cordiale, bine-voiți a primi și mulțămirea ferbinte, din tótă inima, a umilinței mele și—dacă va mai fi voia Domnului,—apoi sa ne vedem și să ne întimpinăm unii pre alții cu asemenea bucurie și mulțămire și după alți ḑece ani.

Să trăiască deci toți onorații Patroni parohiali! Să trăiască iubitul nostru cler eparhial! Să trăiască măréța pleiadă a inteleginței nóstre! Să trăiăscă toți poporěnii noștri de prin orașe și sate! Să trăiască tótă comunitatea Bisericei și locuitorii Bucovinei!

Ast-fel știe poporul să serbeze pe acela ce'l conduce cu multă demnitate pe calea mântuirei.

DONAȚIUNI.

Domnul Vasile Mihalache din comuna Târgu-Trotuș, cotuna Viișora, județul Bacau, a harazit Templului Sf. Nicolai din acea comuna un rînd de vestminte preoțesci, de stofa, un molitevnic, un aghiasmatar și o liturghie, tóte în valóre de 216 lei noi, pentru care fapte pióse i se aduce calduróse mulțumiri.

D. Matei Logotetis, arendașul moșiei Móra domnésca din comuna Valea rea, județul Vaslui, a bine-voit sa dea suma de 300 lei pentru a se ajuta la reparația bisericeĭ din cotuna Móra domnésca, pentru care fapta laudabila i se aduce mulțumiri.

Dómna Maria Constantin G. Mavrodin, din urba Braila, ofe rind bisericei cu serbarea Sântul Ierarch Nicolaĭdin comuna Ulmu, județul Braila, un rând vestminte bisericești în valóre de lei 250; un rând de acopereminte la sântele vase în valóre de 50 lei și o Evangelie noua imprimata cu litere strabune și legată; pentru aceste fapte generóse i se aduce vii mulțumiri.

Domnul Emanoil Gradiștéanu proprietarul moșiei Gradiștea, județul Vlașca, a oferit acelei Biserici un costum de vestminte sacerdotale, idem o cadelnița și o cruce în valóre de 160 lei aproximativ. Asemenea Dl. Zaharia Mingopol fost arendaș al moșiei Gradiștea, acum cu domiciliul în București, a oferit tot acelei Biserici: un potir, lingurița, disc, stea, copie, tiplata pentru caldura, tóte în genere de argint, împreuna și sfintele acopereminte de matase; care în total valoréza 500 lei, pentru care fapte laudabile (pióse) li se aduce mulțumirĭ din partea Epitropieĭ aceleĭ sf. Biserici.

Domnul Tudor Dragoiu a bine-voit a cumpera și dărui sânteĭ Biserici cu patronul Sf. Treime din comuna Lupzanul, plasa Borcea, județul Ialomița, un „Penticostar", imprimat în Imprimeria „Cartilor Bisericești, cu litere strabune și legat în marochin, pentru care fapta laudabilă i se aduce mulțumirĭ.

Locuitorii Parohienı ai comuneĭ Badeştı, Plaiul Nucşóra, județul Muscel, au bine-voit a darui Bisericeı din nnmita comuna urmatórele: 1) Dl. P. Lastun a daruit un Chivot pentru conservarea Sf. Cuminecaturı cu 2 despărțiturı în valóre de 6 leı; 2) D. Moise Ştefan a daruit leĭ noĭ 42 banı 80 a se întrebuința la construirea nouăı bisericı, promițând ca va maı darui şi alte sume şi maĭ bunicele daca se va începe lucrarea, pentru care fapte pióse li sĕ aduce viı şi calduróse mulțemirı.

Parinteluı Paroh Theodor Stroescu, Ghița Curelea, primar; Ión Popia, administrator de moşie; Atanasie Atanasiade, Gheorghe Popa, comercianțı; Nicolaı Cantar, Ión Nicolescu, Ión M. Buduruşu, agricultorı; Gheorghe şi Bucur Padurari, Gheorghe Ardeleanu, econom de vite, şi D-nelor Maria Bacanu, Dobra Constantin şi Stanca Danu Curca, carıı au contribuit cu suma de leĭ 140 pentru cumperarea unuĭ policandru cu 12 luminı, 12 leı pentru legatul sfinteĭ Evangeliı, 14 leı cumpararea uneı cadelnițe şi 5 leı cumpararea unuı miruitor, pentru care li se aduce mulțemirı.

Dómna Elena D. Hristu, proprietara moşieı comuneı Tântava plasa Sabarul, județul Ilfov, Dl. Hagi Vasile şi Hagica Elena din Capitala (Bucureştı), au daruit Bisericeı din acea comuna un epitaf, un stég, un rînd vestminte preoțeştı şi o icóna a Maıceı Domnuluı, lucrurı de carı Biserica avea mare necesitate; iar Dl. Panait Chiriazi, comerciant, a dat 14 leı pentru cumperarea unuı Antemis şi veduvele; Rada Marculescu şi Constantina Toma Dinu au contribuit la cumperarea şi legatul carților cu litere strabune: Evanghelia, Apostol, Liturgia şı Evhologiu, cea d'ânteiu cu 40 leı, ıar a doua cu 17 leĭ. Faptele pióse ale acestor bunı creştinı fiind fórte laudabile, lĭ se aduce viı şi calduróse mulțumirı.

Prin staruința Preutuluı Arghir Geaga, s'au facut la Biserica cu hramul Sf. Nicolaĭ din secția Viişora, comuna Târg. Trotuş, județul Bacau urmatórele obiecte: Locuitorul Vasile Mihalache a daruit un rînd complect de haĭne preoțeştĭ de stofa de matasa, costând suma de leĭ 216. Locuitorul Tóder Chiticariu una cadelnița nichelata 25 francı. Locuitorul Boia Soponaru un iconostas, 11 fr. Dl. Mihalachi Pastia, telegrafist din Târg. Ocna, una Evanghelie şi 6 icóne pentru Praznice şi D-na Vița Cincerénu (Doctor), una icóna mare Sf. Nicolaı. De asemenea Primarul comuneı Târg. Trotuş Dl. I. Ionescu din fondurile comuneĭ a dat Epitropieı aceleĭ Bisericı suma de leı 200 pentru reperațiunile necesare care s'au şi facut. Pentru aceste bine-voitóre darurı li se aduce calduróse mulțumirı atât donatorilor, cât şi sus numituluı preot.

---

1. Dl. Dumitru Popescu, actualul Primar al comuneı Blidarı, plasa Olt-Topolog, județul Argeş, bine-voind a darui 20 stânjinĭ pamânt în lungime, şi 12 în lațime pentru a se construi pe el o biserica de zid dupe plan arhitectonic în centrul comuneı şi cu din propriele mijlóce ale locuitorilor, care se urca la suma de 20,000 leĭ noĭ.

2. D-lor Dumitru Mitran, D. Tudorache, I. Stan Grosu şi Păun Păunescu din comuna Cacarezenĭ, plasa Cotmeana-Găleşeştĭ, judeţul Argeş, au daruit 10 stânjinĭ paınânt pentru a se construi pe el o biserică de zid dupe plan arhitectonic în centrul comuneĭ şi cu din propriele mijlóce ale locuitorilor, care se rîdica la suma de 20,000 leĭ.

3. Dl. Ioan Radu Puiu din comuna Isvoru plasa şi judeţul Olt, a dăruit 140 leĭ. Dl. Marin Badescu 18 leı, Atanasie Maria 60 leĭ, Ilie Radu Popescu 10 leĭ, Ioan Burcescu 10 leĭ, St. G. Udup 56 leĭ, Ioan Berechet 24, şi Marin I. Jugărariu 6 leĭ. In total 324 leĭ, pentru cumpararea unuĭ potir de argint, două sfeşnice, o colinvitra de arama, o cădelniţa, o candelă, o evanghelie, un apostol şi un ciaslov mare, bisericeĭ cu hramul Sf. Apostolĭ din comuna Isvoru.

4. Preotul Ştefan Rudeanu şi soţia sa Anastasia Rudeanu din catunul Rudeniĭ, comuna Şuicı, plaiul Viştei, judeţul Argeş, aŭ donat Bisericeĭ cu hramul sf. Gheorghie din cătunul Moraştı, acea comuna, o casă de bârne tavănită şi învalita cu şiţe în lungime de 8 m. şi în lărgime de 4 jum. m. pentru locuinţa preoţilor aceleĭ Bisericĭ precum 50 ocale producte şi altele.

5. Dl. T. Bıltescu, proprietar în comuna Cepari-Bârseştĭ, plasa Olt-Topolog, judeţul Argeşıu a oferit în ajutorul restaurareĭ bisericeı din catunul Cepari-Ungurenı leı 2438 banĭ 80. D. C. Baltescu 700 leı, lemne şi producte. Dl. Grigorie Bılota 300 leı. Dl. G. Lămbescu 158 leı precum: lemne, material şi producte, şi Dl. C. A. Balotă 38 leı osebit material de construcţie şi producte. Iar 1227 leĭ s'aŭ încasat de la alţı bine voitorĭ creştinĭ prin stăruinţa D-luĭ I. Baltescu tot în scopul restaurareı numiteĭ Bisericĭ.

6. Preotul Florea Velescu, servitor la Biserica cu hramul Intrarea în Biserica din catunul Cepari-Ungurenı comuna Cepari-Bârseştı, plasa Olt-Topolog, Judeţul Argeşiu, a oferit venitul celor 17 pogóne pentru facerea reparaţiunilor la acea biserica.

7. Dl. Alexandru Iliescu, mare proprietar în comuna Giamăna-Dragoeştĭ, judeţul Olt, a oferit Bisericeĭ catedrale cu hramul Sf. Ioan Botezătorul din acea comună, o colinvitră de aramă şi scândurĭ de stejar pentru pardosirea aceleı Bisericĭ în valóre de 300 leı; asemenea bisericeĭ St. Nicolae din acea comună 400 leı, precum şi alţı 200 leĭ pentru facerea acoperişuluı din nou a Bisericeĭ din comuna Oteştiĭ de sus. Bine-cuvêntarea ceriuluĭ asupra pioşilor donatorĭ pentru ofrandele ce aŭ bine voit a oferi; pentru care pióse fapte li se aduce viĭ şi calduróse mulţumirĭ.

Locuitoriĭ: Ioan Maimaduc din comuna Bălţaţĭ, Ilie I. Bĕjan Grigore I. Sândulescu şi Marin Ivan Scoruş, din comuna Costienĭ Marĭ, bine-voind a oferi sânteĭ Bisericĭ din cătunul Zoiţa, comuna Costienĭ-Marĭ cel d'ântêiŭ: O icónă a sânteĭ Martire Filofteia, format mare, cu dulap de desupt şi o candelă precum şi alte lucrurĭ cu care a împodobit acéstă sântă icónă, costând în total 220 leĭ. Cel d'aldoilea: Un stég şi două felinare costând 93 leĭ; Cel d'altreilea: Opt kilograme lumînărĭ de céră curată şi şése

litrurĭ unt-de-lemn costând 52 leĭ, şi cel d'alpatrulea un epitrahil şi o cădelniţă costând 61 leĭ, pentru care fapte creştineştĭ li se aduc călduróse mulţumirĭ.

Domnul Grigorie Ivănoiu din Târgu-Jiu, daruind Bisericeĭ Cimitiruluĭ local un clopot, de care era lipsita şi pentru a căruĭ cumpĕrare, transportare şi aşeḑare la locul destinat a oferit suma de 2500 leĭ, pentru care faptă i se aduce mulţumirĭ piosuluĭ donator.

I se aduce mulţumirĭ publice D-luĭ A. H. Gheorghiu, arendaşul moşieĭ Cătunuluĭ Spineniĭ din Doljiu, care a bine voit sa daruiască bisericeĭ locale un rînd de vestminte preuţeştĭ în valóre de 80 leĭ

Urmatórele persóne aŭ contribuit cu suma de maĭ jos la facerea a treĭ coroniţe de argint suflate cu aur, spre podóba Icónelor Imperateştĭ ale Domnuluĭ Christos şi a Maĭceĭ Domnuluĭ de la Biserica Sânteĭ Treimĭ din oraşul Piteştĭ, precum urméză :

D. Mihail Vasilescu, 10 leĭ. Preotul Dimitrie Georgianu, 5 leĭ. Preotul Ioan Sălceşcu, 5 leĭ. Diaconul Teodor Bajenaru, 5 leĭ. D-ra Alexandrina Sorescu 5 leĭ. Domniĭ : Radu Mielcescu, 5 leĭ. Marin Mihaescu, 5 leĭ. Costică Marinescu, 5 leĭ. Filip Arhitect. 5 leĭ. Ioniţa Popa Mateĭ 4 leĭ. Niţă Ioan Vişineanu, 4 leĭ. I. Mingard, 4 leĭ. Petre Peiu, 3 leĭ. Ioan I. Popescu, 3 leĭ. Dimitrie Ionescu, 3 leĭ. Dómnele : Ecaterina Nicolau, 2 leĭ. Flórea Mateĭ Radu, 2 leĭ. Bálaşa Ilie Zugravu, 2 leĭ. Mariţa Galbeoru, 2 leĭ. D-niĭ : Hristea Paraschivescu. 2 leĭ. Radu Marinescu, 1 leu 50 banĭ. Ioan Marin, 1 leu. D-na Anica Hristeasca, 1 leu. Dl. Dumitru Vlaicu, 50 banĭ. Preotul Dimitrie Georgianu, 5 leĭ. Dl. Gheorghie Mielcescu, 4 leĭ. Dl. I. Vişineanu, 3 leĭ. D-na Zamfira Nicolae Mateĭ, 3 leĭ. D-na Sanda Ilie Baldan, 2 leĭ. Dl. Ioan Dascalescu, 1 leŭ. Dl. Badea Nicolae, 1 leŭ. Dl. Ioan Dumitrescu, 1 leu. Dl. A. Dobreanu, 1 leŭ. D-na Elisaveta Acrivescu, 1 leŭ. D-na Ecaterina Angelescu, 1 leŭ. Dl. I. Caraghiulea, 1 leu, şi D-na Anica Hristescu, pentru care fapte pióse li se aduce mulţumirĭ călduróse.

Sub-semnaţiĭ enoriaşĭ aĭ bisericeĭ cu hramul sfinţiĭ Voevoḑĭ, din Valea viĭ, comuna Patărlagele, judeţul Buzeu, zidita de Dl. Dumitru Gavriloiu la anul 1879, aducem mulţumirĭ sfinţieĭ sale Părinteluĭ Dositeiu (Duhovnic) din Mănăstirea Ciolanu care a înzestrat acésta Biserica cu urmatórele: Una cadelniţă de argint, un miruitor de argint, un rând veşminte preoţeştĭ de stofă, un rând procoveţe de matase lucsóse, îmbrăcămintea dupĕ sânta Masa, îmbracămintea Proscomediĭ şi Tivera de la uşile Impărateştĭ, tóte valorând suma de leĭ noĭ 510; aseminea Părinteluĭ Visarion (Duhovnic) din Manăstirea Nifon care a înzestrat Biserica cu un rând sfinte vase de argint lucsóse în valóre de leĭ noĭ 300.

Semnaţĭ :

Dimitrie Gavriloiu, Ctitoru Bisericeĭ Valea viĭ Pătărlagi.
Preotul I. Mihalescu, Kiriacu Valea viĭ Patărlagi,
Lionte Mihalescu, Epitropul Bisericeĭ Valea viĭ Patarlagi,

Locuitorul Petre Dumitru din comuna Lupzanul, Eparhia Sf. Episcopii a Argeșului, a bine-voit a dona Bisericei cu Patronul Sf. Treime una sânta Evangelie imprimata cu litere strabune în tipografia „Carţilor Bisericeşti" şi legata în piele marochin, pentru care i se aduce calduróse mulţumirî.

Domnii: Matei Firiza, Gh. Lăcătuşiu, Matei Logascu și Ioan Ionescu Nadrag, din comuna Balta Mach. Valea Mare, Plaiul Vulcan, Districtul Gorjiu, care prin sfatuirile morale ale Preutuluî Constantin Râdoescu au contribuit cu suma de 71 lei pentru cumpararea: Penticostarului, Apostolul, ediţiunea Sântului Sinod precum şi alte lucruri trebuinciόse Bisericei, li se aduce vii mulţumiri.

---

1. Dl. Tache Ivanovici din oraşul Piteştî a daruit bisericei Sf. Ilie un rând vestminte preoţeşti în valóre de 400 lei.

2. D-na Sevastiţa Morait a oferit bisericei sf. Ioan din oraşul Piteşti, una cruce îmbracata cu argint în valóre de 200.

3. D-na Maria Ioan Balaceanu, nascuta Baroneasa du Mont de Beaufort domiciliata în Viena a daruit Bisericei din comuna Stolnici, plasa Cotmeana-Galaşeşti, judeţul Argeşiu, un Potir de argint suflat cu aur cu tóte accesoriele lui precum şi un rând complect de procoveţe de atlas lucrate cu fir de aur în valóre de 1000 l.

4. Dl. Agianopolo proprietar în comuna Borleşti au oferit suma de 4000 lei pentru reparaţia Bisericeî din acea comuna, plaiul Piteşti.

5. Dl. Voicu Radu a facut cu a D-sale cheltuiala Icónele împarateşti la Biserica sf. Ilie din oraşul Piteşti.

6. D-na Ecaterina Nicolau Raducan a oferit Bisericei sf. Treime din Piteşti, o candelă de argint în valóre de 50 lei.

7. D-na Smaranda Catopolo a îmbracat cu argint mâna drépta la Icóna Domnului Christos de la Biserica Sf. Treime din oraşul Piteşti care a costat 25 lei.

8. Dl. Badea Lazarescu din oraşul Piteştî a luat iniţiativa şi a contribuit cu din ale D-sale mijlóce proprii precum şi a altor bunî creştini pentru restaurarea Bisericei sf. Ilie şi a camerilor pendinte din oraşul Piteşti, li se aduce vii mulţumirî pentru acéste fapte laudabile.